UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL" BUCUREŞTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ŞI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorităţi şi instituţii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
BUCUREŞTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREŢUL 5 LEI

ANUL L • Nr. 17
SAMBATA 19 Aprilie 1941
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

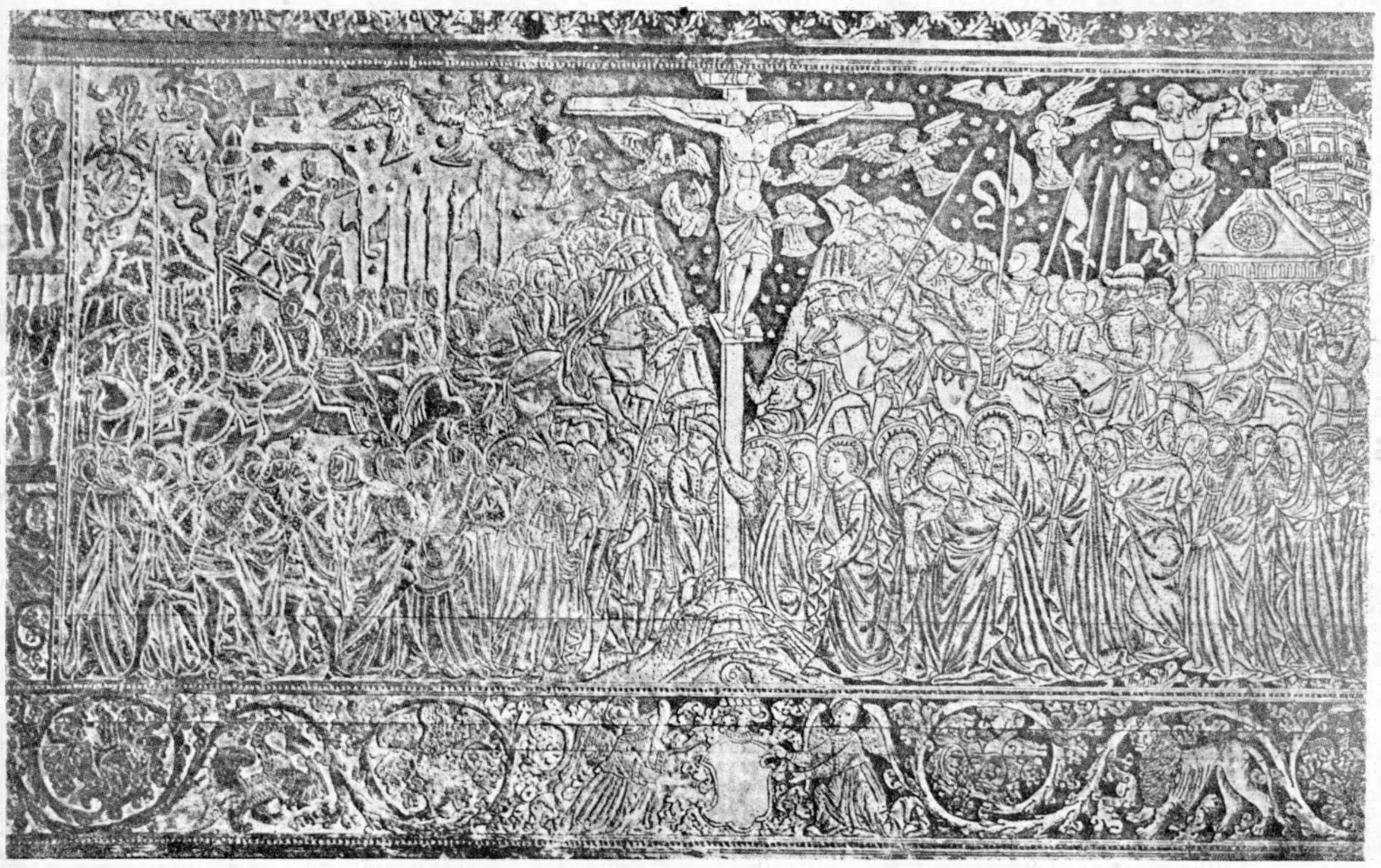

RASTIGNIRE

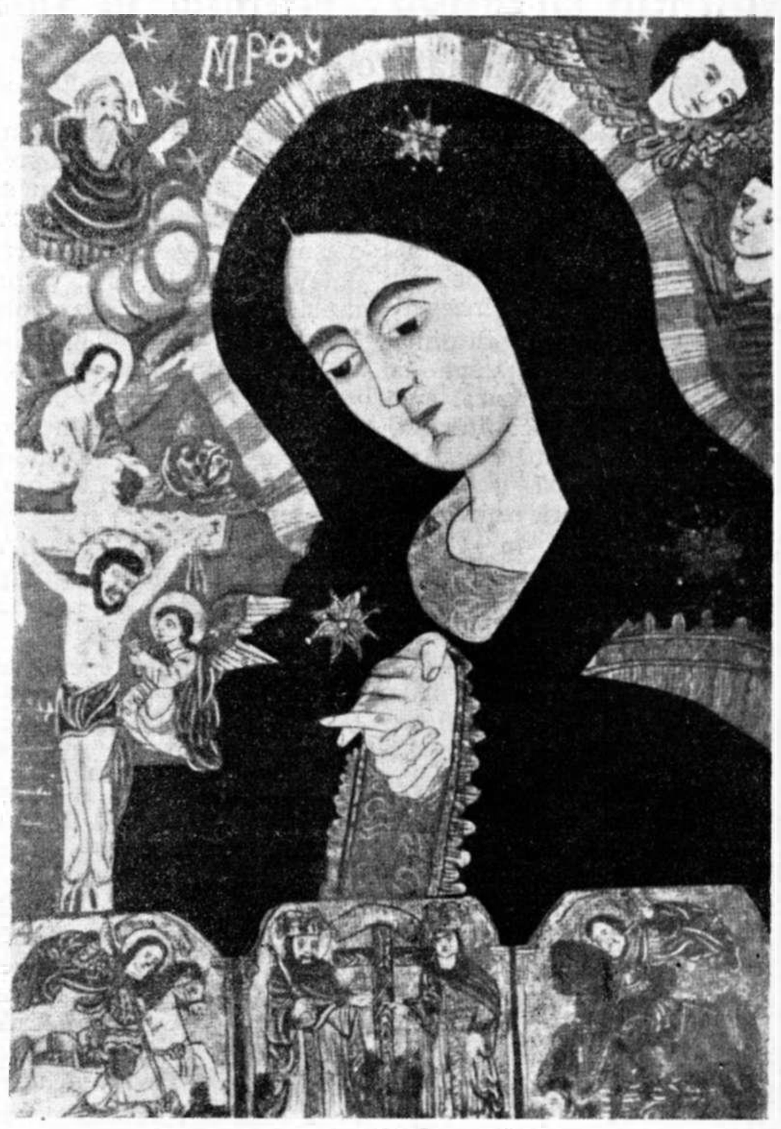

ICOANA PE STICLA, DIN ARDEAL

Iubirea creştină

de Preot Prof. M. BULACU

Cel mai mare eveniment al Creştinismului, din care putem vedea cum a fost semănată în suflete această floare rară, a iubirii creştine, este sărbătoarea Invierii Domnului Hristos. Pentrucă Invierea are la temelie jertfa Domnului Hristos pe Cruce, din iubire pentru oameni. Dumnezeu atât de mult ne-a iubit pe noi oamenii, că a trimis pe Fiul Său să se jertfească pentru păcatele noastre. (I. Ioan III, 10). *Domnul Hristos pentru noi oamenii a suferit o judecată nedreaptă, o condamnare la moarte, patimile şi tot cortegiul suferinţelor, până la Crucea de pe Golgota între tâlhari. Şi tot Domnul Hristos s'a rugat Părintelui ceresc, să-i ierte pe cei ce L-au batjocorit.*

De aceea la rândul său doreşte ca acei ce vor să-l urmeze în ucenicia creştină, să împlinească această poruncă a iubirii: „Vă dau poruncă nouă, ca unul pe altul să vă iubiţi. După cum eu v'am iubit pe voi odinioară, aşa să vă iubiţi unul pe altul. Intru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenici ai mei, dacă veţi avea iubire unul către altul". (Ioan XIII, 34-35). *Ce poate fi mai frumos, ca oamenii deveniţi buni creştini, să se iubească unii pe alţii, fiind în serviciul aproapelui, până la jertfa de sine. Căci numai prin această iubire creştină se pot distinge acei ce s'au hotărît să urmeze în viata lor pe Domnul Hristos.*

Evangheliile ne înfăţişează peste tot această dorinţă a Domnului Hristos. Astfel, când un învăţător al legii vechi l-a întrebat pe Domnul Hristos, care este cea mai mare poruncă din lege, i-a răspuns: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este întâia şi cea mai mare poruncă, iar a doua asemenea acesteia: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. In aceste două porunci se cuprind toată legea şi proorocii". (Matei XXII, 37-38).

Iubirea lui Dumnezeu, fără iubirea semenului nostru, nu poate fi primită, fiindcă nu putem iubi pe Dumnezeu, fără să iubim pe aproapele nostru, precum spunea Domnul Hristos: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl ureşte, mincinos este! Pentrucă cel ce nu iubeşte pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească. Şi această poruncă avem dela El: Cine iubeşte pe Dumnezeu, să iubească şi pe fratele său". (I. Ioan IV. 20-21).

Dragostea aceasta pentru aproapele, trebue să meargă atât de departe, că trebuie să iubim şi pe cei ce ne urăsc, ne batjocoresc şi ne fac cele mai mari rele. In legea veche era scris: „Să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău". Domnul Hristos a ridicat la înalţimea virtuţii creştine această iubire a vrăjmaşilor noştri: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc" (Matei V. 43-48). *Şi în adevăr aşa a şi făcut Domnul Hristos, precum a spus.*

Din această înaltă privire dumnezeiască a iubirii creştine s'a orientat lumea primilor creştini, pentru a putea suferi totul şi moartea, cu seninătatea iubirii creştine pe faţă. Lumea Sfinţilor martiri ai Bisericii noastre, este lumea acelor ce l-au înţeles şi l-au urmat pe Domnul Hristos. Prin exemplul lor, începând cu Sfinţii Apostoli, au înfăţişat omenirii Creştinismul, ca iubire şi jertfă pentru binele aproapelui.

Pare că niciodată ecoul acestei virtuţi a iubirii creştine nu se revarsă mai nostalgic peste sufletul omenirii, ca în vremea noastră. Fiindcă prea mult ne urîm unii pe alţii, fiind prea mult oameni şi prea puţin creştini. De cele mai multe ori, în loc să ne jertfim pentru binele semenului nostru, cerem jertfa altuia pentru binele nostru. De aceea cuvintele Evangheliei Domnului Hristos, din noaptea Sfintei Invieri, cad pe sufletele noastre în anul acesta, ca şi ploaia binefăcătoare pe ogoarele uscate, spre a da nouă rodire de viaţă. Prin iubire şi jertfă, iubim şi pe Dumnezeu şi înţelegem mai adânc sensul Invierii Domnului Hristos.

Pelerinaj

Păşiţi după mine prin ceţurile nopţii
Demoni ai neliniştilor mele!
Armiile umbrei, cohortele stranii,
Ne-aşteaptă departe sub palide stele.

Drumul va fi ca o lungă visare
De nestăvilite dureri...
Dâra lui vine cu albia sângelui,
Lumina-i se pierde spre nicăieri.

Sfioşi ca o taină, voioşi ca un sbor
Vom duce mereu prin roura zorilor,
Freamătul viu al apelor lumii
Cu melancolia albastră a norilor.

Păduri şi poeni, pustiuri şi munţi,
Cu-atâtea minuni ne-or înfiora.
Târziu, din cerul uitat ne-o opri
In lina-i cădere, o stea.

VLAICU BÂRNA

INCHINARE LUI OCTAVIAN GOGA

de Prof. ALEXANDRU MARCU

Ţara întreagă, după toamna de bântuiri şi iarna de cutremure pe care le-a lăsat abia în urmă, se porneşte astăzi în pelerinaj la casa ta părintească din Răşinari, Octavian Goga, cu lumânările de ceară albă ale merilor înfloriţi în mână. Urcă sufletul acestui neam iaraş spre Ţara Oltului, ca să-ţi menească leagănul şi să-ţi ureze întru spor sufletul, pe care ştie că i-l vei întrucnipa. Mai înainte să depună un sărut de pietate, pentru tine, de unde eşti acum, pe umilii pereţi ai căsuţei de acolo, „cu varul alb scobit de ploaie", cum însuţi ai lăsat-o în versurile tale, cele mai bune gânduri ale unui întreg neam de Români îngrijoraţi dar stăpâni pe conştiinţa lor, te poartă între ele în cimitirul de alături, spre a te închina, copil, la mormântul mamei tale şi al Mitropolitului Şaguna, din care ţi-a sporit evlavia în Dumnezeu şi credinţa în desinul Neamului.

Tot ce a fost robusteţe şi optimism, încredere şi profeţie, elan şi dăruire, în sufletul şi versul tău, se întoarce astăzi la tine, să-ţi consacre memoria, prin sufletul înmiit al ţării tale, pe care l-ai cerut refăcut la şcoala celui mai înflăcărat naţionalism. Instinctul mamei istovite, dar iubitoare şi cu sufletul nebiruit din Clăcaşii tăi, se identifică, iată, cu însăş Patria, istovită, dar iubitoare şi cu sufletul nebiruit, spre a descoperi în tine, copil, culcat, abia născut, într'o margină de lan, în umbra spicelor mai înalte ca umbra aplecată a mamei tale", înfricoşatul crainic, izbăvitor durerilor străbune". De aceea te-a „chemat pământul" şi tu nu ai deslegat, prin înstrăinări definitive, oricât de mare „domn" să fi ajuns, legământul de-atunci şi de totdeauna

Din acest pelerinaj de o clipă se va întoarce, reîmprospătată în pridvorul casei din Răşinari, — satul cu nume curat ca aromele tari ale „codrilor verzi" ai Transilvaniei, — încrederea românească în apropierea „unei vremi ce va să vie"; căci aşa ai mai prezis tu odată pentru toţi ai tăi, pe care i-ai mai aflat şi atunci, de mic, „logodiţi de veacuri cu durerea".

Acest suflet al României se leagă să te sărbătorească mereu ca acum, an de an, pentru ziua de primăvară a naşterii tale întru poezia şi patria românească. Deoarece simte cum, tot sărbătorindu-te aşa, în acest suflet naţional, din copil, te vei înfiripa iarăş mare luptător între luptătorii Neamului, spre a-l duce la izbăvirea reîntregitoare de cugete şi frontiere, de unde eşti tu acuma şi de unde poţi pentru ţara ta mai mult decât ţi-au dat putinţă năzuinţele cele mai bune, cât ai fost printre noi, alături de noi, ca şi noi, om şi poet al pământului acesta.

1 Aprilie 1941.

CARTEA POEZIEI SATULUI

de SĂRMANUL KLOPŞTOCK

Un fapt nou s'a petrecut în meşteşugul poeziei româneşti!

A vorbit un sat!

Poetul **Ion Pillat** a lăsat toată isprava operii lui în spinarea lui, a satului — **„satul lui"** — satul leagănului nostru şi paradisul mormintelor lumii; — satul care păstrează între zâmbetele plânse ale zorilor şi lacrimile însângerate ale apusului, basmul întregii omeniri!

Liber dar să se avânte şi apoi să se rostească cum i-o place, satul glăsueşte într'astfel:

— Lumina lui i-a zis: te duc pe tălpi de soare când răsărind din lanurile coapte, bătrânii nuci vor întreba de noi. Gheorghe Lăutaru se jelue amar: „Cu mine lumea şi-a pierdut hotarul, boierii's duşi şi satu-i fără câini! Vlad, plugarul se plânge că, deşi îi urît foc şi are faţa arsă, tăiată în lemn, nu se poate lipsi de satul de care-l leagă strâns, o sfoară de ţarină şi sapa lui de lemn! Proptit în bâtă şi urmărind năuc **„Calea Laptelui"** Ilie Baciu gândeşte că, poate şi acolo sus, vre-un oier mulge stelele în strungă! Vasile Bultoc din Miorcani nici gând să-i pese că floarea soarelui îi pătează zidul alb cu umbra ei albastră sau că icoanele s'or fi afumat! Toată nădejdea lui pe lume e **boul!** Ce e tarla cu oala neagră şi cu tătul laut a lui Ilie Baciu de adineauri pe lângă undiţa cu care Ion Pescaru mulge garla pentru a-i asculta pe de rost povestea mrenei! Florea Herghelegiu, pomenit călare de când lumea, un chiot de al lui în amurg e deajuns să-i lase, ca din pământ, în ciair, cu şarg, cu roib, cu murg, toată herghelia lui! Leana lui Ion, cu faţa trecută, plină de necazuri care înflorea şi ea odată pe săptămână în vremuri, la horă, desculţă, cu mâna la gură, cu părul sub basma, îşi plânge tăcută beţia... **omului**, boala viţichii şi pe cel mic îngropat de Paşti! Anisia, ivită într'o zi la iaz s'a întâlnit în drum cu un... **boer** pe care l-a oprit soarele în drum şi apoi a plecat lăsând-o... **mamă!** Nici bucurie n'are dar nici de ce şoşoteşte satul nu-i pasă! Îşi dă mereu, pentru aleanul ei, cu bobii în inima pustie! Prin desfrunzirea de imagini a pământului, orbul Iliuţ, cu cadranul ochiului alb, trece dibuind printre araci, călcându-şi pe suflet. Căsuţa albă a meşterului Toader s'a pomenit aşa... crescută ca o făptură vie din nuiele şi din lut printre tufe de brustur. Curtea boerească nu mai cunoaşte obrazul nou al satului! Ce a fost odată când veneau la ea cum vii la bunica, căsuţele cârd cu şorţul lor de var pe prispă, nu se mai întoarce! In parc, printre tufani, îţi culci pe trunchi, obrazul tău de frate cu el, în îmbrăţişarea omenească a ramurilor. Copacii se laudă şi spun satului să nu-i pese de vânturile tari, că-l străjuesc ei, — o credinţă din frunză până în rădăcini! La Sân-Mării când sună clopotele, un dor de stână şi dulăi încinge biserica aşteptându-le lună după lună şi păscându-şi satul pe aceleaşi văi. Sus, în turlă, cu acelaş glas, fie că-i botez, fie că-i moarte, în dangăt când plin, când frânt, din zări, din cer, sau de departe clopotul aduce tot cerul pe pământ. Şi drept răsplată el stă legat, urlând şi blestemând din limbă! Jos în cimitirul fără poartă şi ferestre timpul sună a gol! Mai în vale, la cârciuma cu straşina într'o parte, din săptămână în săptămână se 'nfiripează hora cu pântecul de cobză şi cu osul de fluer, călcând, bătând cu tact şi alergând până 'nserat! Amorţită de atâta băutură, tot nu se 'ndură să se lase, că de n'ar mai fi să joace şi să bea, ar muri! La han, la **„Rateşu-Vechi,** cu popas, cântece şi sfat de cărăuşi, la hangiţa cu testimelul alb şi cu vin roşu, buhaiul de baltă cheamă moartea după el! Prin gene lungi de stuf, iazul se uită la cer cu ochiul mort când pe golul lui s'aprinde dorul lunei şi lângă moara se sărută plopii. Aripa de şiţă a morii se înalţă din coceni în sus spre Crăniceni, grozăvindu-se că se iubeşte în cer cu nevăzutul strâns în braţele vântului care o sue ca un zmeu! Cu ce am greşit de mi-ai tăiat copacii dela stâncă şi mi i-ai vândut pu carul?! N'aveam izvor şi umbră peste Prut? In trecutul tău lovi toporul care mi-a despuiat mărirea; iar nu în mine! Nici amintirea ei astăzi nu-ţi mai dă umbră, se tângue pădurea dela Stâncă! De ce nu vii cu mine la Galaţi, sat olog cu căsuţe proaste şi goale, numai în cămaşe! Eu merg mereu, şi tu mereu stai pe loc, deşi ne întâlnim într'una tot faţă în faţă?! Ce vrajă o fi? Ştiu eu, dacă aş porni mai dis-de dimineaţă, poate am avea un drum? se întreabă Prutul. Şi cu nici un chip nu se dumireşte de ce satul îi fuge mereu de sub ochi, deşi curge veşnic alături de el! Râul clar al satului trăeşte în el, — el care dă lumii jimbla aurită, bătută de mori cu roata lor şi cu bolovani, de ştrengarii care zvârlă ca într'o vită după ce le-a spălat faţa în amurg, toamna, când sârmele de telegraf înfrunzesc cu rândunelele cu pieptul nins. Pe masa verde a câmpului s'a resfirat un joc de domino, — oile. Asfinţitul — jucător care pierde — îl strânge şi îl aruncă în sat, prin mirişti.

Tacerea se apropie de câmp odată cu înoptarea. Intr'un târziu o sfâşie cocoşii şi o latră câinii. Dar ea habar nu are; se joacă la iaz, în stuf, cu luna plină! Când doboseşte trece în jurul lămpii, culcând cu ea satul ca într'un pat. Sus, pe cer, potirul de crin al lunei dă drumul la o stea de aur viu, ca dintr'un luger nevăzut pălind în zori pe chipul unei flori de păpădie. Călare pe planeţi, trece pe deasupra satului, noaptea aşteptându-şi iubirea pe pridvor să-i desfacă vălul, să-i sărute ochii mari de stele şi să-i lase în poale fruntea grea de gânduri. Pe drumul oilor ies stelele gătite cu maramă de borangic şi pietre de olmaz. Mii de ace le trapung penumbra şi cerul îşi desface voalul; de jos, satul îl priveşte în obraz!

Vine primăvara!...

Un cuc o necăjeşte iscodind-o să-l găsească în crâng dacă-i dă mâna: **„cu-cu"!** Din schelele norilor cobor ape vii spre mori.

Rândunelele săgetează satul şi florile incendiază poenile!...

A venit vara!...

Norii suflă în aurul ruginos al soarelui închipuind în asfinţit icoane cari nu lucesc în niciun schit!

Cade toamna!...

Au presimţit-o în zare plopii galbeni şi goi ca morţii! Păşind pe frunzele uscate scapătă în sat roade de aur. Târziu, iarna îi aduce în geamuri stele de omăt şi în câmpii poteci noi cu sănii, cu zurgălăi, cu amintiri, cu lungi doruri!

— Vine iarna!...

Şi satul care nu-i al poetului, dar care îl poartă în sufletul lui mustind în sânge, copaci, case, oameni, iubiri, chiot şi blestem, şi tot universul adunat într'o moşie, îi aduce drept plocon, un pumn de alune culese din crâng şi un coş cu mere aurii provizii pentru întreaga iarnă!

Şi astfel poetul Ion Pillat, renunţând să exploreze petele **„moderne"** din soare, sau catacombele **„dadaiste"** ale pământului, l-a lăsat pe el să vorbească, — satul — satul lui — satul în care s'a născut; să vorbească din rărunchi, tare şi apăsat, cu toate minunăţiile comorilor şi cu tot fiorul imaginaţiei lui **cinstite!**

Şi satul a vorbit! 1).

1) **Ion Pillat: „Satul meu", poezii, 1925.**

CRONICA SĂPTĂMÂNII

Mihail Drumeş: Invitatia la vals

— Roman ediţia V —

Fie-ne îngăduit ca în acest numar de sărbătoare, să destinăm cronica noastră unei cărţi despre a cărei valoare literară am mai scris, în altă parte, la apariţia primei ediţii, iar acum, la a cincea tipărire, ne solicită din nou atenţia dintr'un punct de vedere altul de cât cel analitic. Cât de îmbucurător este ca o carte să nu moară la câteva luni după publicare, mărturiseşte fără reţinere, d. *Mihail Drumeş,* în „Câteva rânduri pentru cititori", la începutul norocosului său roman, *Invitaţia la Vals,* cel ivit de curând în librării, pentru a cincea oară.

Fireşte, locul în librării decide de soarta unei opere literare, pentrucă aici se stabileşte raportul real cu cititorul. Problema pare însă că pune două întrebări: dacă menţinerea în actualitate a unei cărţi se datoreşte criticei, şi deci frecvenţei prin reviste şi ziare a notiţelor elogioase, sau unei legături directe cu lectorul înlesnite de librărie.

Pentru d. Mihail Drumeş prima chestiune nu intră în consideraţie şi d-sa exprimă cu precizie situaţia „Invitaţiei la Vals": „N'a vorbit aproape nimeni de ea, n'a râvnit şi nici n'a fost încununată cu vreun premiu literar, n'a stârnit nici un scandal, nici n'a iscat vre un proces ca să tragă privirile oamenilor spre ea şi totuşi a răsbătut, pe drumul lung şi spinos al modestiei, ca să ajungă pe o culme neatinsă de multe cărţi sgomotos lăudate".

Din tonul cu adevărat victorios al d-lui Mihail Drumeş, nu trebue să înţelegem însă mai mult decât a voit însuşi autorul.

Spunând că „Invitaţia la Vals" a cucerit massa cititorilor fără sprijinul organizat al criticei, romancierul râvneşte doar să demasce felul cum se organizează presa literară, ci nu să atribue lucrării sale calităţile care explică dăinuirea peste timp a capodoperelor. Demarcaţia o face limpede: „O carte, ca şi un om, are o existenţă fizică şi sufletească: se naşte trăeşte, moare. Unele cărţi se nasc moarte, altele trăesc ani dearândul, un deceniu, o epocă. Numai câteva, puţine la număr, înfruntă cu dârzenie secole, biruind moartea. Dar acestea ies din ordinea biologică, asemeni zeilor nemuritori. Eu vorbesc de cartea vremelnică, obişnuită, care se leagă cu soarta omului şi în care rânduesc *Invitaţia la Vals*".

Astfel clarificată poziţia pe care şi-a cucerit-o d. Drumeş, la rândul nostru îndreptăţim ironia faţă de presa literară care, dacă nu se ocupă de „cartea vremelnică, obişnuită", legată „cu soarta omului", cu atât mai puţin nu-şi face o preocupare din a stărni sau a sprijini apariţia cărţilor ieşite „din ordinea biologică".

Vedem prinurmare în rândurile d-lui Mihail Drumeş temeiul unei discuţii serioase despre misiunea presei în problema cititului, şi deci a cultivării masselor precum şi a îmbunătăţirii soartei scriitorului.

Pentrucă, din moment ce autorii de cărţi „moarte" isbutesc să-şi realizeze un succes de presă, prin stăruinţi prieteneşti, această actualizare nemeritată constitue o dezordine în literatură, o lipsă de orientare.

Dar cititorul nu se lasă amăgit. El ocoleşte reclama nesinceră şi apelează direct la cartea al cărei autor îl ţine minte şi-i devine, cu fiecare operă nouă, un favorit. Nu reiese de aici că facem apologia libertăţii lectorului de a-şi alege cartea şi autorul favorit, deoarece ştim că acest lector al literaturii *obişnuite,* evită sistematic cealaltă categorie de opere hărăzite perenităţii. Incât d. Mihail Drumeş trebue să recunoască, odată cu noi, capriciosul gust al lectorului care face prin instinct deosebirea între cartea „moartă" şi cea „vie", dar refuză cartea excepţională. Ni se va răspunde că trebue să ne mulţumim şi cu atât, şi că în ce priveşte formarea gustului înaintat până la capodopere, este o sarcină ce cade pe seama criticei. Aceasta este însăşi concluzia comentarului nostru. Repunem în discuţie problema desbătută şi în alte ocazii, a circulaţiei şi a valorii literare, importantă prin raportul ei cu însăşi soarta scriitorilor.

Este bine că lectorul îşi alege singur opera „vie", dar este un rău că acelaş cititor refuză cartea cu totul superioară. Ca şi d. Drumeş, care în ce priveşte capriciul cititorului, e, desigur, de acord, cu noi, socotim că învinuirea cade aici numai asupra criticei, responsabile de lipsa unei educaţii totale. Ştim însă că răul semnalat este doar al prezentului. Neobservată la apariţie nici de critică nici de cititori, cartea ieşită „din ordinea biologică", îşi are destinul ei. Rămâne să sufere numai autorii de capodopere. Deaceia este tendinţa ca acest soi de scriitori să dispară.

CONSTANTIN FĂNTÂNERU

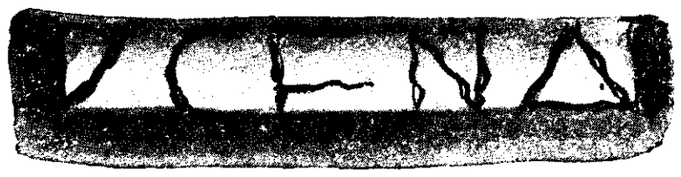

TEATRUL NAŢIONAL: Ale mărei şi iubirei valuri, piesă în 5 acte de Fr. Grillpartzer.

Incontestabil, comemorările îşi au rostul lor bine definit.

Şi, chiar dacă unii nu se împacă deplin cu genul de astăzi oarecum demodat al dramelor lui Grillpartzer, nu putem decât elogia hotărirea direcţiunei Teatrului Naţional de a reprezenta în cadrul unor spectacole comemorative piesa: „Ale mărei şi iubirei valuri".

Şi, dacă mulţi dintre spectatorii dela premieră nu se arătau a fi prea satisfăcuţi în faţa spectacolului, în orice caz comemorarea lui Grillpartzer a folosit unora prin aceea că i-a învăţat să pronunţe corect numele marelui dramaturg german.

S'a scris, în ultimele zile, în deajuns despre viaţa şi opera lui Grillpartzer. Aşa că nu prea vedem ce amănunte mai puţin cunoscute din viaţa lui, am putea servi cititorilor noştri. De-o pildă, dacă vom scrie aici că Fr. Grillpartzer s'a născut în anul 1791, riscăm să ni se râdă în nas, deoarece scrie pe toate afişele spectacolului că anul acesta se împlinesc 150 de ani dela naşterea lui; şi oricine cunoaşte puţină aritmetică, poate afla fără ajutorul nostru, data naşterii lui Grillpartzer.

Fiu de avocat, Grillpartzer a fost nevoit să urmeze dreptul şi chiar să profeseze, câtva timp, avocatura. In anul 1816 este prezentată pentru prima oară o piesă a sa: tragedia „Străbuna". Urmează apoi piesa „Sapho" care face parte dintr'o trilogie ce a provocat, de altfel, numeroase discuţii.

Alte piese cunoscute ale lui Grillpartzer ar fi „Viaţa regelui Otokar" (1825), oprită câtva timp de cenzură, „Un servitor fidel" precum şi această fermecătoare poveste de dragoste: „Ale mărei şi iubirei valuri".

Legenda care stă la baza acestei piese este în deajuns de cunoscută.

Dragostea nefericită şi păcătoasă care a dus-o la moarte pe Heros, frumoasa preoteasă a lui Venus, i-a preocupat pe artiştii mai tuturor secolelor.

Poeme, piese de teatru, sculpturi, picturi, reprezintă moartea în valuri a lui Leandru, tânărul din Abydos, care pentru a-şi revedea iubita din Sestos s'a încumetat să treacă înnot, în timp de furtună, Helespontul.

Şi sunt mulţi aceia cari afirmă că întreaga întâmplare n'ar fi doar scornită ci s'ar fi petrecut în realitate. Mulţi istorici şi geografi (Pomponius Mela sau Strabon, de-o pildă) o menţionează în lucrările lor. Antipater din Tesalonic merge mai departe, afirmând că a văzut chiar mormântul lui Heros şi Leandru.

Ne interesează însă poeţii antichităţei pe care i-a preocupat această povete. Şi ei sunt numeroşi: Muscos, Virgiliu, Martial, Sibius Italicus şi atâţia alţii.

Legenda a persistat de-a lungul secolelor. Iată de-o pildă un catren al lui Voltaire care explică un tablou reprezentându-l pe Leandru:

Leandru, condus de dragostea sa,
Innotând, se ruga de furtună:
„Lasă-mă s'ajung pân' la Hero,
La 'ntoarcere, poţi să mă 'neci".

Iar lordul Byron, înflăcărat de legendă a încercat să egaleze performanţa lui Leandru. Şi se pare că a reusit. Bine înteles, o barcă îl urmărea de aproape.

Grillparzar, a isbutit în mare parte să redea în piesa sa, atmosfera romantică a legendei.

Totuşi publicul n'a primit piesa astfel cum se cuvenea. Desele accese de tuse din sală dovedeau că pe spectatori îi interesa mai mult starea sănătăţii lor decât aventura frumosului Leandru.

Explicaţii sunt destule.

Mai întâi, o mare piedică pentru reuşita spectacolului a fost scena mult prea redusă a Teatrului Comoedia. O piesă de amploarea dramei lui Grillparzer nu s'ar fi putut desfăşura în condiţii satisfăcătoare decât pe scena vastă a cutremuratului Teatru Naţional.

Domnul Ion Sava a prezentat spectacolul în aceleaşi condiţii în cari l-ar fi prezentat pe scena Teatrului Naţional. Rezultatul? O figuraţie numeroasă se înghesuea pe scenă, făcându-ne să ne gândim la sardelele din cutiile Robert. De asemenea câteva baletiste, conduse de excelenta Iris Barbura, evoluau pe scena redusă şi suprapopulată, lovindu-se de interpreţi şi figuranţi.

Iar decorurile au fost cu totul nepotrivite atmosferei piesei.

Rolul principal a fost încredinţat doamnei Marieta Anca. Dânsa a isbutit să redea întreaga stare sufletească a femeei pe care dragostea o îndreaptă spre moarte. Se pare că n'a isbutit totuşi să impresioneze publicul în gradul în care reuşea să-i îndulşeze pe părinţii noştri, în acelaş rol, marea Agata Bârsescu.

Domnul Brancomir, maestru în debitatul versurilor, a schiţat în bune condiţii figura marelui preot.

Domnul Al. Alexandrescu, în rolul lui Leandru, a dovedit, mai ales în primul şi penultimul tablou, că este un actor care poate fi întrebuinţat mai des pe scena primului nostru teatru. I-a lipsit totuşi lirismul necesar pentru a interpreta rolul lui Leandru. E drept că Leandru a fost în genul lui, un campion de înnot. I-am imputa, totuşi, domnului Alexandrescu chipul prea atletic în care şi-a interpretat rolul.

Excelent a fost domnul Ion Ilie Ion în rolul lui Nankleros. A arătat că ştie să declame versuri şi şi-a nuanţat în chip plăcut, replicile.

Domnul Dem Dragoman a făcut figură frumoasă în destul de ştersul său rol.

Domnul Dobre Ene, în rolul tatălui lui Heros, ni i-a reamintit pe boerii moldoveni cu glas domol, din piesele istorice.

Au mai apărut pe scenă doamnele Fifi Mihalovici — într'un rol cu desăvârşire nepotrivit — şi Getta Kernbach — condamnată în ultimul timp să apară în roluri de câteva cuvinte.

Am avea câteva cuvinte de spus şi despre traducerea oarecum demodată a lui Haralamb Lecca. Dacă nu se putea recurge la o nouă traducere, se cuvenea totuşi ca textul cu iz vechiu să fie revizuit.

TRAIAN LALESCU

PROBLEMA OCROTIRII TALENTELOR LA „OPERA ROMÂNĂ"

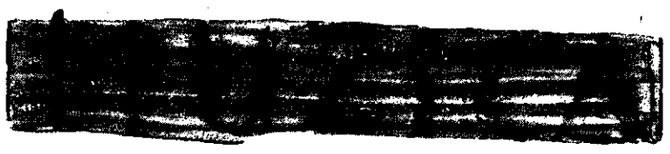

de ROMEO ALEXANDRESCU

In domeniul valorificării talentelor noastre lirice s'au realizat în ultima vreme reale progrese.

S'au făcut, dela o vreme, la „Operă", mai multe angajamente de tineri merituoşi, învingându-se acel ermetism care fereca porţile teatrului cu o străşnicie descurajatoare pentru atâtea elemente dotate. S'a găsit mai multă înţelegere pentru necesitatea creării unui repertoriu românesc. S'a lucrat de asemeni cu mai multă atenţie, cu mai multă grijă, la îmbunătăţirea prezentărilor, la ridicarea nivelului de interpretare.

Dar, tocmai pentrucă progresul a început să fie simţit, trebue cu orice preţ să fie stimulat, să fie intensificat, să se ajungă cât mai repede nu la rezultate mai bune ca în trecut, dar direct bune. Peste tot unde ameliorările s'au produs pe jumătate, trebue să intervină întregirea lor imediată.

Este drept că dintre artiştii de talent care erau menţinuţi, fără nici o explicaţie posibilă sau vreo justificare valabilă, în umbră, în inactivitate, pentru ca tot ei să suporte riscurile înlăturării din teatru pentru lipsă de aport, o parte a început să fie folosită, spre lauda şi bunul mers al instituţiei.

S'a curmat deci şi o serie de dureroase decepţii şi mai ales s'a îngăduit fiecăruia din aceşti cântăreţi să facă o carieră efectivă, să se formeze, să evolueze, iar nu să lâncezească, să-şi uzeze entuziasmul şi să-şi anchilozeze talentul.

Dar, nu ajunge o indreptare parţială a greşelilor din trecut. Dreptatea şi folosirea luminată a tuturor forţelor, fără excepţie, trebuesc realizate integral.

Şi, spre a trece cu totul la concert, vom cita şi o serie de nume cu totul lămuritoare a celor expuse până aci. Iată de exemplu cazul d-nei Victoria Costescu-Duca. Eminentă artistă, serios pregătită, admirabil de conştiincioasă, muziciană excelentă, această cântăreaţă de nădejde, n'a putut cânta, ani îndelungaţi decât roluri episodice, roluri reduse. Recent, o reparaţie, nu tardivă, căci d-na Costescu-Duca este în plină carieră, dar în tot cazul, inadmisibil de întârziată, i-a fost adusă încredinţându-i-se rolul titular în opera Tosca. Care este scuza, pe care o pot invoca aceia care au ignorat atâtea stagiuni, valoarea acestei cântăreţe?

Nu există scuză pentru asemenea erori. Iar conducătorii artistici de altă dată ai Operei au primit cu acest prilej un incontestabil vot de blam.

Dar cazul basului Nicolae Păun, ţinut doi ani în roluri de câteva silabe, şi apoi, afirmat în chip revelator în rolul atât de expresiv şi de dramatic al lui „Ion" din „Năpasta" de Sabin Drăgoiu?

Totuşi, nu este suficient atât. In primul rând „Opera Română" are îndatorirea continuităţii. Cei ajutaţi să se manifeste să fie de acum înainte în permanenţă chemaţi să activeze.

Apoi să înfrângă definitiv rigiditatea profund regretabilă a distribuţiilor din trecut, astăzi în curs de remediere.

Distribuţiile, în toate teatrele lirice bune din lume, sunt necontenit reimprospătate, variate, dând tuturor posibilitatea de a cânta rolurile ce le convin, ţinând treaz şi interesul publicului şi nu ostenindu-i cu aceleaşi persoane în aceleaşi roluri, uneori într'un exclusivism tot atât de dăunător şi teatrului şi artistului monopolizant şi celor lăsaţi deoparte.

Insfârşit să nu mai îngădue să mai existe şi astăzi elemente insuficient folosite, elemente care ar putea asigura Operei înfăptuiri de calitate şi la care totuşi se apelează numai de două trei ori pe an, sau în tot cazul, cu totul insuficient. Şi vom da şi aci câteva nume. Ni se pare de pildă extraordinar ca un glas atât de dăruit şi atât de cizelat prin şcoală de cânt ca acela al d-nei Fea Pomponiu să nu fie pus la toate strălucitele contribuţii pe care le-ar putea da Operei Române.

Cele mai mari teatre italiene au consacrat acest talent vocal rar, care în Opera noastră a rămas până astăzi aproape neutilizat.

Este foarte trist. Dar atât de rarele apariţii ale acelei virtuoase coloraturel, d-na Margareta Metaxa? Dar lipsa de interes, de sprijin efectiv şi de stimulare prin punere asiduă în repetiţii, prin formare permanentă, de care suferă tineri ca d-na Vergi Dumitrescu-Turcu, Florica Popovici, Thea Rămurescu, Mărgineanu, sau cazuri mai vechi şi tot atât de regretabile ca acela al basului Roşca, sau, în anumită măsură, şi al altor artişti, pe foarte bună dreptate nemulţumiţi?

De câteva săptămâni, Opera Română se află în situaţia anormală de a nu avea director.

Credem însă că până la apariţia acestui articol, „Opera" să-şi fi căpătat directorul ce i se cuvine şi dela care să poată aştepta un nou imbold la propăşire şi înlăturarea totală şi definitivă a tuturor anomaliilor şi erorilor ce mai dăinuesc din trecut.

D-sale i se adresează în special acest articol, cu speranţa că îl va găsi cu totul de acord şi dinainte hotărît să tămăduiască tot ceeace poate fi în desacord cu cerinţele vitale ale Operei Române şi să împlinească toate dezideratele juste ale artiştilor ei.

Cronica plastică

de PAUL MIRACOVICI

RODICA ZELEA CODREANU (Sala ziarului „Un versuri"; MARCEL OLINESCU; „GRUPAREA FEMININA" (Ateneul Român)

Un nume destul de nou pentru noi; câteva gravuri semnate tot Rodica Zelea-Codreanu, ne-au atras atenţia la Salonul de Alb şi Negru de astă toamnă. Expoziţia de acum ne îngădue o privire mai largă asupra operii d-sale şi o facem începând cu observaţia că d-na Codreanu nu a suferit influenţa nimănui, nu imită pe nimeni, lucru pentru care o felicităm fără rezerve. Adesea, se remarcă în lucrările d-sale oarecari stângăcii sau — mai limpede spus — se văd urmele eforturilor pe care le-a depus înfruntând probleme foarte grele, prea grele poate pentru stadiul în care se află experienţa d-sale. Dar aceste greutăţi d-sa nu le ocoleşte deloc ci — în portrete mai ales, — pare să le caute aşezându-şi modelele în lumini care chiar pentru artişti cu multă experienţă ar constitui probleme foarte puţin comode de rezolvat.

Celelalte opere de asemena dovedesc acelaş curaj şi aceeaşi sinceritate. Factura largă, culorile limpezi, fără echivoc, armonia francă a tonurilor, caracterizează temperamentul şi gustul d-sale.

Am preţuit în ultimii ani expunerile repetate ale vechiului camarad Olinescu la Saloanele şi la expoziţiile colective şi în care se dovedea un distins gravor şi un excelent ilustrator. De data aceasta expune, pe lângă desene şi gravuri, un număr de picturi în ulei. Lucrările au calităţi frumoase de culoare şi de prospeţime, deşi se recunosc de departe că sunt lucrările unui desenator. D-sa urmăreşte conturul aproape fără să ţie seama de lumină şi de reverberaţiile sale; de aci unele asprimi şi decupări excesive. Experienţa d-sale în gravură depăşeşte cu mult pe aceea pictoricească. Mai mult însă decât pictor şi decât gravor, d. Olinescu pare să fie un foarte interesant ilustrator. Desenele din expoziţia actuală dovedesc fantezia bogată şi o reală înclinare pentru acest gen. „Fotografii uitate" ne amintesc pe Dubout dar ironia şi verva sunt ale d-lui Olinescu. Aşteptăm prilejul când frumoasele d-sale daruri de ilustrator vor fi utilizate de un editor priceput.

Mănunchiul de tinere artiste care constitue „Gruparea Feminină" îşi dovedeşte şi anul acesta trăinicia asociaţiei lor. Aproape egale la începutul expoziţiilor, încet-încet fiecare pare să-şi găsească un drum personal. Impotriva obiceiului care vrea ca un grup de tineri să semene din ce în ce mai mult şi să se influenţeze unul de la altul ,artistele de la Ateneu se deosebesc cu fiecare expoziţie .Astfel d-na Elena Deşliu, care colora atât de timid altădată, şi-a îmbogăţit paleta cu tonuri neaşteptate şi preţioase de covor vechiu.

Nudurile d-sale cald colorate de altădată au făcut loc unor motive din care nu lipsesc pretextele pentru tonuri oricât de violente. „Odalisca" cu roşul din şalvari, florile puternic colorate sau roşul unui acoperiş ca în frumosul peisaj din mijlocul panoului ,toate dau artistei prilejul de a exalta cu o sensuală bucurie culoarea. D-na Aricescu-Vasiliu e oarecum înrudită la temperament cu d-ra Tanţi Demetriade-Stefan, aceeaş delicateţe în tonuri şi aproape aceeaş discreţie în exprimare.

Portretul, mai violiu colorat e o lucrare excelentă. Despre lucrările d-nei Maria Chelsoi-Cristea am scris cu prilejul expoziţiei d-sale personale de la „Dalles".

Lucrările expuse în cadrul grupului ne confirmă bunele noastre păreri. Lucrările d-nei Ecaterina Cristescu-Delighioz sunt mai colorate, mai spontane decât cele din expoziţia d-sale. D-sa capătă din ce în ce mai multă libertate în exprimare şi o mai mare îndrăsneală în culori. D-na Tanţi Demetriade-Ştefan, expune câteva iarni ale căror tonuri fine şi tranziţii uşoare se potrivesc atât de bine felului d-sale de a vedea. Portretul, bine studiat e o lucrare meritoasă.

D-na Georgeta Vinţilescu expune câteva aquarele şi uleiuri, cele mai multe, vederi din Bucureşti, documente sprintene şi evocatoare. Aşteptăm expoziţia d-sale de la Ministerul Propagandei pentru a sorie mai pe larg.

D-na Maria Grigorescu-Vasilovici expune sculptură. Compoziţiile ne-au convins mai puţin, portretul şi capetele însă dovedesc seriozitate şi meşteşug.

Corespondenţa noastră

DIA MICĂ

Dia dragă, fată mică,
Ceing de dor în suflet picuri.
Sbor spre vis de rîndunică,
Apa-ţi ochilor îngînă
Negre scînteeri de licuri.

Am să-ţi fac hamac din stele
Şi rochiţe de lumină.
Din înalt să-ţi fac mărgele,
Cînd tăcerea-şi plimbă vraja
Şi cercei de cer animă..

Mare, Dia, cînd vei fi,
Şoapta serii o să vree
Să le fii Domniţă, fără
Tron înalt de aur, ci
Printre nouri, glas de stee...

Cînd în suflet va'flori
Dorul de plecări spre larguri,
Tatăl tău-ţi va prinde'n gene
Paţişti de 'nspumate ape
De pe vîrfuri de catarguri.

Muguri de nelinişti cînd
Coaja sîngelui vor sparge,
Să te văd mereu cîntînd,
Drag în vreme aşteptînd,
Lămîiţa să-ţi îmbrace...

CERŞETORUL

In colţul străzii mele
In rugăciuni şi plâns,
Crescu 'ntr'o dimineaţă un cerşetor zdrenţos.

Cu'n taler galben ce,
Pe vremi fuse frumos,
Dar care acuma gol, spre trecători sta'ntins.
Nu 'nţelegeam pornirea
Ce mă făcea să 'ntreb
Popasul cărui drum de înfrângeri apucase,
Dar gura lacăt îi era
Ţinând închis păcatul la care se 'nchinase...
In ochii stinşi,
Cenuşe,
Şi obrazul galebn, frânt,
Muriseră de mult ştiute spovedanii...
'Nălţa doar calde rugi, 'necate 'n plâns, litanii
Indurerat,
Plăpând...

. . . . . .

Dar într'o noapte 'naltă, el şi-a iubit stihia
Şi a doua zi
A fost găsit fără viaţă.
Cu, părul alb, lucind, în pura dimineaţă
Cu'n ban,
Căzut pe stradă,
Plătind cu el chiria...

. . . . . .

In ziua 'ngropăciunii
Vorbea oraşul mic,
Că tristul cerşetor n'a fost aşa de ani.
Ci 'n alte vremi apuse
N'ar fi pierdut nimic, de-ar fi 'ncercat
Să îngroape, femeile în bani.
Şi totuşi,
Ea femeia, a răsucit o chee
Făcând din scumpul aur,
Baloane de săpun.
Iar când muri plăcerea, din carnea ei de fee
S'a strecurat şi dânsa, ca firul alb de fum...

. . . . . .

Curând venit-a foamea,
In truda muncii grele, nu mai avea tăria
Din prag de strălucire,
Porni un nou milog...

. . . . . .

De atuncea trecătorii
I-au ascultat cerşia
Şi colţul străzii mele ,avută-l-a zălog...

VSEVOLOD TOPOR

VIN, DOAMNE!

Cu umeri încărcaţi de fulgi şi ghiaţă,
Mi'ndrept, o Doamne! paşii obosiţi
Spre cerul tău... Ce ochi smeriţi
In noapte se înalţă!!

Vin Doamne, ca un sol târziu,
Să-ţi dau cuvântul aspru de nebun...
Priveşte-mă şi pune-mă să-ţi spun
Răspunsul impietririi din pustiu!!

Ţi-l voiu desface'n mii şi mii de glasuri
Şi vântul, Doamne, Ţi-o şopti 'nţelesul!!
Viu, Doamne, să-mi arunci speranţa'n uşe!!
Tot sufletul mi-e flacări şi cenuşe...

MIHAIL ZISSU

DORINŢĂ

O, limpezeşte-te, noapte,
scutură-ţi poverile de aur peste mine —
stelele, ca nişte rodii coapte —
mi-e sete de tăriile senine...

Aş vrea să mângâi luna, ca pe o iubită,
să mă smulg durerilor,
aş vrea — iluzie nebiruită —
să muşc din carnea aurie a stelelor.

Unde-ţi sunt, noapte, îngerii,
să-i dismerd ca pe nişte prunci,
să-i scald în apele plângerii
şi să le spun poveştile de-atunci?

O, limpezeşte-te întuneric,
destramă-te în miez de noapte,
apari-mi lună, surâs feeric,
tăceţi odată, terestre şoapte!

CALEIDOSCOP

Ah, steaua care a căzut,
ce mică, ce albă era
steaua care a căzut,
steaua mea.

Pădurea tăcea,
întunerecul tăcea,
toate tăceau.
Părtaşe durerii mele erau.

Şi-am văzut atunci
prin spărtura cerului
unde-a fost steaua,
îngeri cu sufletele ca neaua,
celeste lumini,
Semiramidice grădini.

Am văzut miezul cerului,
oameni, voi, luturi
şi-am simţit siderale săruturi

MARIN SÂRBULESCU

LALEA DRUMULUI

— Episod inedit —

Ştă la începutul

de Mircea Streinul

Catastrofa a început atât de perfid, încât nimeni nici nu şi-a dat seama de ea.

Iată cum s'a'ntâmplat totul.

Mafteiu îl chiemă pe Filip.

— Măi băiete, te rog să te duci până la moara din strada Prutului. Predă-i lui Steiner plicul acesta. Bagă de seamă, că-i ceva confidenţial... o afacere admirabilă... pe cont propriu... Venitul îl facem pe din două! Nu te supăra că te trimit pe tine, dar nu am pe nimeni la îndemână... Vrei?

— Mă duc, bunicule! Pentru tine mă duc până la capătul lumii... — şi zâmbi aşa cum îi plăcea lui Mafteiu.

Era o după amiază foarte călduroasă. Nici un nour pe cer şi străzile păreau pustii. Filip o luă, totuşi, pe jos spre moara lui Steiner, pe care-l găsi într'un birou întunecat şi răcoros. Ursuz, neprietenos, mereu singuratic de când i se sinucisese unicul fiu, bătrânul stăpân al morii era cunoscut prin aspra sa bădărănie. Cu Filip, însă, se purtă surprinzător de frumos şi chiar îl trată cu o ţigară.

— Ce face banditul? Tot sdravăn şi sănătos? Straşnic om bunicul dumitale! Spune-i că totul e bine. Cu el e o plăcere că te-ocupi de-o afacere...

Neavând alt program, Filip plecă spre Prut. Ajungând la râu, se-opri lângă pod. Prutul se desfăşura leneş, răspândind un miros dulceag de nămol. Era lume multă, care făcea un sgomot enorm în comparaţie cu liniştea dimprejur. Tânărul îşi ridică privirea. Nici un nour pe-aproape... Albastru obositor, mort. Departe, foarte departe — azurul bătea în cenuşiu, atât de intens era. „Deseară o să fulgere". Fabricile de cerestea îşi risipeau alene sgomotul ferăstraielor; hornurile se înălţau îndrăzneţ, înţepând cerul, din ale căruţ răni curgea fum vânăt. Dealurile se strângeau spre orizont; câmpiile îşi tălăzuiau grâiele şi totul foşnea frumos ca o muzică. La capătul celălalt al podului se strânsese lume. Filip porni într'acolo şi-şi făcu loc să vadă ce s'a'ntâmplat. La început, nu înţelese dece se adunase aici atâta lume, însă — cercetând cu privirile — reuşi să recunoască printre picioarele oamenilor cadavrul unei adolescente. Era lungit caraghios în iarbă; picioarele ieşeau ţepene din costumul de baie şi pântecul umflat de apă se rotunjea sub foile de brusture, pe cari cineva, milos, le-aşezase peste goliciunea înecatei. Filip se simţi tentat să vadă faţa moartei. „Oare ce-ar spune oamenii dacă aş ridica foile de pe faţă?" Se zăreau numai fruntea şi părul, din care mai picura apă. Un sergent de stradă încerca să răspândească lumea care se-amuza lângă cadavru. „Pe fata asta desigur c'o aşteaptă cineva acasă. O s'o aştepte până deseară. Vine? Oare dece nu vine fata? Cineva bate în uşă. Cineva dela poliţie. Bună-seara, vă aduc o veste tristă. Fata dumneavoastră s'a înecat. Bătrâna o să leşine. Oare-o să leşine într'adevăr?" Cerul era liniştit şi mort. „Trebuie să fie îngrozitor s'aştepţi pe cineva care n'o să mai vină niciodată..." Câteva femei se speriară şi săriră la-o-parte, ţipând. „Oare ce s'a mai întâmplat?" Un domn râse şi spuse că femeile sunt proaste. „Dece-au strigat?". I se păru că moarta îşi mişcă mâinile. „Poate că nici nu e moartă. Ar trebui să vină un medic. Dece nu vine nici un medic?" O muscă se-aşezase pe piciorul înecatei, plimbându-se încet spre genunchiu. „Oare dece mai stau aici?" — dar ceva îl reţinea şi-avu nevoie de multă putere să se smulgă locului. „Dacă ar trebui să mă sinucid, nu m'aş încea. E scârbos să te îneci..." — şi gândurile îi sburară la Bob Combra,—Bietul Bob! Oare dece s'a sinucis?"

Filip rătăci până târziu pe lângă Prut şi prin comuna Jucica-Veche — şi nu se-apropie de oraş decât când soarele era gata să se rostogolească plin de sânge după dunga orizontului. Ajungând la primul pod peste linia ferată, cel de lângă fabrica de bere, îl trecu şi, însetat, intră într'o cârciumă, unde se-aşeză la o fereastră deschisă, care dădea în stradă. Seara şterse aurul depe acoperişurile Cernăuţilor şi se lăsă domoală peste gară. Căruţe pline coborau bulevardul I. C. Brătianu, îndreptându-se către bariera C. F. R. dela gara Moşi, de unde o luau alene către satele lor înserate.

„Oamenii aceştia sunt nesfârşit de fericiţi. Acasă îi aşteaptă o soţie, copiii, gospodăria..." — şi se gândi la casa tatălui său — enormă, mobilată rece, impersonal, unde totul părea de vitrină sau de reclamă.

In cârciumă era linişte. Câţiva lucrători îşi beau în tăcere vinul sau berea. Un motan negru îşi trecea mereu coada pe lângă nasul unui dulău, care dormea cu gaidele'n sus, iar cârciumarul, pufăind dintr'o lulea uriaşă, citea o revistă ilustrată. Muncitorii se'ntorceau de prin fabrici, singuratici sau în grupuri, dornici să mănânce cât mai curând, ca, apoi să se odihnească. La covălia de peste drum se mai lucra şi cărbunii împrăştiau stele sub suflul foalelor; faţa potcovarului, un vlăjgan tânăr şi puternic, era luminată roşu şi zâmbetul lui părea de sânge. Alături de covălie, într'o ogradă, cineva scotea apă şi fluiera; melodia — o melodie simplă, săltăreaţă, totuşi nu veselă — se resfira molcum în înserare. Filip bău încă o duşcă de bere şi închise ochii, ca să asculte mai bine fluieratul, care avea ceva nespus de pătrunzător. Filip simţi o dureroasă strângere de inimă. Totul părea extraordinar de ciudat în seara asta. Până şi fluieratul acela, care par'că era un preludiu bizar şi neguros. După un timp, fluieratul nu se mai auzi şi-o fată se-arătă, ducând o cofă cu apă în covălie.

Lui Filip i-a rămas pentru totdeauna întipărită această scenă — pentru totdeauna şi'n cele mai mici amănunte.

Portiţa ogrăzii se deschisese cu un scârţâit jalnic şi fata se-arătase puţin aplecată într'o parte din cauza găleţii pline. Era îmbrăcată într'o bluză simplă, de stofă cenuşie, iar fusta bătea în negru. Potrivit de înaltă şi sveltă, atrăgea atenţia prin mersul ei frumos. La faţă, Filip n'o putuse vedea până când dânsa nu intră în covălie, ca văpăile aurii ale cărbunilor să-i lumineze faţa. Fata ridică găleata şi potcovarul bău câteva gâturi de apă; apoi, o îmbrăţişă, în timp ce dânsa râse. Privirile lui Filip se fixaseră atât de intens asupra ei, încât îi atraseră atenţia în cele din urmă. Filip observă aceasta prin faptul că ea începuse să se mişte mai vioiu, aşa cum faci când ştii că eşti privit. După câtva timp, fata veni în cârciumă, căci potcovarul o trimisese după rachiu, franzele şi ţigări. Cârciumarul aprinsese o lampă cu petrol şi localul se-umpluse de trandafiri galbeni. Filip o privi mai bine pe fată; era blondă şi-avea ochi verzi, cu reflexe aurii. Deşi sveltă, dădea impresia că e puternică, în stare să răstoarne ca un flăcău brazda. Intâlnind ochii lui Filip, ea râse; tânărul zâmbi. Dupăce-şi făcu cumpărăturile, fata plecă şi dânsul se-adânci iarăşi într'un fel de vis. Când se desmetici, Filip îşi aruncă privirea peste drum; covălia era acum închisă. Strada se scufundase cu totul în întuneric, căci unicul ei felinar se defectase. In ogradă, fata fluiera iarăşi.

Filip simţi o linişte ca niciodată în sufletul său. Porni încet către casă. Se înourase pe nesmiţite şi tânărul par'că ducea pe umeri cerul. „Poate că de asta simt atâta oboseală în mine astăseară..." Mafteiu îl întâlni la intrase.

— Măăăi! Am crezut că te-ai pierdut...

— M'am plimbat până adineaori... — minţi Filip, roşind. — Steiner a spus că totul e bine.

— Atunci, hai cu mine.

In odaia sa, Mafteiu deschise cu mare ceremonial dulapul, de unde scoase, de sub rufăria presărată cu levănţică, un plic galben, lipit şi destul de voluminos.

— Dacă a spus Steiner că totul e bine, ştiu că afacerea s'a făcut, aşa că-ţi pot da depe-acuma banii, partea ta... Treizeci de mii...

Filip luă cu mai puţină plăcere banii decât i-ar fi luat altădată. Totuşi, era bucuros de ei, deşi n'avea cum să-i întrebuinţeze deocamdată. Coborînd din odaia bunicului său, colindă prin toate încăperile.

„Doamne, cât de gol e aici..." — şi se miră că Mafteiu se simte bine în această casă atât de rece în înfăţişarea ei.

In timpul cinei, tăcu atât de ostentativ, încât Anton îl întrebă dacă nu cumva e bolnav. Pe cât de posac era Filip, pe-atât de veşelă se-arăta Veronia.

— Ce-i cu tine, femee? — se nedumeri Mafteiu.

— N'am dreptul să fiu şi eu odată bine-dispusă? — şi zâmbi aşa de ciudat, că bătrânul simţi un fel de avertisment în noaptea aceea, un avertisment care-l indispuse şi-l înfricoşă.

Din ziua aceea, Filip începu să urască din tot sufletul casa tatălui său; cum se trezea se'mbrăca la repezeală şi pleca în oraş — fie la biblioteca universităţii, unde studia în vederea unei noui lucrări, pe care spera s'o publice la Londra — căci avea câţivą prieteni arheologi acolo —, fie la plimbare — şi nu venea decât la masă.

După o săptămână, nimeri iarăşi în strada aceea de lângă Prut şi luă din nou loc lângă fereastră. Fata îl văzu, dar nu-i mai râse, ci-l privi curioasă şi-afectă o mare seriozitate. Când potcovarul o'mbrăţişă, Filip simţi o strângere de inimă.

Soarta lui Filip Timoteu începea să se'mplinească.

— Tu, — spuse Mafteiu, — directorul general s'a re'ntors din Norvegia. Trebue să te duci în vizită. Vorbeşte chiar azi cu dânsul în chestiunea căsătoriei. Ai tot amânat fără nici un rost. Te rog, Filipe. Pe lângă că e frumoasă, inteligentă şi de neam, am aflat că are avere mai mare decât îmi închipuiam. Rezeda îi dă dotă o moşie lângă Hotin. E o căsătorie potrivită pentru tine.

— Da, bunicule.

— Aşa, bravo! Să fie într'un ceas bun!

Chiar după-amiază, Filip se duse la palatul din cartierul vilelor. Fu primit în chipul cel mai plăcut şi Mabel îl conduse în bibliotecă, pentru a-i arăta câteva rarităţi achiziţionate în străinătate, însă tânărul nu deveni sentimental, cum presupunea doamna director general în salonaşul alăturat, ci se mărgini să privească interesat cărţile. Când se re'ntoarseră în salonaş, Adela se uită întrebător la Mabel, ale cărei sprâncene se'ncruntaseră abia perceptibil, dar destul de semnificativ pentru ochiul priceput al doamnei director general, şi'nţelese că Filip nu abuzase în nici un fel de singurătatea cu fata; rezultatul fu o atmosferă glacială, căreia tânărul Timoteu i se sustrase printr'o plecare grăbită, sub pretextul că are de lucru la universitate.

In stradă, o jenă fără margini îl cuprinse pe Filip. I se părea că joacă un rol straniu într'o piesă nepotrivită pentru el. Ajungând în faţa casei sale, se-opri. Ii era lehamite de ea. Ii făcea impresia unui spital sau a unei cazărmi — şi se duse mai departe, ca să rătăcească până târziu noaptea prin oraş.

Când, însfârşit, se'ntoarse, descuie cu mare prudenţă uşa, ca să nu-i trezească pe bătrâni. Spre mirarea lui, însă, găsi lumină la etaj şi Anton îi ieşi complet îmbrăcat înainte.

— Filipe, vreau să-ţi vorbesc. Treci în birou.

Tânărul avu un sentiment neplăcut, de umilinţă, ca atunci când, fiind copil, trebuia să-i dea tatălui său socoteală de-o poznă oarecare.

Anton se'nfundă în fotoliu şi-şi aprinse o ţigară de foi. Incepu prin a clămpăni nervos în braţul fotoliului, evitând să-l privească în ochi pe fiul său, care aştepta calm.

— Filipe, mi-a telefonat doamna Rezeda. Te-ai purtat ca un cismar. Ei te primesc cu braţele deschise în casă şi tu-i jigneşti. Bunicul tău i-a telefonat domnului Rezeda că tu vii să ceri mâna lui Mabel...

— Tată, eu nu mă pot căsători cu ea. Dealtfel, nici nu'nţeleg graba asta, a ta şi-a bunicului. N'am poftă să mă'nsor cu Mabel. M'am răsgândit. Cum poţi fi tu împotriva fericirii mele?

— Fericirea ta! Aici nu e vorba de nici o fericire, ci de căsătorie, ceeace e cu totul altceva. Eu îl ascult şi-acuma pe tatăl meu. Tata şi cu mine am muncit deajuns ca să strângem avere. Rolul tău e s'o consolidezi, intrând într'o familie mare şi de prestigiu. Credeam c'o să înţelegi atâta lucru!

— Nu poţi spune că nu mi-am făcut datoria faţă de voi! — se revoltă Filip. — Studiile mele au fost strălucite. Am în faţa mea o frumoasă carieră intelectuală. Ce mai vreţi? Nu-mi acordaţi nici o libertate. M'am plictisit de-atâtea datorii, al căror rost nu-l înţeleg!

— Filipe!

— Să lăsăm la-o-parte teatrul! Nici unul din noi nu e un bun actor, tată! Singura fiinţă care se pricepe la tragedie în casa Timoteilor e Veronia. Din nenorocire, doarme la ora asta...

— Să-ţi fie ruşine!

— Dece?

Anton, congestionat la faţă, buimac, nu găsi ce să răspundă. Aceasta îl înfurie peste măsură şi nu lipsi mult să-l bată pe fiul său, care îşi păstra cu un calm aproape nenatural cumpătul.

— Vezi? Nu poţi să dai nici o explicaţie. Ştii prea bine că nu-mi poţi reproşa nimic. Nu sunt nici măcar risipitor! Am fost întotdeanua primul în toate, în absolut toate virtuţile... Risc să iau un premiu pentru atâta virtute! Aţi vrut să fiu un copil model, am fost! Aţi vrut să fiu un student strălucit, am fost! Dar ce naiba n'am fost?Intr'adevăr, sunt un fenomen... Poţi să mă expui în piaţă! Iată o idee care ţi-ar putea aduce parale! Ce mai vreţi dela mine? Da, aţi făcut dintr'un copil un fel de investiţie de capital şi, acuma, vreţi să scoateţi din el cu vârf şi'ndesat veniturile. Tu şi bunicul! Unul, bancherul calculat şi rece, iar celălalt, inspiratorul misterios. M'am săturat, înţelegi? M'am săturat până'n gât! Mai ales de tine! Bunicul are, pentru egoismul lui, scuza unui creer fantast. Tu, însă, n'ai nici o scuză. Noapte bună, tată!

In odaia sa, Filip nu se putut hotărî să se culce. O zăpuşeală cumplită se lăsase peste oraş şi'n zare fulgera. Filip simţea că se sufocă şi dormitorul său îi părea o cabină strâmtă de vapor în zona ecuatorială. „Dacă mai rămân aici, mă sufoc!" Vârîndu-şi mâinile în buzunar, dădu de plicul cu bani. Subit, luă un geamandan şi-aruncă în el, la repezeală, rufărie, cărţi, caiete, toate lucrurile personale, şi, stingând lumina, ieşi pe vârful picioarelor; aşteptă o birjă şi se duse la un hotel de mâna a doua, unde ceru o cameră până a doua zi seara.

Filip se desbrăcă tacticos, se spălă pe faţă şi pe piept şi, răcorit, îşi aprinse o ţigară; acuma, se simţea mai liniştit şi chiar putu să citească dintr'o carte de Iacobsen în traducere germană; nu lăsă din mâini romanul decât când începu să ploaie; atunci, se duse la fereastră şi-o deschise, întinzându-şi afară mâinile.

Fereastra da într'o grădină care era scufundată în beznă. Lui Filip i-ar fi plăcut să alerge prin acest întuneric des, în care nu era vie decât ploaia; simţea în el dorinţa de-a alerga după cineva, cu care să se rostogolească apoi sub întunericul împietrit al copacilor.

Ca la lumina unui fulger orbitor, Filip recunoscu, în cel mai tainic ungher al inimii sale, pe fata din strada aceea de lângă Prut şi se cutremură. Era o durere mare în această recunoaştere, însă şi-o plăcere atât de rară şi de subtilă, în cât tânărul fu mai curând fericit decât nenorocit de descoperirea sa.

●

Anton îi arătă lui Mafteiu scrisoarea lui Filip, scrisoare care-avea următorul cuprins:

„Dragă tată,

Pentru a nu Vă nelinişti în zadar, Vă anunţ că nu voiu mai locui niciodată cu voi. Casa Voastră mă apasă prea mult ca să mai putem trăi împreună. Aş dori să mă înţelegeţi, atât Tu, cât şi bunicul.

Al vostru,

Filip".

Mafteiu îi făcu o scenă groaznică lui Anton, imputându-i că n'a întrebuinţat destul tact faţă de Filip în chestiunea lui Mabel.

— Trebuia să-l laşi în pace! Acuma, ai stricat totul! Să-mi afli neapărat unde s'a refugiat băiatul... Cel mai bine-ar fi să mă adresez poliţiei.

— Exclus! — se opuse Anton, strigând la rândul său. Vrei să isbucnească scandal? De asta-mi arde acuma? O să se re'ntoarcă el, n'aibi grijă!

— Sigur! Ţie nu-ţi pasă! Dar dacă Filip se sinucide ca Bob? Adevărat! Pe tine nu te-ar durea! Ţi-ai vedea înainte de-afaceri şi gata!

— Să nu exagerăm. Filip nu va face nici o prostie. Timoteii mai degrabă ucid, decât se sinucid, — insinuă cu răutate, Anton. — Eşti de-acord, nu? Veronia mi-a povestit destul de-amănunţit despre Trifon.

— Bestia! In orice caz, nu tu ai să mă judeci pentru fapta aceea. In definitiv, pentru voi am ucis, pentru Timoteii de după mine.

— Bine, să lăsăm asta... — spuse împăciuitor Anton. — Filip se va re'ntoarce. Indefinitiv, fiecare din noi am făcut câte-o soţie în tinereţea noastră. Dece nu şi-ar face-o şi Filip? Totuşi, regret enorm de mult că nu se va căsători cu Mabel. Deocamdată, să lăsăm lucrurile să doarmă. E cea mai bună soluţie.

— Cred că ai dreptate.

Mafteiu se'ntristase; prin gestul lui Filip suferea o mare înfrângere şi se temea de ea. Ştia că, de-acu înainte, va fi mereu terorizat de gândul acestei înfrângeri şi că multe nopţi le va petrece umblând de colo până colo prin odaie. Pentru întâia oară, Mafteiu îşi puse întrebarea dacă nu cumva tot a greşit în organizarea vieţii sale. Anton tăcea şi el. O jenă penibilă îi cuprinsese pe-amândoi.

Bătrânul se gândea la convorbirea pe care-o avusese toamna trecută în câmpiile de peste Prut cu Filip, când îşi deschisese întreg sufletul în faţa nepotului, discutând despre neamul lor, al Timoteilor.

Pentru întâia dată se strecurară în sufletul lui Mafteiu îndoiala şi teama că visurile sale de mărire nu vor fi realizate niciodată; ce gânduri urîte! — şi se scutură, dar nu-şi putu înlătura povara care-i apăsa umerii.

„Am îmbătrânit..."

Anton mâzgălea cifre pe sugativa de pe birou, refugiindu-se cu un fel de voluptate în lumea lor rece; Mafteiu făcu un gest de dispreţ, care-l înfuria pe Anton.

— Nu cumva vrei să mă spânzuri pentrucă Filip binevoieşte să-şi bată joc de noi. Dealtfel, astea's rezultatele educaţiei pe care i-ai dat-o tu. Vreau să mă odihnesc. Deseară am o conferinţă importantă.

— Ascultă, Antoane... Vreau să angajez un detectiv particular...

— Sigur! Telegrafiază după Sherlock Holmes... — îl ironiză Anton. — Apoi, chiamă reporterii şi dă-te în spectacol... Fă cinematograf cu ei!

— Bine... bine... Nu mă mai amestec...

— Ar fi o mare fericire pentru mine. Tată, sunt într'adevăr foarte obosit...

— Tu eşti întotdeauna obosit când nu-ţi mai convin aprecierile mele.

— Ascultă, tată...

Totuşi, Anton se reţinu. Celebrul lui calm, atât de invidiat în cercurile economice, birui şi de astădată, aşa că Mafteiu pierdu un bun prilej de-a face pe victima.

●

Seara, trecând pe lângă odaia Veroniei, Mafteiu fu oprit de nişte sgomote de obiecte trântite. Contrariat, ezită un moment, însă curiozitatea învinse şi bătrânul deschise uşa fără să mai bată în ea. O desordine ca'n preajma unei mutări domnea în odaie.

— Ce dracu' faci? — se stropşi Mafteiu, zăpăcit de-acest tablou.

— Mă pregătesc de plecare. Mă duc să locuiesc la feciorul meu.

In ascunsul sufletului, nemărturisit, Mafteiu îşi dorise întotdeauna să scape de Veronia, ai cărei ochi îl priveau cu un fel de condescendenţă ironică. Acuma, însă, când ea pleca însfârşit, Mafteiu nu se prea simţea bine.

— Cum de te-ai hotărît aşa, deodată?

— Nu mai am ce căuta în casa asta.

— Ce vrei să spui?

— Ai să afli la timp, nu te teme!

— Par'c'a intrat dracu' în voi toţi! — strigă bătrânul, isbind uşa.

Veronia clătină compătimitor din cap, dar, îndată, faţa îi redeveni dură şi ochii i se'ntunecară într'atâta, încât Mafteiu s'ar fi înfricoşat dacă i-ar fi văzut.

A doua zi, pela amiază, Mafteiu — ascuns după perdelele ferestrei sale — aştepta s'o zărească plecând pe Veronia. Când ea se-arătă, bătrânul avu impresia că o fantomă se strecoară afară din casă. Amintirea, însă rămânea, ca Mafteiu să-i simtă permanent prezenţa obsedantă şi cu suflu de altă lume.

●

Filip reveni în strada Covăliei — aşa o numea el. Cu o zi înainte, nu văzuse fata şi se neliniştise. O aşteptase zadarnic până după închiderea fierăriei. Plecase nerăbdător şi nervos, fără a îndrăzni să ceară lămuriri cârciumarului. Insera acuma — şi fata nu se arăta nici astăzi. Filip tremura de nerăbdare şi, nereuşind să-şi amăgească aşteptarea prin lectura unui ziar, îşi călcă pe inimă şi intră în vorbă cu cârciumarul care, bucuros că are ocazia să vorbească şi cu altcineva decât cu clienţii săi obişnuiţi, îi dădu o mulţime de relaţii despre strada sa. Inconjurând, pe departe, Filip aduse vorba despre covălie şi află că fata e logodită cu potcovarul şi că se numeşte Lalea. Inima i se strânse. Turburat, ascultă fără să-l întrerupă de loc pe cârciumar. Când acesta tăcu, Filip se uită prin fereastră. Potcovarul isbea vesel cu ciocanul într'o vergea de fier, înroşită, iar fata îl privea cu dragoste; când bărbatul încetă să lucreze, fata îl îmbrăţişă, iar potcovarul avea o faţă extrem de fericită.

In seara aceasta, Filip observă pentru întâia dată că în covălie lucrează şi-un ucenic, un băiat de vreo cincisprezece ani, cu înfăţişare vulgară, dar nu urâtă. Tânărul îşi pusese problema să intre în legătură cu fata. Nu vedea, cum ar putea-o face. La urmă, îşi spuse că trebuie să-l câtige pe băieţandru de partea sa.

De aceea, cum se închise covălia, plăti consumaţia şi ieşi în stradă. După câteva minute, ucenicul ieşi fluierând şi îndreptându-se către suburbia care-şi întindea între cimitir şi Prut întunericele. Filip se luă ca o umbră după el şi-l ajunse sub nişte răchite. Simţindu-se urmărit, ucenicul se opri brusc şi-şi întoarse capul.

Locul acela era destul de periculos. In apropierea luncii Prutului se 'ntâmplau adesea crime, pe cari nimeni nu reuşea să le clarifice, aşa că băieţandrul avea dece să se teamă. Filip se apropie încet şi lumină cu lampa de buzunar. Băieţandrul îşi feri cu mâna ochii.

— Nu te teme, băiete. Nu-ţi fac nimic... — şi se gândi: — Ce scenă! Arsène Lupin... Arsène Lupin şi misterul fetei din covălie.... Ce mai titlu de roman!"—; apoi, alt gând: — „Dacă m'ar vedea vreun cunoscut!"—; tare:

— N'ai vrea să stai puţin de vorbă cu mine? — şi râse amar pentru sine.

— Nu! Nu... Lăsaţi-mă în pace... Lăsaţi-mă să plec... — scânci băieţandrul.

— Dece te temi?—insistă trist Filip.

Băieţandrul isbucni în plâns.

— Lăsaţi-mă să plec...

— Dece?...

— Lăsaţi-mă să plec...

— Linişteşte-te, băiete. Nu-ţi fac nici un rău.

— Nu mă bateţi?

— Să te bat? Dece te-aş bate?

Ucenicul încetă să mai plângă.

— Să mergem prin ulicioara asta, —propuse Filip. — Aici nu ne va stingheri nimeni.

După o bucată de drum, se opri şi căută sub nişte răchite un loc unde să se aşeze. Filip se simţea scutit în întunericul lor, în care lumina stelelor nu reuşea să pătrundă.

— Te bate cineva?

— Da. Cu toate că-i un om bun, meşterul mă bate pentru orice fleac.

— Atunci nu-l iubeşti pe meşterul tău.

— Nu. Are pumn greu şi mă loveşte întotdeaun în piept.

— N'ai vrea să te răzbuni?

(Urmare în pag. 6-a)

Domnişoarele

Coca şi Leza erau sportive, adică doreau să devină sportive.

Coca era foarte pretenţioasă în grau, prefăcută în toate. I se spunea savanta în familia Ţâmbală, iar la Universitate băeţii îi cântau: „Ţâmbala! Ţâmbala lui Păcală şi Tândală".

Leza era mai sinceră.

Amândouă nu părăsiseră Bucureştii nici odată.

Tatăl lor se îmbogăţise la Botoşani, cu vânzarea de lămpi ţărăneşti, hogege, boccane de cele mari de pus gogoşari, şi diferite articole de gospodărie. Pe urmă cumpărase o dugheană de frâe, căpestre şi hamuri. Il chema Oliviu Ţâmbală, iar pe nevasta lui, Violeta. Au isprăvit cu comerţul şi fac pe rentierii. In tinereţe fuseseră săraci iar acum voiau să-şi crească copiii ca pentru timpurile acestea, adică foarte liberi şi independenţi.

Fetele erau arogante cu toată lumea, convinse că averea este totul şi că lumea trebue luată peste picior. Când treceau pe strada lor, strada Independenţei, domnişoarele Ţâmbală auzeau de fiecare dată:

— „Iaca! Trec toantele lui Ţâmbală".

Se făcea vorbă despre ele la dughenele de pe strada lor.

Frumoase nu erau fetele Ţâmbală. Scurte, îndesate, cu părul roşu, faţa îmbujorată cu farduri proaste, sprincene smulse şi se uitau amândouă aproape şaşiu.

In familie, partea feminină spunea:

— „Ah! Au un farmec şi un vino 'ncoace... rar. Privirea lor e foarte excitantă. Ai remarcat, dragă, că bărbaţilor le plac ochii niţel încrucişaţi? Ai văzut ce mariaj bun a făcut Felicia? Şi ea avea chiar o privire de maimuţă... Ce perverşi sunt bărbaţii. Ce greu e să-i înţelegi!... Păcat de o femee pură. Nu o apreciază.

Domnişoarele Ţâmbală se îmbracă la „casele mari" din Lipscani.

Isi cumpăraseră pentru munte, sau mai bine zis pentru „escapada sportivă" pantaloni de sport, chipurile de ski, dar aleseseră pantaloni bărbăteşti de golf.

Aşa hotărâse domnişoarele Ţâmbală.

— Da, papa! Aşa am văzut într'o revistă de modă engleză: „Femeile bine se îmbracă în haine masculine", spune Coca înţepată, către „papa" Ţâmbală.

— „Bine, îngerule! Decide cum doreşti!

Tricourile erau galbene ca gălbenuşul de ouă, fularele roşii, mănuşile roşii de lână cu vârful degetelor, adică forma unghiilor numai, lucrate cu lână albă. Pe cap, o bucată rotundă ca fundul unei pălării, cu o coadă sucită în vârf ca la pepene. In picioare aveau ghete groase, nu bocanci, şi pe deasupra şoşoni mari, bărbăteşti, ca să le ţină cald. Apoi, strâns legate la glesnă, până unde bufa pantalonul de golf, cu un bandaj care se pune la cai cu picicare gingaşe. Bandajul era kaki.

Aşa au pornit-o de acasă, dis de dimineaţă, din strada Independenţei, domnişoarele Ţâmbală. Au vrut să meargă pe jos până la gară, ca să le vadă lumea din partea locului şi să spună: „Fetele Ţâmbală nu's numai învăţate, ci şi sportive".

— „Ia uită-te la ele! Par'că's două steaguri înfăşurate pe un şarampoi, măi! Cum le lasă părinţii să scape aşa în stradă? Să vezi că am să le dau bună ziua şi dumnealor n'or să răspundă.

— „Incearcă, zău!"

Băeţii dela brutăria din colţ le pândeau întotdeauna la trecere.

— „Cu bine, păpuşelelor!"

Nici un răspuns.

— „Ziua bună, floricelelor!"

— „Mă Gogule, spune aşa: „Omagiile noastre domnişcarelor Ţâmbală!"

— „Omagiile mele, domnişoarelor, Ţâmbală!"

— „Vezi, măi, Tică?... Nici pe franţuzeşte nu le pasă".

— „Apăi una şi bună!", strigă Gogu: Ghiţele încălţate, nu cumva doriţi să vorbim pe englezeşte?...

Amândoi ridicau măturoiul, ameninţător.

— „Uite măi, că au geamantan nou nouţ!" Strălucesc ca felinarele de automobil, dumnealor!... Zâmbai, zâmbai, zâmbai-za!"

— „Orevoar! Orevoar!, strigă ca un papagal alt băiat, care mătura zăpada din faţa dugheneî, fiindcă Coca şi Leza erau să cadă în bot peste el.

Domnişoarele Ţâmbală se apucaseră de pe acum să pună ochelari de soare cu sticle verzi, înconjurate cu alb.

— „Ia uită-te măi Gogule, măi! Nu-i aşa că seamănă cu puii de curcă bolnavi de vărsat?"

— „Aşa-i, măi Ticule".

Apoi au mai strigat:

— „Demoazelelor, scoateţi-vă monoaclele, că or să vă ciupească ciorile! „Ha-ha-ha-ha-ha!

In fine, răbdarea nu le-a mai stăpânit pe domnişcarele Ţâmbală. Ascuţit şi savant au răspuns:

— „Te rog, ordinarule! Parşiv! Imbecil! Mojic! Cretin!, ce eşti!...

S'au oprit în loc, uitându-se de sus la băeţi, care se făceau acum că mătură serios. A mai ieşit şi alt băet, Mişu boxerul. Aşa i se spunea în Strada Independenţei. Mişu le-a întrebat, văzându-le cu skiurile:

— „Da, unde o porniţi, damelor? Pe Dealul Mitropoliei sau pe Dealul Crematorjului? Hă-hă-hă-hă!"...

— „Măi Mişule, fain ai fost! Cretinule, mojicule, frumosule!" Le imita pe domnişoarele Ţâmbală cum strigaseră.

Mişu îşi freca mâinile:

— „Măi, ce le-aş lipi! Măi neică, mă!

Domnişoarele Ţâmbală mergeau greoi, că aveau bagaj mult.

Vorbeau franţuzeşte.

Băeţii cântau după ele: Zâmbai, zâmbai, zâmbai-za!

— „Ma chère! Ce sont des golani! Tu sais, des cochons!

— „Non ma chère! des mitocans!"

Coca vorbea pe nas.

— „Ia uită-te, mă, ce au pe scăfârlie! Acu le-ajung cu măturoiul.

— „Băeţi, pe ele! Zâmbai, zâmbai-ţa! zâmbai-ţa!

Apoi au început să cânte în cor „Deşteaptă-te Române".

— „Să ştiţi că dacă nu cântaţi cu noi, nu sunteţi romance! Hai, începeţi! Nu înţelegeţi? spuse Mişu îndesat. Aţi priceput?

— „Nu cumva vreţi să cântăm „Suntem echipa morţii"? Tra-la-la! la-la-la! Ni-na!"

Toţi cântau foarte sgomotos, în batjocură.

— „Ma chère, ils y doivent être des teroristes. Quel ordinaire, canaille!

Le apucase frica deabinelea.

Băeţii, din ce în ce mai îndârjiţi: „Suntem echipa morţii" tra-la-la!

Mişu a strigat:

— „Are haz, măi, că se cred şi bine francezele!

— „Măi ale naibei, Mişule! Ţinemă, că fug după ele şi le mătur de pe trotoar!

— „Deşteaptă-te Române! Na-nina! Na-ni-na-na!

— „Cântaţi, mucoaselor, spuse Tică; de nu vă ducem în şambru la Mon Jardin! Ce credeţi, că noi nu ştim franţuzeşte?

Domnişoarele Ţâmbală s'au hotărât să stee în loc şi să insulte tare:

— „Ticăloşi ordinari! Unchiul nostru este ajutor de comisar la Prefectura de Poliţie şi avem să vă reclamăm!"

— „Ajutor? Mare lucru! Dacă e numai ajutor, ale noastre sunteţi, bibilelor. Ce-aveţi să faceţi? Să ne reclamaţi? Ia staţi niţel! Echipa morţii! Dă ordin de cântare, Mişule!

— „Suntem echipa morţii, tra-la-la-la-la!... şi se reped cu măturoaiele în domnişoarele Ţâmbală, care strigau ascuţit:

— „Sergeent! Sergeent!"

Un gardist ieşea dintr'un colţ de stradă.

Băeţii, văzându-l, au început să cânte „Deşteaptă-te Române".

— „Domnule sergent!, strigară ele repede şi obraznic, aceşti măgari ne insultă într'un mod greţos".

— „Dom'le sergent!, intervine Mişu, dumnealor nu vor să cânte „Deşteaptă-te Române!" Se poate, dom-le sergent?!"

— „Aaaa!, spuse sergentul. Sunteţi rebele, domnişoarelor?"

— „Da, da! Sunt, dom'le sergent! Bravo, dom'le sergent!"

Gardianul, cu mai multe păhărele de ţuică proaspătă în cap, s'a rezemat cu burta înainte de un stâlp de telegraf, a luat bagheta de cauciuc şi a început să bată măsura către băeţi şi domnişcarele Ţâmbală:

— „La cântare, drepţi!"

Băeţilor le-a plăcut şi au făcut ca la armată: au bătut din picioare.

Gardistul s'a crezut mare şef de oaste şi a strigat de mai multe ori:

— „Dreeepţi!

Băieţii au pocnit iară din ghete, ca să-i facă plăcere gardistului.

— „Cântaţi cu toţii: „Deşteaptă-te Române, din somnul cel de moaaarte"...

— „Falş, domnişoară, a strigat Mişu". Din somnul cel de moaaarte". Să cânţi cu inimă...

Apoi, iar a oprit-o.

— „moaaaarte! nu moarte, scurt! Nu-i frumos...

— „Domnişoară, să nu-mi dai pe franţuzeşte, că ăsta-i cântec românesc, domnişoară", rânjeşte ciudos şi spune îndesat Mişu boxeurul.

Iar cântau.

Gardianul a spus:

— „Aşa, dudu.lor!"

— „Nu! Nu-i bine, spune Mişu. De la început „Deşteaptă-te Române". Nu-i bine! Dela început! Nu-i aşa, dom'le sergent?"

— „Eu comand, voi să cântaţi, că mă pricep eu când e falş. Doară cu cântecul ăsta s'a trezit şi bunicul...

— „Pierdem trenul, domnule gardian, protestează domnişcarele Ţâmbală".

— Până seara tot trenuri aveţi, spune sergentul, fără să-i pese.

— „Mint, domnule gardian!" Se duc pe Dealul Mitropoliei".

— „Va să zică, încă odată! Deşteaptă-te Române!"

Gardianul bătea măsura, cu cascheta pe o ureche şi avea un aer foarte liniştit, par'că numai lucrul ăsta îl făcea în fiecare zi, la aceiaş oră.

— „Aşa, aşa!...

„Mai dulce! Mai dulce, duduilor, spune el cu voce de femee.

— „Aţi auzit? Mai dulce, v'a spus domnul gardist!", intervine Mişu. Acum cântăm fiecare în parte. O palmă la ăla care cântă falş.

— Eu comand, spune sergentul, sughiţând şi căscând.

— „Ei, bravo! Aţi cântat, duceţi-vă la gară acum. Şi dumneavoastră, domnilor, la muncă!" a strigat răguşit gardianul către băeţi.

Gardianul a mai stat rezemat de stâlp, bătând măsura şi mormăind, adică voind să cânte „Deşteaptă-te Române". A cântat până l-a deşteptat din amorţire un strigăt:

— „Alo, Mazilu! Dar ce-i cu tine, măi?"

— „Cânt. Nu auzi? Şi iar a căscat.

Băeţii mergeau spre prăvălii.

— „Mă, Gogule, dar cât e ceasul?"

— „Opt!

— „Ce dracu! Mi-a stat ceasul?"

— „Mă, am lăsat prăvăliile cu uşile deschise. Ne omoară jupânul...

— „Are haz c'o să plătim amendă pentru farfuzele aiestea..."

— „Ei, asta-i! Le omor la întoarcere!

— „Măi, ai simţit cum miroseau a dugheană?" Tot era nou pe ele, măi! Parale, nu şagă.

Şuerau mergând şi, din când în când, iar vorbeau de domnişoarele Ţâmbală.

— „Dar, tot au cântat maimuţele! Ha-ha-ha!"

— „Ei, vax, cum nu erau să cânte? Că le atingeam... de vedeau pe Ţâmbală urcând în castan... spune fudul Mişu, umflându-şi umerii de boxeur.

— „Ha-ha-ha-ha! Grozav eşti măi Mişule!"

— „Măi, neică! Şi-acu' îmi vine să prind un avans la turnantă şi să mi le gâdil niţel la scăfârlie.

Şi iar şuerau, după câteva vorbe.

— „Păcat de biştarii lui Ţimbală, că fetele... nu dai un pol pe amândouă. Are să-i dee toţi, ca să mărite toantele, spune Mişu.

— „Azi măi, par'că erau mai urâte ca de obicelu.

— „Ei bine dar şi s'au sluţit ele singure, din cale afară. Şi taurii s'ar fi speriat de ele şi ar fi năpârlit la moment...

— „Ha-ha-ha-ha! Taurii? Ha-ha! Taurii să năpârlească! Ha-ha!

— „Măi! Ce-ţi vine'n gând? Ha-ha-ha!

Au intrat unii la brutar, alţii la băcănia lui Slutu. Şi-au bătut picioarele pe prag ca să scuture zăpada de pe ghete. Fetele, ajunse în gară, cu chiu cu vai au intrat în vagon. Au fost înjurate pe tot drumul, în gară mai ales, fiindcă acăţau pe toată lumea cu vârful skiurilor.

— „Chioare sunteţi? Ce dracu! Domnişoară, ţine-ţi beţele, că de nu, spune încet Târţă. Mi-a făcut deunăzi un compot de ridingote, că am spus: „Madam, de acum... Mottc! Basta! Nu mai suport. S'a pus termen!

Inainte mai avea, dom'le, un cleanciu. Dar i-l scosesem. Dumneaei, ştii, cam trăgea la măsea. Şi de când tot cu trenul în sus şi în jos... dumneaei pleca la şezătoare — aşa-i ziceau— periculoase. Şi vorbeau. Să vezi şi să nu crezi! Aşa-i. Iaca aşa-i! Acum stă la beciu. Auzi, să se găsească la mine'n casă bicicletă cu mitralieră! Ei, e ceva!...

Vorbea ascuţit acum, ca scos din minţi şi a început să plângă.

— „E ceva! E ceva!

Isi scoase apoi ochelarii.

S'au oprit la un chioşc de ziare de pe peronul gării.

— „Să citesc! zise Oprea îndesat şi, în şoaptă, pentru el: poate oi găsi acum că i-a dat drumul! I-auzi canalia, să mă vadă plecat cu trenul şi ea să puie ţara la cale cu golanii. Aşa-i. Unde-i mulere e şi bocluc... A intrat dracu în ele nu alta.

— „Ce tot te vaiţi, măi Oprea, măi?", întreabă Târţă.

— „Cum, de ce mă vait? Nu ştii că Madam Oprea-i la răcoare?

— „Dar a mea nu-i? răspunde şeful Târţă. Tot ochelari avea şi el şi vorbea răstit şi răguşit.

Amândoi nu erau bărbieriţi de vre-o câteva zile, de supărare.

— „I-auzi, dom'le! Să ţină ascunse livorvere în ghetele mele? Era să mă scoată din slujbă. Pe mine, Târţă, om de onoare...

— „Dar acuma unde-i? întreabă Oprea.

— „Cum unde-i? Cum unde-i? Şi Târţă închide un ochiu, strâmbă faţa, având aerul că zice: „Las'că i-am făcut-o! „Unde-i? Să-ţi spun unde, când a venit poliţia să mi-o ridice am spus: „Ridicaţi-o imediat! Că de nu, reclam eu! Acum stă într'un ţarc la manej unde aleargă ferească Dumnezeu ce păţiţi! Apăi, deeh... Vă astâmpăr eu, deh"...

— „Pardon, pardon! răspundeau ele, mai politicos ca de obicelu.

— „Ce pardon! Să băgaţi seama, de nu, vă duc eu la răcoare. Nu mai aveţi nevoie de munte! Apăi, deeh!

— „Ptiu! — stupeşte un ţigan, care ducea un sac în spinare.

— „Obraznicule! spune Leza înţepat. Dacă-ţi spun pardon, e rău? Ce să fac, pârlitule? După ce mă injosesc să-ţi cer iertare, mai eşti şi obraznic?

Ţiganul aproape că nu era îmbrăcat de zdrenţuit ce era.

— „Taci! taci! spune Coca, că rişti un afront dela un ticălos.

Ţiganul avea chef de vorbă.

— „Ce să faci? Ce se faci? Să stai acasă şi să nu te'mbraci ca mine! Să-ţi pui fustă, nu aşa! Ticălos eu? Ia auzi ticăloasele! Am să vă cotonogesc, pupezelor, cotonogi-v'ar... A mers înainte blestemând, cu sacul în spinare.

Acum acăţaseră cascheta de pe capul unui conductor. Cascheta stătea în vârful skiului lui Coca.

— „Paardon! Dom'le, paardon!

— „Ce faceţi domnişoarelor, vă bateţi joc de lume? I-ha! I-ha! Lasă că vă arăt eu... Iaca acu...

Cascheta se bălăbănea în vârful skiului, ca o tigae într'un proţap.

— „I'auzi: Pardon! Dacă vreţi să faceţi pe sportivnicele, apci să vă pricepeţi! De nu, ştiţi unde?... înapoi la... Ce şnapană de fată, domnule! Ce şnapane! Neastâmpărate, parol!

Mult a bodogănit conductorul. Era foarte supărat că-l văzuseră toţi de pe peron şi din tren, caraghios.

— „Auleu, auleu! spun doi pui de ţigan cu jurnale. Auleu! Auleu! A rămas domnu' şăf fără acoperiş... Hă-hă!

Pe domnul Oprea îl nimerise rău azi. Ii plesnea inima de năduf.

— „Mare necaz trebue să aibă, spuneau femeile care curăţau peronul de gunoi. Ii ieşe ochii din cap, soro! Nu vezi?

Vine spre el, supărat, domnul şef Târţă, care perforează biletele pentru Braşov.

— „Ce-i măi, Oprea?

— „Ce să fie? Muerile nu mai stau acasă. Urlă'n stradă sau stau la poliţie şi casa nu mai e casă.

— „Par'că a mea nu s'a stricat? caii. De i-ar da în cap un cal nărăvaş, să-i răcorească mintea! Nu mi-a făcut o varză murată, un gogoşar... toată toamna, dom'le. Mai mare ruşinea... Acuma, stee acolo! Şi au văzut vecinii cum au ridicat-o... Nebunie, dom'le! Nebunie. Ce nebunie! Toată ziua la cuibăreală. Casa nu mai e casă... Par'că eu nu m'aş fi dus? Iaca, m'am şi dus, că doar şi eu voiam să mă ţin de mulerea mea. Dar când am văzut că mulerea ia comanda şi spune: „Drepţi! pentru onor am spus: — he! he! E rău. Am păţit-o. E rău de tot pentru noi bărbaţii. Apăi, ţurik! la ţug!" dom'le Târţă... Şi apoi când am mai văzut că nu mai lasă în pace pe cei duşi, nu mi-a plăcut. Dar ştii? nu mi-a plăcut deloc. Spune şi dumneata, de ce nu-i lăsau pe cei plecaţi să-i liniştească Domnul Sfânt? Ii chemau, îi salutau, îi prezentau... Apoi, ce mai înseamnă, atunci moartea? Moartea să fie moarte! Să nu învie când vor ei! Asta-i una!... Şi apoi, să mă facă pe mine să salut deandoaselea? Mâna la şapcă am dus-o o viaţă'ntreagă. Slava Cerului. Ei, şi n'am vrut, dom'le, n'am vrut! Ce vrei? Dacă n'am vrut! N'am vrut! Să mă facă să cânt eu, om bătrân... şi să vreau să moară toţi... iaca n'am vrut. Doară n'am făcut nici o moarte de om, vai de mine! Da'ce? Cel de Sus stă degeaba! Nu ne pândeşte?... Şi vorbind, întinde mereu gâtul spre Oprea, ca o curcă:

— „Mulerile deabia aşteaptă să ne vadă plecaţi, ca să se adune la sindrofii şi să ajungă în mintea copiilor..."

— „Da, da! Ai dreptate, dom'le! Da' câţi ani are, dom'le? întreabă Oprea, ne mai uitându-se pe jurnal şi aruncând privirea deasupra ochelarilor, spre Târţă.

— „Cine, întreabă Târţă.

— „Cum, cine? Madam Târţă!..

— „Apăi, a împlinit cincizeci şi şase de ani la culesul vinului.

— „A mea, cincizeci şi opt", spune Oprea, trăgându-şi poalele surtucului. Se pregătea acum să se urce în trenul lui".

— „E-hei!.. zice răguşit şi cu năduf Tânţă. Deh, deh! aşa-i, deh! cu sfânta tinereţe... Bine că n'am copii, că-i strica la cap şi pe ei. Ştie Dumnezeu ce face..."

I-auzi omule, a spus că mă'mpuşcă dacă le dă ordin. I-auzi, să mă'mpuşte mulerea că nu vreau să cânt de-ale lor. Măi, măi! Ce turbăciune de timpuri, dom'le! Par'că suntem în ţară străină, nu în România. Te pomeneşti că au venit Tătarii!

— „Iaca dom'le, de ce-i cutremur şi năvăleşte toată omenirea pe noi şi nu mai dovedesc nici trenurile de atâta învălmăşeală.

Apoi, deodată, pe nerăsuflate:

— „Pleacă trenul pentru Braşov! Suiţi domnilor!

— „Pleacă trenul pentru Moldova! Suiţi, domnilor!

Şuerături de tren, lume care ţipă, un clopoţel care s'aude...

Trenurile fluerau şi lumea se'nghesuia.

In loc de trenul pentru Braşov, domnişoarele Ţâmbală au nimerit în trenul pentru Moldova. Erau să spargă un geam cu vârful skiurilor. Le-a huiduit tot compartimentul.

Un vânător avea câţiva epuri într'u fileu, pe culoarul vagonului.

— „Ce faci, domnişoară? Astâmpără-te odată cu beţele dumitale! Ce tot bâjbâeşti cu ele pe sus? Ei, comedie! Vrei să le scoţi pe acoperiş? Ei, al naibei! Ştim. Vedem. Da. Aveţi ski. Ce? N'am mai văzut ski?

— „Hă-hă-hă... râdeau câţiva de vorbele vânătorului.

— „Nu mai le mişcaţi, atâta! Lăsaţi-le după uşă! Vedem că sunteţi două dudui sportive..., da nu mai umblaţi la epurii mei, că sunt nervoşi şi face urât...

Domnişoarele Ţâmbală au spus pe... franţuzeşte:

— „J'ai assez de voyager...

In fine, rău au pornit-o de acasă domnişoarele Ţâmbală.

Oprea, care era în trenul pentru Moldova, văzând pe domnişoarele Ţâmbală în trenul lui şi-a dat seama că au greşit direcţia. Dar a tăcut. Apoi a mormăit în mustăţi:

— „Las'că vă scobor eu! Miziil, domnilor Miziiii!".

Când au auzit domnişoarele Ţâmbală de Mizil, li s'au încrucişat ochii de tot.

— „Miziii! am spus.

— „Dom'le conductor! Dom'le conductor! strigau ele, pierdute: Apăi noi mergem la Braşov...

— „Jos, la Mizil! Găsiţi zăpadă în Grădina Primăriei...

Lumea din vagon râdea, cu sgomot.

— „I-auzi, măi! Ski la Mizil, măi! N'am ştiut până azi că i-au crescut munţi Mizilului. E extraordinar, dragă! Ha-ha-ha! Uită-te la ele cum s'au sluţit! Ce îmbrăcăminte... De, aşa-i la Mizil...

— „Nu mai le ajunge şesul? zice o cucoană grasă către nişte voiajori. Copile stricate la minte. Le trebuie măritiş şi caută aventură la Mizil!

— Bravo, madam, aşa-i! au spus doi domni tinerei. Caută aventuri galante, Mizilu e plin de farmec. Ha, ha?!"

— „Măi, Jeane, spune încet un voiajor: „Ia uită-te la pantaloni! Ce-au găsit au pus pe ele. Par'că ar fi dela circul Sidoli. Aşa e azi. E circ în lume.

— „Dom'le dar ce facem? strigau ciudos domnişoarele.

— „Jos, la Mizil! Am spus; nu pricepeţi? Să-mi spuneţi mersi, că nu v'am perforat, că nu mai eraţi valabile pentru Braşov!" Domnul Târţă nu glumeşte.

— Alte bilete. Şi vă trăgea şi o amendă.

— Domnişoarele au coborât, rasinate. Toată lumea le privea pe ham, râdea şi făcea glume.

— „I-auzi! Ski la Mizil... Ha-ha! Hi-hi! Petrecere frumoasă! Petrecere frumoasă! strigau la ele. Aveţi grijă să nu obosiţi urcând muntele Mizil.

De sus să se faceţi cu batista! Ha-ha-ha!

— „Măi nostim eşti!

— „Lasă-le, măi că sunt otrăvite de ajuns...

— „Duduilor puneţi-vă skiurile în picioare că o să ajungeţi mai repede la Bucureşti. Să vă uitaţi mereu sus-jos, ca să nu treceţi pe lângă muntele Mizil şi să vă scape din vedere! Ha-ha! Arivoar, arivoar, extraordinar.

Domnişoarele Ţâmbală s'au necăjit mult la Mizil. Nu ştiau cum să ajungă la Braşov. Nu mai aveau nici un tren, care să le transporte „comod", cum spuneau ele, la munte.

Au întrebat pe toţi trecătorii dacă n'ar putea găsi un automobil, care să le ducă până la Bucureşti.

In fine, li s'a prezentat o ocazie: au zărit deodată o camionetă nouă, elegantă.

Au făcut semn şoferului:

— Opreşte, dom'le! Mergeţi la Bucureşti?

— Daaaa...

— Plătim bine. Duceţi-ne şi pe noi.

— Poooftimmm!..

Camioneta s'a deschis la spate şi domnişoarele Ţâmbală s'au urcat.

— Ah, ce şansă... Parcl, ce şansă.

In camionetă le-a primit proprietarul.

Pe drum, „domnul proprietar" a făcut conversaţie cu domnişoarele Ţâmbală.

Banchetele erau de catifea neagră.

Domnişoarele Ţâmbală se minunau:

— Vai ce camionetă cochetă. Uite dragă, că are şi cârlige de agăţat hainele!

— Ah, atunci s'agăţăm paltoanele.

Şi-au pus paltoanele în cârligi şi pe urmă au continuat să se minuneze:

— Dar ce bine e. Singurul nostru noroc azi.

— Da, dragă. Iţi spun drept că mă descurajasem totalmente.

— Faceţi drumuri multe, dom'le, cu camioneta? Că e tare luxoasă...

— Până în prezent, domnişcarelor, nu ştiu câte a făcut în Polonia. Că, vedeţi, am cumpărat-o dela un refugiat polonez.

— Dar aicea faceţi curse regulat Bucureşti-Mizil?

— Nu, domnişoarelor. Am dus odată un mort la Bellu, spune serios proprietarul, şi-acuma unul la Mizil.

— Cum? Ce?

— Păi, nu vedeţi banchetele pentru familie şi această formă de masă pentru răposat?

— Vai ce oribil! De ce nu ne-aţi spus?

— Dar m'aţi întrebat? Aţi vorbit cu şoferul.

In fine, dricul cu domnişoarele Ţâmbală intră în Bucureşti. S'a oprit în dreptul Gării de Nord.

— Dă-te jos la iuţeală, Lezo!

— Staţi domnişoarelor, să vă dau hainele! Că le-aţi agăţat tocmai în cârligele coroanelor mortuare.

— Ah! dar e groaznic domnule....

— De ce e groaznic? V'am rugat eu să vă plimbaţi cu mine?

Domnul proprietar pierduse răbdarea de atâtea văicăreli.

Domnişoarele Ţâmbală l-au mai întrebat.

— De ce boală a murit?

— Nu ştiu. N'am avut cinstea să-l întreb.

— O fi fost ceva contagios?

— Poateee...

Se îngrămădeau în uşă, ca să coboare. Erau scânbite şi albe ca stafiile.

— Cât să vă dăm?

— 400 de lei.

— Extraordinar de scump.

— Aveţi noroc că sunteţi vii, că la morţi iau 4.000 cursa.

Domnul proprietar şi-a scos un pieptene din buzunar, şi-a dat părul peste cap, fluturându-l ca să-i cadă ondulat şi a mai spus către domnişoarele Ţâmbală:

— Sunt filozof, poet şi meloman. Moartea nu mă sperie...

Fetele au cobcrât.

— Bună ziua.

— Nu doriţi să facem un drum la Şosea? Pe gratis de data aceasta.

— Mersi, domnule.

— Vă dau adresa mea. Ori când la dispoziţie domnişoarelor.

Leza a spus, pe şoptite:

— Seamănă cu un actor dela Naţional! Ştii ce, Coca? Hai mai bine acasă!

— Pentru nimic în lume. Am plecat. Vom scosi.

— Atunci grăbeşte-te! Că se uită dricarul după noi! I-auzi, dragă, să venim în dric la Bucureşti. Ce soartă avem...

— „Braşov!".

Tinerele blazate de lux şi de parfum au ajuns târziu, când apunea scarele în locul de odihnă şi de pace.

Ieşind dela gară, Coca a întrebat înţepat pe un trecător:

— „Dom'le, unde este muntele cu cabana Mariei Magdalena?

— „Da' ce? Credeţi cumva că munţii sunt în mijlocul oraşului şi îi şueraţi ca pe un birjar?

— „Dom'le, te rog să nu fii atât de limbut şi să ne spui exact unde este!

Trecătorul nu le-a mai răspuns.

— „Ce mârlan!...

— „Uite muntele, uite muntele! Trecătorul s'a întors şi şi-a arătat creştetul capului:

— „Uite aici muntele! Urcaţi! Ha-ha-ha!

Domnişoarele Ţâmbală au ajuns pe munte, istovite şi nervoase. Nu mai puteau purta skiurile şi s'au trântit jos, pe zăpadă. Isi lăudau cinstea şi creşterea bună. Preocuparea domnişoarelor Ţâmbală era să arate că nimeni nu-i de nasul lor.

— „Nişte mizerabili! L-ai auzit, ma chère, pe Costică, deunăzi, cum a spus?

Şi îl imită pe Costică:

— „Nevasta mea va sta să facă bucate! Să nu-mi lase apartamentul pe mâna servitorilor şi să aibă „jour"! Că-i trag nişte ciomege, de-i limpezesc moralul.

....."

— „Ce temperament de mârlan..." Ce demenţă, dragă... Să mă ferească Dumnezeu! Nu aşi lua niciodată un cazanier. Nu vreau să aparţin nimănui.

(Costică şi Dumitru erau tovarăşi la un magazin de radio. Amândoi erau curtezani de ai domnişoarelor

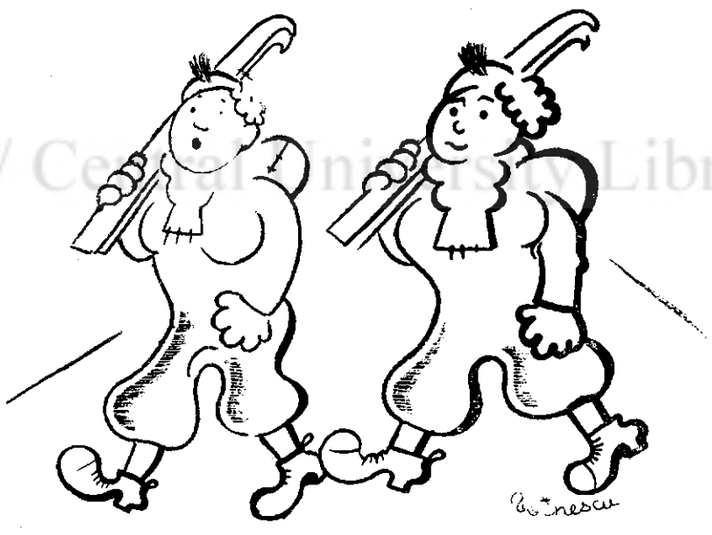

BCU Cluj / Central University Library

Tâmbală

de GEORGETA MIRCEA CANCICOV

Tâmbală. Costică spunea către Dumitru: „Nu-i greu, măi Dumitre, măi! Aşi lua pe una din ele, că au franci, dar sunt greu de ţinut, că ştiu prea multă carte").

— „Ah! Să ştii că ne pomeneşte Costică, că vorbim de el acum. Ce nervoasă mă simt.

— „E obcseala, răspunde Leza.

— „Hai, dragă, să ajungem odată! Vai, vai, în ce hal sunt!...

O porniră iar la drum, urcând din ce în ce mai greu. Mergeau, mergeau, dar tot nu zăreau cabana.

— „Da' unde-o fi? că simt... nu ştiu... simt că mă distrug... Am fost iresponsabile că am plecat.

— „Of, Coca nu mai pot. M'am istovit.

Dar tocmai când se simţeau mai trudite ,zăriră deodată cabana: două şiruri de ferestre; unul jos şi altul sus. Zăpada înfoiată, abea puteai să calci.

Au fost primite cu o cântare de flaut:

— Urlui, urlui, urlui...

Şi ici colo, pe zăpada pufoasă, stătea pe vine câte o mogâldeaţă, lăsând când se ridica, un cuib de cârtiţă, apoi făcând câţiva paşi înainte, îşi ridica îmbrăcămintea.

Ferestrele începură să se luminеze.

Fetelor nu le-a plăcut priveliştea aceasta. Dar chiar de loc nu le-a plăcut. Ele, instalate la Bucureşti, cu sală de bae...

— „Urlui, urlui!....

— Mai încolo văd pe unul pitit, cântând din flaut:

— „Hei midamelor — cucoane! Urlui, urlui...

Ele s'au apropiat de dânsul.

— „Cânt din flaut pentru lumea dela cabana Maria Magdalena, fiindcă noaptea vine lupii. Şi lumea trebue să vie afară pentru ele, şi este frică se duce singur, că vine lupii. Urlui, urlui!... Şi la lupii au frică de flautul meu. Auleu, auleu, midamile, cucoane, şi ce au frică...

Omul părea alurea. Era tânăr, cu înfăţişarea înapoiată, de copil. Semăna cu un cap de pasăre.

— „Urlui, urlui, urlui... Tot cânta mereu, să nu vină lupii. S'a apropiat de domnişoarele Tâmbală şi, ridicând flautul spre cer ca un drapel, s'a prezentat:

— „Eu sunt Nilă Găgăuţă, doamnă cucoană! Să-mi găsiţi nevastă, că tare multe fete sunt la Bucureşti care nu's mulţumite. Şi dacă găsiţi...

In timp ce vorbea, Nilă mergea şi-şi ajusta îmbrăcămintea, cu flautul băzâind între dinţi: îi trebuiau mâinile ca să strângă catarama.

— „Dragă, am ajuns în infern.... Ce-i cu tâmpitul ăsta?

— „Gata, gataa! Ei, doamnă cuccană, haideţi la Maria Magdalena! Să die camera cu număr...

Fetele au pornit spre cabană, ca la o înmormântare.

— „Dragă, ce casă trebuie să fie... Să nu aibă ce-i trebue... Tout dans l'égout... Şi lumea să meargă afară, în zăpadă... Ce primitivi! Ce infecţie trebue să se nască în traiul ăsta mizeros!

— „Dragă, aşa primitivitate! Cum să nu fie tout dans les égouts? Să trebue omenirea, pentru un imperativ uman, urât şi obligator, să rişte ruşine şi lupi? Este de necrezut! Sigur că a râs de noi cine ne-a recomandat acest loc.

Leza îi răspunde:

— „Tu m'ai indemnat. Acum ce să facem? Ori îţi place sportul, ori trebue să-l iei cum se prezintă, spune Leza, cu tristeţe în voce.

— „Se pare că ai dreptate. Marii amatori englezii tocmai aci găsesc farmecul: „l'imprevu"... Dacă totul va fi aşa...

— „Am fost neprevăzătoare şi prea excentrice, dragă. Nu-i vorba, lumea înaltă este excentrică...

— „Ei da, spune Coca, mulţumită. Să nu spunem nimic lui Costică la intoarcere, că va spune la toţi.

Nilă a deschis uşa cabanei şi a pătruns cu teamă:

— „Maria Magdalena! Maria Magdalena! striga el din răsputeri. Dar, nici un răspuns.

Nilă era obişnuit cu tot felul de clienţi: începători, amatori veritabili, femei, bărbaţi.... Pe toţi îi considera la fel şi le făcea aceiaş rugăminte.

— „Doamnă cucoană, sus la şase!

Şi deodată soseşte un bărbat înalt cât o casă, roşu la faţă, cu o privire de bestie înfuriată, părul vâlvoi, purtând surtuc negru, pantaloni gris cu dungi negre, bocanci cu potcoave.

— „Unde-ai fost, Maria Magdalena?

Fără să-i răspundă, a'nhăţat valizele şi skiurile, smucind pe Coca şi pe Leza.

Fetelor li s'a răcit mintea... Cum? bărbatul e Maria Magdalena?

— „Urcaţi! comandă ea cu glas gros de plutonier. Lemne, Nilă! Lemne la şase! şi către domnişoarele Tâmbală:

— „Sus, sus! Am spus!

Poca, poca, poca! Se urcau pe scara care scârţia foarte tare. Era curat. Pe pereţi, poze din jurnale, decupate, fără ramă şi bătute în cuie mari.

— „Lemne, Nilă!

Din ce în ce, Maria Magdalena îi se părea mai fiorcasă.

A împins o uşă.

— „Aicea!

Aruncă valizele jos, lângă sobă, skiurile într'un colţ după uşă, trânteşte uşa şi pleacă.

Odaia era mică. Două scaune de lemn alb, o masă cu o foaie albă de hârtie, un pat cu două perne tărcate, desfăţate, şi o pătură neagră, cazonă. Pe un singur perete, o poză cu Tosca intrând în biserică, tăiată dintr'o revistă franţuzească veche. Era scris dedesubt: „La Carvalo". Tot fără ramă, stătea strâmbă pe perete şi sbura într'o parte, când se deschidea uşa. La picioarele patului, un lavabo, de lemn alb, foarte pătat de săpunuri, cu o gaură rotundă, unde era un lighean de smalţ albastru. Alături ,jos, o căldare de tablă de adăpat cai. Aceasta era odaia lor.

— „Dar e mizerabil, ma chère... Ce viziune de abandon...

— „Intru, doamnă cucoană?

Nilă Găgăuţă intră cu un braţ de vreascuri şi le pune în sobă.

— „Doamnă-cucoană, începe iar Nilă şezând pe vine la gura sobei şi întorcând capul după Coca: „Doamnă-cucoană, să-mi găsiţi una buna de fermă şi să ştie ale dela ţară".

Coca şi Leza, crezând acum că totul e sportiv şi că aşa e la munte, se gândiră că trebue să suporte totul până a doua zi. Apucaseră să-şi desfacă geamantanele puse pe pat. Atât de obosite erau, în cât scoteau lucrurile fără a vorbi, acăţând rochiile pe nişte cuie bătute deadreptul în uşă. Se făcuseră mai urâte, de supărare. Deziluzia era prea mare.

— „Nu-mi iese din minte dragă, ce-am văzut afară. Ce vom face noi?

Acum, de frică, îl suportau pe Nilă, care vorbea numai de nunta lui.

O lampă cu oglindă la spate, pusă pe privazul geamului, lumina mizerabil mizeria morală şi fizică a domnişoarelor Tâmbală.

— „Să-mi faceţi bine, doamnă cucoană, şi să mi-o trimiteţi... dacă are bănuţi, bine... de nu, o iau şi aşa. Să-mi trimiteţi, doamnă cucoană, carte cu poză, să ştiu când...

— „La masăă, la masăă! Jos, Nilă! strigă Maria Magdalena.

— „I-auziţi, doamnă cucoană, cum sbiară Satana! Daa! La masăă, daa... Binee! răspundea Nilă de sus, ciudos că i-a luat vorba din gură.

— Satană, sbieră Nilă, deschizând uşa. Ce vrei? Vin acuma! Staţi să spun! Că mai am de spus la doamna cucoana de nunta cu fata dela Bucureşti.

— „Taaci, Nilă! Că tie omor!

Şi iaca, se urcă pe scară Maria Magdalena, ca o furtună, înhaţă pe Nilă de ceafă, îl poartă aşa pe sus, până la jumătatea scării şi apoi îi dă drumul jos.

— „Na, na! Aşa-ţi trebue!

Am să tie omor altă dată!

Domnişoarelor Tâmbală, când au mai văzut şi asta, li s'a strâns faţa ca o pungă. Au început să plângă în tăcere, cu mare desnădejde.

Nilă se gândea, cu ocatele pe masă şi cu faţa'n palme. Prvirea lui era hotărâtă: s'o omoare pe Maria Magdalena în noaptea asta. Dar hotărârea aceasta o poartă de ani de zile şi-i trece iarăşi.

— „Jos, la masă, am spus! a sbierat ca o fiară, de data asta.

Fetele însă nu se mişcau. Erau încremenite de frică. Apoi, tropa, tropa, au coborit, cu genunchii tremurând.

In sufragerie erau vre-o opt mese. Maria Magdalena le-a arătat masa lor, cu degetul. De altminteri, erau numai ele în seara asta în sufragerie. Maria Magdalena şedea cu picioarele depărtate unul de altul şi comanda. Coca şi Leza stăteau la masă, resemnate.

Nilă s'a uitat după uşa bucătăriei. Maria Magdalena venea acum cu două farfurii, împingând brusc uşa după ea.

— „Au, au, au! urlă Nilă. Maria Magdalena i-a prins degetele în uşă şi la văicărelile lui nici nu s'a întors. Mergea înainte, cu farfuriile din care ieşeau aburi cu miros de ceapă. A trântit farfuriile pe masă, spunând:

— „Mâncaţi, că numai asta este şi un mer la fiecare!

— „Ce e asta? au întrebat ele cu sfială.

— „Cum ce e asta? s'a repezit Nilă după uşă, de parcă nu plânsese până acum: tocăniţă de inimă de căprioară împuşcată de Maria Magdalena.

Fetele n'au vrut să mănânce. Maria Magdalena s'a repezit şi l'a cârpit iar pe Nilă.

— „Au, au, au!

Pe Nilă îl auzeai sau cântând din flaut sau urlând.

A adus îndată merele şi domnişoarele Tâmbală le-au mâncat cu pâine.

S'a auzit din nou flautul.

Urlui, urlui, urlui!

Nilă cânta acum pentru Maria Magdalena, care-şi răcorea nervii pe zăpadă. S'a dus apoi spre porci ca să vadă dacă dorm. Maria Magdalena creştea porci şi-i vindea la târg.

— „Asta sunt copiii mei dragi...

De fiecare dată când spunea Maria Magdalena vorbele acestea, Nilă era gelos şi plângea.

Maria Magdalena a intrat în sufragerie şi s'a îndreptat spre scară. S'a dus să facă patul la 6. Nilă s'a apropiat iute de domnişoarele Tâmbală:

— „Doamnă-cucoană, când soseşte, a început de unde lăsase vorba adineaori. Când soseşte la Băeşti. Şi, apoi, mă duc la Haţeg, mă tund, mă'mbrac în ţoale bune şi mă duc la gară la Băeşti cu poza'n mână. Şi când o văd, spun aşa: „Eu mi's băiatul spicialişt, de care ţi-a spus doamna cucoana din Bucureşti...

Nilă bătea din degete spre fete, care mâncau merele şi nu-l băgau în seamă, înadins ca să nu-l stârnească la vorbă.

— „Dar să fie frumoasă, doamnă cucoană, frumoasă... ca pământul de soare. Eu sunt băiat spicialişt".

In fine, Leza l-a întrebat, fără să se uite la el:

— „La ce?

— „Fiindcă Maria Magdalena mi-a lăsat mia cabana, când pleacă la Haţeg, după ca să cumpere porcii de sus... să-i cumpere jos... şi sunt spicialişt la ciurcuitul furcuţelor.

Dacă-mi găsiţi nevasta, la vară o să vă scot la discursă fără nici un bănuţ.

Degeaba. Domnişoarele Tâmbală nu puteau înţelege această promiscuitate sportivă. S'au uitat şaşiu una la alta, făcându-şi semn să nu-i dea nici o atenţie.

Sărmanul Nilă, când vedea un suflet de om, se repezea să-şi verse dorinţele şi năduhul, căci altminteri avea parte numai de vorbe grele şi de bătăi, ceas la ceas. Ba chiar nici nu se isprăvea ceasul şi mânca bătaia. Domnişoarele Tâmbală nu pricepeau necazul lui Nilă şi făceau o mutră scârbită, de îmbogăţite rafinate. Dar Nilă nu pierdea nădejdea niciodată. Trăncănea înainte:

— „Să-mi scriţi o scrisoare închisă, cu ricipiş, şi să-mi trimiteţi o lăduţă cu sârmă legată, tot cu ricipiş, ca să nu umble în ea oamenii.

Maria Magdalena cobora scara, leapa, leapa. Ca o vită s'a repezit la Nilă, l-a strâns de gât, ridicându-l în sus şi apoi l-a svârlit în bucătărie.

— „Au, au, au!

Apoi, iar nu s'a mai auzit nimic.

Fetele luaseră hotărârea să stea jos. Le era frică să se ducă sus.

— „Dragă, nu vroi să mă uro pentru nimic în lume! spune Coca către Leza. Ne omoară, la noapte, bestia! şi netotul ăsta... ştiu eu ce are de gând?

— „Ah, dragă! Ce simt este istovitor organismului meu... Tragedia e mare că suntem neputincioase şi trebue să ne resemnăm până mâine. Ah, ce obosită sunt...

Cine naiba ne-a pus? Am impresia că suntem pierdute. Că am nimerit-o la moarte. Nu e curat ce văd.

— „Taci, Coca! Nu mai spune grozăvii! Taci, că-mi vine să urlu. Acuma mai mult ca niciodată sunt sigură că a vrut să-şi bată joc de noi când ne-a recomandat pensiunea Maria Magdalena...

— „Poate că ar fi bine să facem conversaţie cu ea...

— „Ştiu eu?!

Dar, în loc de Maria Magdalena, iar a venit Nilă.

— „Atunci, reîncepe el, eu am ricipiş în mână şi spun:

„Poftim asta ricipiş dela laduţă, din care m'a cinstit doamna cucoana dela Bucureşti. Să-mi trimiteţi şi o tabacheră faină, de aceea cu feder de ţinut papirul! (fiindcă la cabană sportivii care cunoşteau situaţia veneau cu tot ce le trebue şi hârtia indispensabilă dispărea toată în câteva ceasuri. Nilă făcea ţigări cu ea).

— „Ştiţi, eu nu's rău de băutură, nici de femei...

— „Hai, dragă, să ne sculăm!... Este insuportabil.

Nilă, văzând că vor să se ducă, a vorbit mai tare:

— „Dar sunt tare rău la duhănit".

— Ce-c mai fi asta, dragă?

— „Habar n'am, răspunde Coca, distins şi dispreţuitor.

— „Duhanul e tare scump... mai cumpăr şi papir... şi să-mi trimiteţi mănuşi de acelea faine, cu dungi şi cu drukpf!"

Domnişoarele Tâmbală l-au lăsat pe Nilă, hotărâte acum să se urce în odaie, curagioase. Nu i-au spus nici „bună seara" lui Nilă. El a rămas jicnit şi ruşinat. Sgâria cu unghia un colţ de masă. Cu capul în jos şi-a îndreptat ochii pe furiş către domnişoarele Tâmbală, zâmbind.

— „Oare n'or să-mi spună nimic?

Nilă a început apoi să plângă în hohote.

Domnişoarele Tâmbală s'au culcat, îndesându-se una în alta, ca să-şi ţie cald. După miezul nopţii, cântarea flautului le-a trezit din somn.

— „I-auzi, i-auzi? Cântă iar din flaut. Inseamnă că vin lupii. Trezeşte-te, Coca, ce stai?

Urlui, urlui, urlui! Cânta flautul, agale.

— „Ce-i, Lezo?

— „Cântă, dragă, flautul...

— „Vai, rău am nimerit-o, Lezo...

— „Imi urăsc zilele, Coca! Ce frig îmi este. Tremur. E frig...

Urlui, urlui, urlui!

— „Inebunesc şi eu, Lezo. Nu mai suport. Nu mai pot suporta agonia nopţii.

— „Dragă, îţi mai vine poftă acum să vorbeşti à la Baudelaire? Tu nu vezi că'i un moment periculos? Să plecăm negreşit mâine! Călătoria aceasta m'a pierdut...

— „Pierdut e puţin... M'a distrus literalmente.

— „Ah, iar vorbeşti literar? Mă'nebuneşti, Coca!

Urlui, urlui!

— „Trebue să fie o ceată de lupi.

— „Se apropie... Ah, mi-e groază...

Domnişoarele Tâmbală s'au uitat pe geam. Nilă cânta pentru Maria Magdalena şi pentru el. Şi alesese un loc pe zăpadă şi se uita la lună. El a isprăvit cel dintâiu. S'a aşezat pe buturugă şi cânta să ţie de urât Mariei Magdalena.

— „Nilă! Du-tie la porci, vezi n'au dat lupchii la ei? Stai lângă coteaşcă şi cântă să le potoleşti frica...

Coca şi Leza au avut nevoe să iasă şi ele la lună. Tiptil, tiptil, pe scară. Dar Nilă le-a simţit şi îndată le-a deschis uşa. Flautul a'nceput şi domnişoarele Tâmbală s'au ascuns după coteţul porcilor, să se ferească de privirea lui Nilă. Dar, el, conştiincios, s'a ţinut de domnişoarele Tâmbală.

— „Stai acolo! Nu ţi-e ruşine?, au strigat ascuţit şi exasperat.

Porcii s'au trezit şi au început a guiţa. Nilă a dat-o în plâns, fugind la Maria Magdalena, spunând că fetele l-au gonit. Ea s'a supărat foc. A sărit din pat, îmbrăcată ca întotdeauna în bărbat, şi a strigat la fete, Nilă, bucuros, a mers către Maria Magdalena.

— „No! Imi sperieţi porcii. Acolo nu se merge, e curat... La noi nu se merge slobod afară noaptea. Vin lupchii şi nu vrau moartie lângă casă. Nilă, cântă aici! spune ea furioasă... Şi l'a trimis în spatele fetelor.

Urlui, urlui, urlui!

Mândru era Nilă. Fetele înspăimântate se împiedecau în halaturile de barchet negru, cu crizanteme albastre. Se grăbeau s'o ia spre cabană. Le era groază mai ales de Maria Magdalena. Uşile cabanei iar s'au închis.

Domnişoarele Tâmbală s'au furişat sub pătură, inima bătându-le halandala. Au dormit până'n zori. S'au trezit din cauza frigului, s'au îmbrăcat şi s'au uns pe faţă cu Nivea, pentru ziua care se arăta cu soare.

In pădure se auzeau lovituri de secure. Uitându-se pe geam, au văzut pe Maria Magdalena cu un brad înalt, tăiat chiar de ea. Il aducea rezemat de umărul drept.

— „Ia uită-te la dânsa! spune Coca, ce monstru!... Ce bestie urâtă, răutăcioasă şi obraznică".

— „Hai să plecăm, Coca!"

— „Hai!"

Şi începură să-şi facă bagajele. Dar gândindu-se cum or să se înapoieze tot singure, s'au răsgândit.

— „Laptiele, laptiele! Jos la lapte!

Au coborât la comandă. Două ceşti şi o felie de pâine cu unt erau pe masă.

— „Margareta, Margareta! Plec să-mi vând porcii", strigă Maria Magdalena. Apoi a intrat în sufragerie şi, politicoasă, a spus:

— „Coniţie dragi, plec la târg să-mi vând porcii. Las pe Margareta la bucatie, pe Nilă şi pe Brutulea ca să vă primble şi să le daţi comanda...

După un timp, s'a văzut pe skiuri, Maria Magdalena. In spatele ei, un om mâna porcii cu o vărguţă.

Porcii erau graşi de abia puteau să umble.

Maria Magdalena era de obiceiu foarte veselă când pleca la târg, că trăgea nişte beţii care ţineau câte două-trei zile.

Cabana era acum liniştită. Domnişoarele Tâmbală au pornit-o la plimbare, fără skiuri. Le era ruşine să le puie şi să le vadă Nilă că nu ştiu. Dar la amiazi, iată că soseşte un grup sportiv, bate la uşa cabanei şi Margareta deschide.

— „Patru camere sunt?

— „Da, da, da, da! şapte, opt, nouă zece... Urcaţi, vă rog!

In liniştea răcoroasă a iernei, fluieră departe un tren. Ziua era aurie. Fetelor le-a mai venit inima la loc.

— „Pe dreapta, domnilor! Sus! spune Margareta.

S'a auzit sgomotul skiurilor lăsate după uşă în sufragerie.

— „Ce zi! Ce zi! Dar e simpatic aici de tot... spun domnii.

— „Ce privelişte, mon cher! Ce primitiv, mon cher!

— „Da, mon cher!

— „Tocmai aşa cum îmi place la sport. Aventura şi necunoscutul, declama ca la teatru, un tânăr, subţire, care nu avea deloc aerul să fie sportiv. Era chipurile profesor de ski şi-l chema domnul Waizănberlă. Celălalt domn habar n'avea nici el. Pusese numai de încercare skiurile, de două-trei ori, ca să se obişnuiască de acasă, însă n'a coborât sau urcat niciodată. Venise acum cu profesorul lui de ski. Il chema Smil Merdler. De vârstă mijlocie şi cu înfăţişare posomorâtă. Se credea deştept şi distins. Ceilalţi doi turişti, Romeo şi Vergil Ionescu, erau doi tineri urâţi şi buboşi, funcţionari la domnul Smil Merdler, care se lăuda întotdeauna: „Eu, dom'le, îmi tratez funcţionarii ca pe nişte colaboratori!" De fapt îi aducea cu el mai mult ca să nu porească singur la drum.

Fabrica de umbrele a d-lui Smil Merdler era în comuna Progresul. Domnul Smil Merdler făcea uneori conferinţe la fabrică, spunând: „In curând voi face din comuna Progresul un adevărat City muncitoresc, ca în America.

Domnul Waizănberlă, profesor de ski, nu pusese skiurile niciodată. Era un escroc de meserie. N'a isbutit niciodată în viaţă. Acum însă, fiind foarte la strâmtoare, i-a venit gândul să se plimbe prin trenuri şi să-şi încerce norocul. L'a găsit pe Merdler. Indată a văzut cu cine are de a face. Skiuri noui, câteva reflecţii ale d-lor sportivi, pe când adormise Merdler...

Băeţii Ionescu au spus încet:

— „De ce dracu' nu ne-a lăsat în pace? Dacă vrea să-şi rupă picioarele, îl priveşte...

— „Bine, dar el ne-a cumpărat echipamentul...

— „Ce-i cu asta? Să ne cumpere ce-i convine lui, ca să epateze lumea şi să ne prezinte cum îi place...

— „Ah, domnilor, Braşovul! Ah, ce minune! Trebue să fiţi un pasionat... Merdler n'a răspuns îndată, că era somnoros.

— „Eu sunt un amorezat de cariera mea. Sunt prizonierul munţilor!"

— „Cum? Sunteţi profesor de ski? Merdler a sărit fericit dela locul lui: „Ce noroc avem!" Se'ntoarce şi prezintă: „Colaboratorii mei!"

S'a auzit de trei ori: „Waizănberl!"

— „Ce fericit sunt! Ce fericit... exclama domnul Merdler. Atunci, dom' le profesor, unde ne sfătuieşti să mergem.

Waizănberlă a sărit, entuziasmat. Ştia el un loc, care nu era „oficial" pentru sportivi şi mai la dos.

— „Atunci, dom'le profesor, pot să vă spun că sunteţi colaboratorul meu, nu-i aşa?

— „A-a-a! Sunt încântat. Sunt foarte, foarte măgulit, dom'le Merdler...

Le umbla sângele iute prin vine, de fericire şi entuziasm.

— „Ce ore minunate vom petrece! a spus profesorul.

Domnul „profesor" Waizănberlă vorbea acum chipurile în termeni franţuzeşti, ca să-l puie în cofă pe domnul Merdler.

— „Ce frumos! Ce frumos arată această cabană solitară. C'est de la Robinson Crusoe! Style suisse!..."

Domnişoarele Tâmbală aşteptau pe buturga de brad. Era lângă cabană un brad tăiat în două, ca să înlocuiască băncile. Prinseră curaj şi nu aveau ochi deajuns să vadă cum vor skia domnii care nu leşiseră încă din cabană. In fine aud glasuri şi râsete curagioase.

— „Ho-ho-ho— Da, mon cher, minunată zi! C'est de la chance absolu, cum spune franţuzul.

— „Oui, oui! Adevărat.

Domnul profesor Waizănberlă era de o politeţe obositoare. Când le-a văzut pe domnişoarele Tâmbală, s'a repezit spre ele, foarte îndrăsneţ. Prezentându-se, s'a îndoit tare:

— „Profesor de ski Waizănberlă!... Ele au întins mâna, spunând:

— „Tâmbală.

— „Studente? N'est-ce pas? La ce?

Coca a răspuns repede:

— „J'ai fait de la langue...

— „Ah, da! Am făcut, moi aussi. Mais j'ai assez, jusqu'ici!" şi-şi arăta cu mâna beregata. Ştiţi ski, domnişoarelor? fiindcă, să vă spun, skiul nu se ştie niciodată deajuns.

A venit şi domnul Merdler. Iar s'a auzit: „Merdler, Tâmbală", de două ori.

Profesorul a continuat să facă teoria skiului:

— „Are atâtea şi atâtea figuri: la grande slème, şamberlenul, chassé croisé, le grand galop, petite flandre, foule, brelan...

— „Cum? Ca la joc de cărţi? întrebă Merdler.

— „Da. Aşa e în Norvegia! răspunde „profesorul".

— „Curios! Interesant! Interesant! spune Merdler. Atunci e uşor pentru mine, fiindcă sunt un pasionat al cărţilor. Ce interesant!

Acum, şi Merdler vorbea din când în când franţuzeşte.

— „Da! Foarte interesant! Aveţi să vedeţi...

Domnul Waizănberlă era un mare jucător de cărţi şi a fost de multe ori urmărit, fiindcă trişa fără milă. Neştiind numele figurilor dela ski, le-a încurcat cum i-a venit.

— In fine devine o pasiune pentru cine ştie toate astea.

— „Dom'le profesor, întreabă Coca, în cât timp putem şti?..

— „Oh, oh, oh, oh!, mademoiselle jusqu'à sé soir, jusqu'à sé soir!

— „A, da? Atunci, sigur... sigur... doresc şi eu...

— „Vreau şi eu, Coca!...

— „Bine, ma chère. In fine, avem să petrecem...

Când au văzut ele că vorbeşte şi profesorul franţuzeşte le-a plăcut.

Profesorul a spus:

— „Jé vous prie.

In fine, şi domnii ceilalţi apar, în haine corecte pentru ski. Deabia atunci domnişoarele Tâmbală au constatat că pantalonii lor nu sunt clasici pentru ski. Domnul profesor a făcut prezentările. S'a auzit iar, de două ori: „Tâmbală".

Ele jucau din picioare, bătăindu-le în gol, de enervare. Mâinele le înţepeniseră pe buturugă.

Domnul profesor a dat comanda:

— „Un moment, domnilor! Aduceţi-vă skyurile!

Nilă a priceput şi s'a repezit în casă, să le aducă. A sosit mândru, cu skiurile şi beţele. Era fericit să vadă mişcare sgomotoasă pe lângă cabană.

Acum erau toţi înşiraţi la capătul pistei celei mai lungi.

— „In rând!"

Toţi s'au înşirat, îndesându-se unul în altul, rânjind nervos în faţa necunoscutului şi cu inima bătându-le sgomotos ca un ceas de bucătărie.

— „Ski, dans le pied".

Fiecare şi-a luat skiurile. Nilă şi profesorul ajuta la strâns cataramile.

Buf! Netam nesam, Coca a căzut, alunecând în loc.

— „Au, au! strigă Coca, cochet. M'am lovit!

— „Nu face nimic! C'est rien, c'est rien du tout...

— „Ha-ha-ha!... râdeau toţi la gândul ce vor păţi.

— „Non, non! Nu e rien du tout! când strig sur place, inclinez pied, adică înclinaţi nitel.

Coca nu mai avea nici un chef.

— „Principalul, domnilor, la ski, este curajul. Să vă temeţi, este absurd. Eu n'am ştiut niciodată ce'nseamnă frica. Când călcaţi, cum călcaţi? Drept, nu? Atunci nu este nici o osebire dacă aveţi la picior ski. Vă rog, domnilor, beţele... Unul de o parte, altul de cealaltă parte... La rând... la rând... Ridicaţi picioarele! In loc, în loc! Nu târâţi picioarele până nu dau comanda!...

Profesorul s'a uitat în spatele lor. Domnului Smil Merdler îi tremurau genunchii.

— „Dom'le Smil Merdler nu mişcaţi genunchii... vă rog.

— „Bine, dom'le colaborator...

Il trata mereu de „colaborator", ca să-l ambiţioneze pe Walzănberlă, să-l menajeze şi să aibă grijă de el. A încercat să-şi stăpânească genunchii.

Hop! Buf!... Şi Merdler a căzut, cu picioarele în sus. In grabă şi cu ruşine, a spus:

— „Pardon, dom'le profesor! Ah, e stupid, absolut stupid. E curios, dar nu mi-e frică deloc...

Insă, sângele îi îngheţase în vine.

— „A-a-a! Ştiu ce a fost: iată o pietricică sub ski...

— „A-a-! Uitaţi-vă toţi sub ski, să nu mai fie pietricele.

(Sfârşitul în pag. 7-a)

Vinerea Patimilor

de IANCU BÂRNEANU

Linişte adâncă pretutindeni. Răcoare aspră îţi stârneşte fioruri prin trup în răstimpuri. De pe cerul vânăt mii de ochi ţintesc priviri de gheaţă peste firea jelnică. Negură besnă de-ţi dai cu degetul în ochiu.

Răscruciul e pustiu... Nu-i vreme de taină şi de sfat... Inima fiecărui **rumân** din satul nostru se hrăneşte în vremea asta cu lacrimile durerii...

Iată că încep să curgă spre **gropişte** bocitoarele: babe, femei în vârstă, tinere, flăcăi şi fete, copii; — merg să depună prinos de lacrimi pe mormintele celor duşi.

Cu cel dintâiu stol pornim şi noi.

Muma e înveştmântată în haină albă, numai găitanuri toată din tălpi în creştet. Pe cap îşi pune cârpa de borangic ce se răsfrânge val peste umeri. In mână, tămâielniţa plină de cărbuni aprinşi.

Ca muma toate muierile sunt îmbrăcate. Nu-i chip a le desluşi făpturile prin besnă; şi cum păşesc ele tăcute şi albe, în şir, spre cimitir, curat parcă-s nişte arătări!...

In urma lor smerit păşim şi noi copiii, încrojnaţi cu maldăre întregi de paie, vreascuri şi boji uscaţi ca zada, adunaţi de pe făgaşe şi vălcele, ca să încălzim mormintele în seara asta sfântă.

Iată-ne la gropişte. Numai parte femeiască se strecoară pe portiţă, înăuntru. Iar noi după ce am înmânat maldărele din spinare la mume şi la surori, aşteptăm afară cu sfinţenie...

Focurile se aţâţă grabnic la fiecare mormânt. Stele de argint pe cer şi de aur pe pământ. Totuşi cimitirul, dealul care-l obläduieşte de ani putrezi pare un monstru uriaş, iar noi nişte gunoaie la poalele lui.

Femeile stau răzimate pe cruci, căzute parcă într'o toropeală de veacuri.

Ştii bine că ele sunt şi tot te pătrunde un fior şi te întrebi: „Nu s'or fi sculat morţii, Doamne"?!...

Iată una se ridică, şterge ochii cu năframa şi curmă tăcerea:

„Scoală Gheorghe, scoală,
Uită-te la vale;
Vezi ce s'a ivit:
Un pom înflorit.
Nu-i pom înflorit,
Şi e Gheorghe 'mpodobit,
Cu podoabă de argint,
C'a plecat de pe pământ
Cu podoabă de mătasă,
C'a plecat Gheorghe de-acasă
Şi pe mine m'a lăsat,
Cu fânul neadunat;
Cu pătulul ne'nceput,
Cu copilul necrescut".

Zeci şi sute de glasuri se pornesc îndată în vers... Privelişte de raiu:...

Argintul hainelor se aureşte la dogoarea vâlvătăii. Ramurile fragede ale vişinilor ce împrejmuiesc gropiştea sunt de aur; deasemenea brazdele mormintelor. Curg lacrimi multe, suspinuri, bocete. Arde pământul şi văsduhul tot, de atâta risipă de pară şi de suflet. Auzit-aţi de Valea Plângerilor despre care ne cântă Sfânta Carte?! E ceva rupt din fiorul acela. Uite cum te pătrunde şi cum inima ţi-se înmoaie şi lacrimile-ţi curg vrând, nevrând!

Sufletele morţilor se împreună cu ale viilor; mama îşi înlănţuie odrasla pe care o leagăna mai ieri, alaltăieri; fraţii îşi îmbrăţişează surorile înfrăţite cu florile primăverii prin naştere şi moarte, copiii îşi împreună lacrimile cu ale părinţilor; In clipa asta nu-i nimeni în mormânt, şi niciunul dintre noi pe lumea noastră...

Tăcere...

Plânge clopotul la biserică.

Bocetele îngheaţă, focurile pălesc.

Privirile tuturora se îndreaptă spre cer. Se închină toţi cu evlavie. Focurile prind a muri. Vântul suflă dinspre Cornul Caprei risipind ultimile schântei printre cruci. Besna înghite iarăşi totul. Pe dibuite lumea se strecoară pe şosea şi se grăbeşte să meargă la Sfântul locaş, unde se cântă prohodul, şi lacrimi mai amare curg pentru suferinţele **Celui ce va învia a treia zi după Scripturi.**

20 Martie 1941.

Pentru odihna morţilor

de NICOLAE ŢIRIOI

De cum s'a întors dela mormânt, în sufletul lui Andrei, durerea s'a aşezat ca o rană grea.

La oraş, când i-a venit vestea, — în clasă era la ora de Franceză, şi se pregătea să răspundă — i se părea că trăieşte un vis alb, că lucrurile alunecă în jur şi prind o formă nefirească, ştearsă, depărtată. Avea senzaţia că pluteşte în acelaş timp, dedesupt, un trup greu, de plumb — strein. Ii mai sună încă în urechi paşii săi de pe coridor: ca bătăi adânci, din fiecare secundă, într'un cavou gol. Cum a călătorit, nu-şi mai aduce aminte. In sat, s'a trezit pe o uliţă întinsă. Fără capăt. Cineva s'a apropiat. Un glas, pe care nu şi-l recunoştea, a pus întrebări obosite. Un miros de tămâie şi de lemnul Domnului l-a oprit în prag. Chipul palid şi supt se odihnea, smerit, între lumânări. Ochii mortului, înfundaţi, — mortul smerit, fără sbuciumare.

Sub tâmplele lui Andrei vuiau înnăbuşit, ca dintr'o depărtare răscolită de furtună, amintiri şi nădejdi. Frânturi uitate de trecut în minte... Privea la cea din catafalc şi nu credea în nefiinţa ei. Un somn adânc, fără nici o tresărire învăluia neomenesc tresăturile chipului drag. Mamă-sa dormea... rugându-se, cu mâinile pe piept, pentru odihna sufletului.

La înmormântare a urmat sicriul în neştire, fără să audă bocete, fără să vadă slujbă de îngropăciune. Cântări veneau ca dintr'o altă lume. Ingândurat şi nesimţitor, îşi trăgea povara unui trup obosit şi se străduia cu îndărătnicie să prindă o formă a lucrurilor. In suflet se căscase un gol imens iar în gură simţea un gust amar şi necläit. A vrut să-şi dea seama de sine, dar n'a reţinut decât **vrerea.**

Intr'o vreme a venit să-l ogoiască taică-su. Vroia linişte, linişte mare. Tatăl său l-a părăsit dând din cap. Rămăsese singur. Se înnopta. Vedea pomii ca prin sticlă. Il chinuiau nelinişti dureroase şi totuşi şterse, vagi, obosite. O povară apăsătoare. Nu putea gândi. Uitase ceva şi nu-şi mai aducea aminte bine. Faţa mamei, liniştită, nepăsătoare, cu surâsul rece al morţii, îl pătrundea prin tulburările ochilor în cele mai adânci ţesături. Crescând şi mărindu-se. Capu-i ţiuia şi parcă milioane de ace subţiri şi nevăzute îi pătrundeau în creier. Cât de mâhnită trebuia să fie mamă-sa înainte de încremenirea lacrimilor în sarea uscată. Ar fi vrut să plângă... In casă **atunci** plângeau toţi. Plângea şi mamă-sa, dorindu-l. Il durea că nu poate plânge şi el.

Vor trece anii. Vor putrezi şi mâinile împreunate pentru rugăciunea mută, cea fără lumânări, de-acolo, din adânc. Mistuitu-s'a flacăra sângelui aprins, dătător de dragoste umilită şi de vieaţă, sângele mamii? Căci moartea n'a mai lăsat decât fumul — sufletul ei atâta de mare. Fum rătăcitor, fum fără odihnă. Un suflet plămădit din iubire şi durere, ca toate sufletele mamelor. Suflet fără odihnă şi dincolo de mormânt...

„Doamne, în lumea aceia fără umbră, câte mame n'or rătăci, umbre, pe cărarea rătăcită a fiilor lor. Cum va arde flacăra sufletului ei pe altarul lumânărilor ce ard în veac! Doamne, ce să fac pentru ea, pentru odihna lor, pentru odihna tuturor morţilor?"

In grădină se lungeau neguri. Răsărea luna. Era târziu. I s'a părut că aude un plâns înăbuşit. Venea dinspre uşa grădinii. Era tatăsu, care nu mai cuteza să-l supere, dar nu se îndura nici să-l părăsească. Apoi n'a mai auzit nimic. Poatecă plecase.

Prin gard licărea departe o lumină. Părea c'o recunoaşte. Era lumina aceia pe care, în nenumărate nopţi, copilaş, când îşi scobora privirile dela cer înfiorat de dâra de argint a unei stele căzătoare, o socotea steaua rătăcită agăţată undeva în zări. Se sculă năucit şi păru că priveşte pătrunzător înainte. Fruntea i se însenina treptat, dar o nerăbdare subită îi cutremură corpul. Mintea-i ticluise un înţeles. Nu se mai îndoia acum. Aşa trebuia să fie.

A luat-o grăbit către câmp în partea ce ştia că duce la cimitir. Murmura ceva întrerupt, şi o negură îi cuprinse simţurile. Inaintea ochilor ţâşneau văpăi şi umbre. Vedeniile-i se limpeziră. Trecea prin grădini, tulbura omătul limpede al lunii şi suspina cu înduioşare umbrelor ce-l învăluiau. Un drum întins era alb ca oglinda. Pe de margini însă, avea şanţuri negre, fără fund. Intunericul i se păru apă, lumina argint viu. Apa şi argintul viu se îmbinau, se desfăceau ca o turburare de valuri la vadul Sâmbetei. Ii venea să râdă simţind cum i se prelinge argintul viu pe corp, cum se înveleşte umed cu apa... Inţelese: înnota. Trebuia să despartă apa de argintul viu ce cădea nemilostiv din cer. Broboane reci de sudoare îi scăldau fruntea. Gâfâia de sforţare. Şi atunci undele apei se despicară. Goluri adânci şi nelămurite îl înghiţeau, îl striveau... Simţi că se năbuşe, că-l îneacă întunericul... Dădu din mâini cu ultimă sforţare... O cracă atinsă îl isbi pe obraji. Se afla în cimitir. Crucile, de lemn, unele căzute, altele strâmbe, roase de vreme păreau împovărate de lumina lunii.

N'ar fi cutezat să vină altă dată noaptea în cimitir. Acum, îngenunchiat lângă o cruce nouă, pe ţărâna reavănă, îşi înfigea mâna cu patimă în lutul rece. Ţărâna se zdrumica la el în pumni. Voia s'o fărâmiţeze, s'o facă pulbere şi s'o risipească în toate părţile.

O dorinţă nemărginită l-a făcut să-şi culce fruntea în lutul rece care astupă, desparte, apasă. Sub povara lui joasă, mamă-sa s'a despărţit pentru vecie de lume. Buzele ei nu mai şopteau rugăciuni, nu mai îngânau alintări. Ochii săi zăceau înfundaţi într'un întuneric sticlos, orb, adânc. Ţărâna mormântului era aşa de rece!

Şi fiindcă genele i se umezeau abia acum în cristalul cald şi plin al lacrimilor, a vrut să şoptească pământului o taină. Taina sufletelor după moarte. Şi pământul, veşnic rece şi cald, îi mărturisea taina cu care a făcut Dumnezeu orânduiala lumii. Şi a înţeles Andrei că din darurile cerului înălţăm pâlpâiri de lumânare, pentru îndurarea Domnului. Aprindem lumini pentru flacăra stinsă din trup. Iar trupului îi dăm bulgării de ţărână aruncaţi pe sicriu.

Numai sufletului, nepotolitului suflet, îi vărsăm — pentru odihna lui — avuţia cea mai curată care ne-a fost hărăzită: apa sărată a lacrimilor. Pe ea o topim în durerea inimii noastre, o scoatem limpede pe ferestile sufletului şi o sdrobim iar printre gene — mir potolit ca pacea adâncă de dincolo de mormânt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lalea stă la'nceputul drumului

(Urmare din pag. 3-a)

— Nu, că am avut un prieten, care-a păţit-o tare rău. Era la o brutărie, unde muncea de-i ieşea sufletul. Stăpânul, om negru la suflet, îi tot oprea, pe te miri ce nimic, din leafă. Intr'o noapte, s'a îmbătat şi l-a umplut de sânge pe prietenul meu, care, nemaiputând răbda, a început să se apere cu o jordie. Ceasu' cel rău! Căci l-a pocnit atât de rău pe stăpân, încât i-a spart capul. Pentru asta, prietenul meu a fost luat de poliţie şi trimis la institutul de corecţie. Acolo-i tare rău...

— Eu nu mă gândesc să te răzbuni în felul acesta. Maşina justiţiei te-ar prinde şi te-ar strivi. Ai putea să te răsbuni împrietenindu-te cu mine, — şi Filip roşi de ruşine gândindu-se la ce fel de murdărie se pretează.

— Nu pricep ce răsbunare să fie asta?

— Vei înţelege mai târziu. De altfel, nici nu-ţi cer cine ştie ce lucru rău. Vreau să te întreb câte una-alta despre covălia în care munceşti. Ia o ţigară. Ţine între pălmi flacăra chibritului, ca să nu ne vadă cineva. Aşa.

— Bună ţigară. N'am fumat niciodată o ţigară atât de bună. Iu-iu-iu, să mă vadă meşterul!

Filip se 'ntinsese cu spatele 'n iarbă; sgomotul oraşului nu pătrundea până aici; un groaznic sentiment de ruşine îl rodea. — „Bine că-i măcar întuneric, că altfel, s'ar vedea c'am roşit. Nu pentrucă m'ar jena prietenia cu un biet ucenic, ci fiindcă-i speculez în folosul meu naivitatea" —; ceva foşni prin propiere; o pasăre de noapte sau un câne bolnav şi dornic de singurătate, furişându-se printre ierburi.

— Meşterul tău o are tare drag pe Lalea?

— O are, că-i frumoasă şi bună la lucru.

— Is logodiţi de mult?

— Nu. Se cunosc abia de-o lună, da' se iubesc ca şi cum s'ar cunoaşte de cine ştie când. Locuiesc în aceeaşi casă, însă Lalea nu-l primeşte la ea pe Gheorghe când dânsul bate noaptea la uşa ei. El trebue să meargă la alte fete... Lalea spune că până 'n noaptea nunţii nu-l primeşte. Dânsul strigă şi bate'n uşă, dar tot la fetele din piaţa Fântânii trebuie să meargă şi, a doua zi, ea râde de se prăpădeşte, iar el mă bate pe mine...

— Tu eşti de mult în ucenicie la Gheorghe?

— De un an. De când şi-a deschis aici covălia. Gheorghe Iuridovi a avut covălia în Cuciurul-Mare înainte de-a veni la Cernăuţi.

— Eşti şi tu din Cuciurul-Mare?

— Nu. Eu îs din Ciortoria de lângă Văscăuţi. Părinţii mi-au murit amu doi ani, de tifos. N'am pe nimeni pe lumea asta.

— Cum te chiamă, mă băiete?

— Andrii.

— Ascultă, mă Andrii. Vrei să câştigi o sută de lei?

— Cum să nu vreau? Numai să nu fie vorba de ceva urît...

— Nici o frică, flăcăule! Uite despre ce e vorba. Doresc să ştiu cât mai multe lucruri despre Lalea.

— O iubeşti? — întrebă neaşteptat băiatul.

— Cred... cred că da... — şovăi Filip.

— Nu-i de mirare. Şi eu o iubesc pe Lalea. Toată lumea o iubeşte. Până şi fetelor le place s'o sărute. Lalea e orfană. Mi se pare că-i din Vijniţa. Nu ştiu unde-a găsit-o Iuridovi. Intr'o bună zi, a scos-o din pământ şi-a spus tuturor: „Iată, asta-i logodnica mea. Vai de cel ce s'ar atinge de dânsa!" Şi stăpânu-meu îi un bărbat straşnic tare! Doamne fereşte de cel ce s'ar apropia de fata lui!

— Totuşi, n'a încercat nimeni acest lucru?

— Ba da, un şofer, însă Lalea l-a sgâriat ca o mâţă sălbatică. L-a umplut de sânge şi-a râs de el, iar Gheorghe a aruncat o cofă de apă asupra lui. S'a strâns întreaga uliţă în faţa covăliei. Lalea se uită ca la un Dumnezeu la Iuridovi. A spus odată că n'a văzut un bărbat mai voinic şi mai arătos ca dânsul.

— Cu toate acestea, cred că nu-l iubeşte cu adevărat. Dacă l-ar avea drag, n'ar suferi ca el să se ducă la altele.

— Mi se pare c'aveţi dreptate, însă cine ştie... Lalea îi o femee tare ciudată.

— Deocamdată mi-ai spus destule, Andrii. Ai aici banii. Mâne seară, vreau să te găsesc tot aici. Ne-am înţeles?

— Da. Cum scap din covălie, dau fuga încoace. Mulţumesc pentru bani. Noapte bună, domnule.

— Noapte bună, Andrii.

A doua seară, Filip îl rugă să-i înlesnească o întrevedere cu Lalea şi explică în ce fel:

— Eu voiu veni în fiecare după amiază la cârciuma din dreptul covăliei şi m'oi aşeza întotdeauna la fereastră, ca să te pot vedea. Când Iuridovi va pleca în oraş, să-mi dai un semn. Bunăoară... să fluieri începutul dela „Coasă". Cunoşti „Coasa"?

— Cum să n'o cunosc, că's dela ţară şi toţi flăcăii o ştiu juca.

— Atunci, fluieri începutul. Eu voiu veni în covălie şi tu mă vei îndruma către Lalea. Bine?

— Bine, domnule Filip.

Tânărul Timoteu se duse vre-o cinci zile de-a rândul la cârciumă şi pândi cu atenţie la fereastră, dar nici un semn nu veni din partea lui Andrii; Filip înebunea de nerăbdare şi numai cu greu se

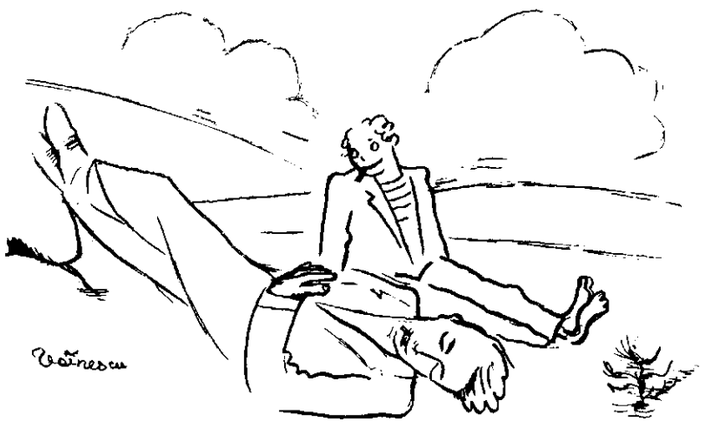

stăpânea să nu-şi dea pe faţă enervarea. Din fericire, a şasea zi — Andrii fluieră semnalul convenit. Iuridovi plecase în sfârşit de acasă şi Lalea era singură. Băiatul făcea semne, din uşa prăvăliei, ca Filip să se grăbească. Acesta plăti repede consumaţia şi veni la Andrii.

— Lalea e'n bucătărie. Intraţi prin ogradă. Iuridovi a plecat la Cuciurul-Mare şi se va reîntoarce abia mâne dimineaţă.

— Tu să rămâi prin apropiere, Andrii, că poate-oiu avea nevoe de tine.

— Bine, domnule Filip. Indată voiu închide covălia şi voiu sta în ogradă, ca să mă chiemaţi când veţi avea trebuinţă. Să şuieraţi şi eu mă voiu arăta imediat.

Insera acuma, paşnic de parc'ar fi fost într'o bucolică. Rumoarea oraşului scădea. Stelele se aprindeau ca nişte depărtate focuri de poveste pe-o câmpie de vis, iar casele se cufundau încet-încet într'o lumină albăstruie care curgea din isvoarele tainice ale nopţii. Filip deschise cu precauţie portiţa ogrăzii. Inima îi bătea ca şi cum ar fi vrut să-i spargă pieptul. Auzind un boncănit, se opri. Dându-şi seama că nu era decât sgomotul pe care-l făceau cu copita caii din grajd, îndrăzni să meargă mai departe şi ajunse la o uşă, care era închisă numai pe jumătate. Când s'o împingă, îl cuprinse un fel de teamă şi fu cât pe ce să fugă de acolo, însă o mişcare dinăuntru îi spuse că e prea târziu şi, luându-şi inima în dinţi, Filip intră în bucătărie. Lalea, care tocmai voia să vadă cine umblă la uşă, se isbi de el şi scoase un ţipăt mic de spiamă.

— Ce-i?... Ce cauţi aici? — isbuti să spună dânsa, revenindu-şi.

— Vreau să vorbesc cu dumneata.

— Dacă ai de vorbit cu mine, vină ziua, când e Iuridovi acasă. Du-te, că-l chiem pe Andrii să te dea afară.

— Nu mă tem c'are să mă dea afară Andrii.

— L-ai cumpărat pe băiat! — spuse ea cu un dispreţ în care se amesteca totuş, şi o nuanţă de admiraţie, de sigur pentru curajul acestui străin.

— Poate... — se eschivă Filip dela un răspuns precis. — Ascultă, Lalea, ştii de ce am venit încoace.

— Sigur... Credeai că's o proastă cu care poţi să faci ce vrei.

— Nu vorbi aşa, Lalea. Tu mi-eşti dragă. Am venit să-ţi spun asta. N'am iubit niciodată, dar pe tine te iubesc. Te iubesc cu adevărat. Cred că n'aş putea trăi fără tine.

Fata nu se aşteptase la o asemenea declaraţie, mai ales că venea atât de brusc, fără nici o pregătire.

— Mata glumeşti, — spuse ea într'un târziu.

— Nu. Dacă mi-ar arde de glume, nu mi-aş pierde în cârciuma de peste drum zilele. Dar te iubesc. Eu, Filip Timoteu, doctor în arheologie şi băiat de viitor... — zâmbi dânsul cu un fel de descurajare; apoi rectifică — şi fost băiat de viitor...

— Mata eşti feciorul bogătaşului Timoteu?

— Da. Feciorul bogătaşului despre care ziarele scriu c'ar putea cumpăra întreaga Bucovină în douăzeci şi patru de ore... Da. Lalea. Feciorul lui Anton Timoteu şi nepotul bunicului Mafteiu... Strămoşul meu a fost spânzurat. Ce vrei să-ţi mai spun?

— Te-aşteptai să-ţi cad de gât acuma. Ţi-ai greşit socoteala, domnişorule. Mie mi-e drag Gheorghe, Gheorghe Iuridovi al meu...

— Trebuie să mă iubeşti pe mine. Sau şi pe mine. Asta mi-i indiferent. Tu eşti totul pentru sufletul meu. Inţelegi, Lalea?

— Zădarnic. Nu-mi eşti drag. Ce pot eu?

— Dau totul pentru tine. Şi viaţa, Lalea.

— Asta-i foarte mult, domnule Timoteu. Totuşi, nu te voiu iubi niciodată.

— Poate că nici nu trebuie să-ţi cer aceasta. Deocamdată, sunt bucuros dacă mă laşi pe lângă tine, Lalea. Risc totul pentru tine, absolut totul. Oraşul va urla mâne-poimâne ,dar nu-mi pasă. Sufletul meu e ca o ţarină care-a primit sămânţa fiinţei tale. Chipul tău a crescut, cuprinzând întreaga câmpie. Tu, numai tu mă stăpâneşti. Nimic altceva nu mai are însemnătate pentru mine Lalea, dacă ai iubit vreodată cu adevărat, dacă-l iubeşti cu adevărat pe Iuridovi, trebuie să mă'nţelegi şi pe mine.

— Domnule Timoteu, nu pot, n'aş putea niciodată.

— Lalea, nici din milă?

— Nici.

— Gândeşte-te bine. Din milă. Şi nu-ţi voiu cere nicicând altceva, decât dragostea pe care i-o dăruieşti unui câne.

— Nu pot.

— Asta înseamnă moartea mea. Cum câmpul e făcut să rodească sămănătura, aşa sunt făcut eu să te iubesc. Poate că aceasta e singura mea menire pe lume. Iţi jur în faţa lui Dumnezeu că nu pot trăi fără tine.

Cilindrul lămpii plesni şi odaia se cufundă în întunericul pe care pe'ncetul, luna răsărită deasupra cimitirului evreesc îl mai risipi. Fata se aşezase pe pat. Filip căuta să-i ghicească trăsăturile. Şi trecu deodată mâna peste obrajii ei şi degetele lui citiră, ca ale urui orb, liniile feţei înclinate asupra sa.

— Lalea, vină în dreptul lunei. Trebuie să te văd.

Fata se supuse şi faţa ei se'nzăpezi sub ploaia argintie.

— Vreau să te sărut, — şi ştiu că, dacă se pleca acuma asupra ei, ar fi putut să-i soarbă aburul răsuflării, însă nu voia astfel; voia ca fata să consimtă, să participe la acest sărut, care trebuia să fie al unei dureroase iniţieri, verificată în această comuniune trupească asemenea unei morţi prin voluptatea infinită a unei bucurii stranii, fără posibilitate de revenire.

— Nu, Filipe.

— Atunci, spune ce să fac?

Luna trecu după un horn; lumina de pe faţa Lalei se stinse; în ogradă, Andrii fluiera încet şi tot ridica mâinile spre lună, ca şi cum ar fi încercat s'o desprindă de pe cer.

— Ui-te ce semne ciudate face Andrii...

— Lasă asta. Răspunde-mi, Lalea.

— Filipe, dragostea se poate vindeca.

— Nu o dragoste ca aceasta, a mea.

Lalea simţi o milă nesfârşită pentru omul de lângă ea, care plângea cu ochii uscaţi, şi-ar fi vrut să-l sărute, însă un fel de putere, ca din afară, o oprea, aşa că-l respinse când mâinile lui îi căutară umerii.

MIRCEA STREINUL

VITRINA EUROPEI

Note italiene

LA ROMANITA

In luna Octombrie a anului trecut, după raportul preşedintelui Institutului de Studii Romane, s'a aprobat proectul expus pentru creerea unui „Centru internaţional", pentru acelaş fel de cercetări, de către conducătorul Italiei.

E în această iniţiativă o înaltă semnificaţie, aceea de a atrage mai viu atenţia oamenilor de cultură din toate ţările, asupra serviciilor imense pe care romanitatea le-a adus şi trebue să continuă a le aduce lumii întregi.

„Romanitatea — spune **Romolo Murri** în „Costruire" din Ianuarie 1941 — nu e numai o tradiţie culturală, o bogată îngrămădire de forme şi motive ideale, de unde fiecare poate lua în conformitate cu starea de spirit şi gustul timpurilor, acela care le serveşte. E ceva cu mult mai intim şi mai vital; şi spune forme de gândire, de cârmuire civilă, de artă, un climat spiritual, un echilibru interior, o viziune de viaţă, care nu numai că au fost, dar sunt şi astăzi expresia spontană şi directă a sufletului nostru şi a genului nostru; aşa că trăim, pe acelaş teren şi dela aceleaşi rădăcini, de fiecare dată când noi, după perioade de dispersie, ne întoarcem să ne adunăm în noi înşine, pentru a ne îndrepta spre sursele noastre şi a gândi şi acţiona voinţeşte după propriul nostru gust şi oficiu istoric".

Aceasta înseamnă „romanitatea" pentru Italieni. Desvoltarea romanităţii cuprinde 3 perioade; perioada romană clasică propriu zisă, cea catolică medievală şi cea umanistică. Dacă a doua şi a treia perioadă continuă, la prima perioadă trebue să se adreseze cineva pentru a înţelege substanţa intimă a romanităţii. Ea a fost creaţiunea spontană a spiritului, a construit şi a condus o lume întreagă a unei activităţi asociate, de institute private şi publice — expresia ei plină şi curată a rămas în nenumărate documente.

Incă dela începutul secolului al IV-lea, romanitatea încetează de a mai fi expresia vie a unei culturi şi a unui regim — să nu uităm că e vorba aici de prima perioadă a romanităţii, cea clasică. Din compoziţia ei complexă mai trăesc doar: limba şi dreptul.

Peste romanitatea clasică, peste spiritul ei, Creştinismul s'a suprapus, dând conştiinţei o nouă interiorizare; iar mai târziu, obiceiurile feudale au crescut pe locurile vechilor instituţii.

Din această vastă şi intensă, confuză totuşi, combinaţie dintre antic şi nou, s'au înălţat formele caracteristice ale Evului Mediu.

Vine apoi perioada umanismului care din Italia s'a difuzat cu repeziciune în Franţa, cuprinzând în cele din urmă toată Europa catolică. Detaşat de istorie, umanismul şi-a arătat repede slăbiciunea; era restrâns aici un formalism cultural estetizant, practicat doar de literaţi şi de curţile regeşti. Dela curtea lui Leon X, până la cea a lui Ludovic XIV, tradiţia romanităţii ordonatoare mai păstrează încă o oarecare forţă de răspândire.

Dar această forţă nu atinge „profunzimea spiritului, unde se elaborează noua istorie, şi se înstrăinează cu noblete dela neliniştele şi luptele între care se formează omul modern".

Luther e primul care rupe în mod vizibil, iniţiind protestantismul, unitatea europeană fondată pe acest catolicism şi umanism clasicizant; se deschide astfel drumul tendinţelor şi doctrinelor individualistice, care au trecut fără întârziere din câmpul religios pe cel cultural, politic şi social.

Raţionalismul din care s'a alimentat Revoluţia franceză, naturalismul secolului XVII care pare să continue doctrina juridică clasică şi scolastică medievală, au fost în fond susţinătorii unei universalităţi de raţiune, care voia să fie substitută oricărei forme cu caracter transcendent şi oricărei doctrine de autoritate.

Prin restaurarea romanităţii, iniţiativa italiană caută să combată această disociaţie socială şi a n a r h i c ă, instaurându-se „principiile veşnice de ordine umană, interioară şi socială, cu care romanitatea a învăţat Europa".

CINEMATOGRAFUL ITALIAN

— e vorba de producţiile cinematografice italiene — a început să devină viu, să-şi însuşească o fizionomie proprie, reuşind să nu mai fie sclavul capriciilor americane, care impuneau ecranului mondial o serie de filme neapropiate de cele mai multe ori prin nimic tendinţelor şi cerinţelor spirituale ale popoarelor europene. După filmul francez, neîntrecut în relevarea ascunzişurilor sufleteşti ignorate de producătorii americani, în descoperirea de sensuri şi semnificaţii a gesturilor neînsemnate, în accentuarea amănuntelor caracteristice; după triumful filmului german, magistral în redarea caracterelor ferme, a acţiunilor cu substrat eroic, vine să se impună filmul italian.

Giuseppe Somma (*„Costruire", Ian. a.c.*) *spune clar; „cinematograful poate să fie un eficace instrument politic, un impunător mijloc de comunicare, capabil de a da rezultate minunate încă pentrucă el contribue mai mult decât literatura la descoperirea şi formarea conştiinţei publice. Pentru aceea noi, nu prevestind propriu zis filmul politic, recunoaştem că totuşi trebue făcută o politică a filmului. Terminăm. Cinematograful trebue luat drept ceeace este; un atribut al artei care, vulgarizat la maximum în multiplele sale aspecte prin mijlocul variatelor expediente tehnice care merg perfecţionându-se şi reinnoindu-se cu o repeziciune vertiginoasă, pierde originea sa prozaică pentru a se transforma într'o manifestaţie spectaculoasă de universală simpatie. Voim pentru aceea să urmărim creaţia, realizarea şi soarta ei, punând-o în conspectul innoitei psihologii publice şi individuale a poporului nostru; a spune cu alte cuvinte ceeace este dar şi aceea ce trebue să devină".*

SORACTES

RASTIGNIREA

Chipeşul nostru din pagina I, reprezintă „Răstignirea" sculptată pe sicriul Sfântului Ioan cel Nou. Lucrarea pe lemn de cedru, e păstrată la mănăstirea Putna. Am reprodus clişeul după revista „Artă şi tehnică grafică" (caietul 12 Iunie-Septembrie 1940), unde d. Dan Smântânescu dă preţioase lămuriri asupra acestei opere de mare artă, în articolul „Argintăriile şi ţesături domneşti dela mănăstiri din Bucovina". Al doilea clişeu din pag. I-a, reprezintă „Fecioara lângă cruce", icoană pe sticlă, colecţia Muşlea, Cluj. Reproducerea noastră este după „L'art du paysan roumain", de prof. G. Oprescu.

Domnişoarele Ţâmbală

(Urmare din pag. 5-a)

Nimeni nu s'a uitat, că toţi înţepeniseră, de teamă să nu mai facă vre-o mişcare. Nu se uitau nici în dreapta nici în stânga. Fiecare se considera ca un condamnat la moarte. Nu mai era nici un fel de entuziasm.

— „Aşa! Aşa! Bine, bine! Bravo, domnişoarele Ţâmbală, ţinută perfectă. Minunat, dom'le Ionescu. Le position elle est correcte!

Domnul Merdler nu mai simţea nici o nevoe să fie complimentat şi voia să se retragă imediat. Nu-i rămăsese pic de demnitate...

— „Bun, bun!

Şi mai face o inspecţie la spatele lor.

— „Buuun! Un moment! Acum pun şi eu skiurile!...

Nimeni nu mai vorbea. Domnişoarelor Ţâmbală le tremura bărbia.

— „Vă rog, vă rog! Extaz... Extaz înseamnă nemişcare, domnilor... Extaz!...

Dar ei nu mai mişcau demult. Aveau impresia că profesorul întârzia, pentrucă-i lipsea şi lui curajul.

— „Un moment, un moment! Şi lepăeşte curagios şi greoi cu skiurile. în dosul „pacienţilor" prostiţi de spaimă.

— Un moment! Un moment!

Nilă, în timpul acesta, stătea cu mâinile în buzunar; flautul era şi el acolo, în buzunar. Îi se zărea numai vârful. Adineaori Nilă se îndoise de râs când a văzut cum cad skicrii, unul după altul, şi a rămas, de atunci, cu gura căscată.

In fine, profesorul, după o ezitare, luă o hotărâre stranie. Se săturase să ţie în loc pe domnii elevi. Nu mai ştia ce să facă cu ei.

— „Domnilor, când am să spun: un, doi, trei, să nu aveţi nici o teamă! Eu, în timpul acesta, sunt în spatele domnilor voastre. Va să zică, în clipa când spun: un, doi, trei, vă ajutaţi cu beţele şi porniţi uşor. uşor... fără frică, mai ales!

Apoi, începu:

— „Unu!... şi când a spus doi, s'a repezit în ei ca un nebun.

Plecarea a fost impresionantă. „Profesorul" parcă turbase. Striga, răzând cât putea:

— „Galoop!...

Bieţii skiori porniseră la vale cu mare viteză, de-a tăvălugul. Skiurile parcă le purtau pe cap. Aşa învălmăşeală cu picioarele în sus, era. Beţele erau ridicate ameninţător spre cer şi... deodată nu s'a mai văzut nimic. Culorile dispăruseră. Totul era alb. Profesorul tot striga de sus:

— „Grande sleme!... şi râdea către Nilă care începuse să plângă. Aşa ceva, Nilă nu văzuse niciodată.

Domnii au ajuns toţi odată, la marginea unui drum care dădea în poalele pădurii. Domnul Merdler s'a ridicat cel dintâiu din zăpadă:

— „Este un escroc! Un şarlatan! Unde e? Mizerabilul...

— „Ce întâmplare, au exclamat domnii Ionescu, suferind grozav.

Fetele erau căzute mai jos, desesperate. Fiecare primise skiul celuilalt în cap şi se văitau din răsputeri.

Profesorul a venit în fugă, fără ski.

— „Dar, ce-i asta? strigă Merdler.

— „Aşa-i la'nceput. De ce vă speriaţi? Ca la înot. Numai aşa se poate dovedi cine are şi cine n'are aplicaţiuni pentru ski. Aţi pornit-o corect, însă v'aţi înţepenit prea tare. Nu trebue să vă înţepeniţi. Fiţi mlădioşi, domnilor...

— „Mlădioşi? mai îndrăzneşti?

Ceilalţi nu i-au răspuns, fiind încă într'o stare de neputinţă. Aveau gura, nasul, ochii şi urechile pline de zăpadă. Mormăiau ceva, dar nu se înţelegea nimic.

Profesorul s'a repezit la domnişoarele Ţâmbală, care spuneau vorbe grele contra lui.

— „Domnişoarelor! Asta nu se mai cheamă sport, dacă e vorba de plânsete şi revoltă. Debutul este întotdeauna cu surprize...

— „Trebuia să ne previi, dom'le. Ne-ai nenorocit, fără discuţie. Ai să vezi ce ai să păţeşti cu papa.

— „Aici nu e vorba de papa şi mama. E sport, domnişoară.

— „Las'că ai să vezi! spun ele cîudos.

— „Aici nu e vorba că ne-ai urcat pe un măgar ca să ne suie la deal! strigă Merdler.

— „Daţi-mi voe, dom'le Merdler. Şi excursiunea pe măgari are riscurile sale...

— „Să nu încerci să mă convingi, dom'le Waizănberlilă! spune el, apăsat. Şi te sfătuesc să încetezi şi să dispari din faţa mea, că nu garantez! Sunt o fire violentă, dom'le Waizeeeenberlă.

— „Ha-ha-ha! don'le Merdler, eşti un copil...

— „Ia, te rog! Să nu umbli să mă calmezi. Să mă fac de râs, coşcogeamite fabricant, în faţa colaboratorilor mei, dom'le, dom'le... Te rog isprăveşte! Am venit aici în vikend, nu să-mi sparg capul. Mi-ai dat cuvântul de onoare că până seara sunt un as al skiului. Ei, ce umbli cu şolticării? Acum constat că dumneata nu ştii nimic. Am să te reclam. Am să te'nvăţ eu pentru totdeauna dom'le Waizămberlă.

Domnul Merdler nu mai avea skiuri în picioare şi nici nu ştia unde sunt. Singurul care se ridicase. Ceilalţi mai erau tolăniţi prin zăpadă

— „Dom'le Merdler, v'am supraveghiat. Aţi avut plecarea clasică. Din instinct personal, aţi făcut „şamberlenul". Dom'le, în Norvegia, începătorii se'mping, însă nu li se spune.

— „Aici nu-i vorba de Norvegia, dom'le. Aici e vorba că ne-ai nenorocit literalmente.

Domnii Ionescu au încercat să se scoale, dar căzuseră aşa de rău pe nod, că urlau ca din gură de şarpe.

— „Au, au! Nous sommes tombés comme ces messes...

De durere şi fraţii Ionescu o luară pe franţuzeşte.

— „Oho, oho! Dar e serios, spunea Vergil. Să nu am o fractură...

— „Trebue să vă ridicaţi domnilor! porunci Merdler, căci puteţi căpăta o pneumonie.

Domnişoarele Ţâmbală o porniră încet spre cabană, ţinându-se de mână. Nimeni nu s'a mai gândit să caute skiurile. Profesorul întisese mâna fraţilor Ionescu să-i ajute ca să se ridice.

— „Lasă-ne, dom'le în pace! Că ne vom descurca singuri.

— „Ah! Am o durere care mă pătrunde până la creer! zise Merdler şi ţinea mâna la spate. Căzuse şi el pe nod.

„Profesorul", văzând că domnii mai vorbesc, s'a luat după domnişoarele Ţâmbală.

— „Ai să ai de vorbă cu pa-pa! ţi-am spus.

Waizămberlă se săturase de elevi şi luase hotărîrea să nu-i pese de nimeni.

— „Ascultaţi, măgăriţelor! De ce veniţi la munte? Ca să staţi pe buturugă? Atunci, înţepenitelor, cu aşa un fason, greu să devii sportiv...

Nici unii nici alţii nu mai vorbeau în termeni franţuzeşti.

— „Să fii cuviincios! Canalie izraelită! Ştim ce este ski... Cunoaştem lume deajuns...

Hai, drăguleană! şi o trăgea de mână pe Leza, spre deal.

— „Ce tâmpit! Ticălos! C'est à se faire croix! Ce perfid!".

— „Ah, ce caraghioşi sunt cu toţii, spunea tare şi râzând „profesorul"".

„Profesorul" s'a dus pe alt drum

Merdler, foarte cîudos, a spus către fraţii Ionescu:

— „Am avut prostia să-i plătesc înainte şase lecţii. Extraordinar! dom'lor, par moment, mi-e ruşine de rasa din care fac parte.

S'au auzit mult timp domnii şi domnişcarele spunând: „par ici, par ici"... Mai bine par ici! Alegeau drumul mai uşor pentru durerile lor şi căutau să scurteze din deal, mergând deacurmezişul.

— „Par ici, par ici!..."

Profesorul dispăruse pe alt drum. Nilă care-i aştepta sus, auzind „par ici" mereu, a spus:

— „Par ici" a căzut după casă. Acum a venit. „Par ici" a luat geamantanul şi „par ici" a plecat...

Domnii erau obosiţi şi n'au răspuns lui Nilă.

Nilă credea că pe Waizenberlă îl cheamă „par ici".

Au ajuns la cabană. Nu le mai ardea de nimic. Toţi ţineau mâna la spate, schicpătând. N'au mai vrut să stea la masă. Fiecare s'a urcat în odaie. Domnişoarele Ţâmbală ceruseră apă caldă, căci aveau răni de spălat, Nilă le-a adus apa până la uşă:

— „Doamnă cucoană sunt spicialist. Vă'nvăţ eu mâine!

— „Hai, pleacă!

Domnişoarele Ţâmbală au început să plângă de ciudă văzând în ce hal sunt lovite la toate încheeturile.

S'au auzit iar plânsetele lui Nilă, că domnişoarele l'au îmbrâncit afară.

Domnişoarele Ţâmbală au adormit, spunnâd canalie perversă!".

Noaptea a venit şi flautul a reînceput să cânte. Domnul Merdler şi fraţii Ionescu erau la aer...

— „Au, au, au!

Nu-şi putea îndoi deloc genunchii. Îi durea, de-i apucase clănţăneala. La fiecare mişcare, urlau ca înjunghiaţi.

— „Nu mai cânta, dom'le! Lasă-ne 'n pace! Ce-i ziuă?

— „Lupchii! Lupchii, dom'lor!

— „Ce? Lupi?

Şi n'au apucat să-şi ridice hainele, gonind spre cabană. Uitaseră de toate auzind că vin lupii. Au urcat scara ca smeii şi s'au vârât sub pătură.

Nilă n'a dormit toată noaptea la gândul că n'a cântat din flaut pentru domnişoarele Ţâmbală.

— „Ce s'a petrecut?!..

In zori, glasuri tari s'aud. Maria Magdalena soseşte beată moartă de la Haţeg. Băuse toţi banii de pe porci. Venise cu un tânăr. A mai adus băutură acasă. A cinstit-o pe Margareta şi pe Tia şi s'au îmbătat şi ele.

Coca şi Leza se îmbrăcaseră. S'au repezit să vadă ce este.

— „Coniţă dragă, se repede Maria Magdalena la Coca. Apoi nu mi-e ruşinie am băut, daa!

Scrâşnea din dinţi, urlând:

— „Daaa! şi am petrecut ca să uit de porcii mei dragi. Daaa! Daa! că dacă atâţia am şi eu... Dar cu Tia nu mi-a ruşine să spun, vrrau dela ea...

Urla, strâmbându-se la Coca, care înlemnise:

— „Nu mai pot aşaaa... Ori ne'mpăcăm ori nu mai calcă pe-aici... Spuneţi-i să-mi dea o gu-guriţă!...

Tia plângea, mâncând la un colţ de masă. A venit Margareta şi i-a dat să bea în sănătatea uneia şi a alteia, înjurând urât de tot. Nu lăsau nici soarele nici stelele în pace. Pe urmă toate trei, cu Maria Magdalena, împăcate, s'au pus la masă în bucătărie.

— Hai să bem un poorc, că tare bun e!

Scrâşnea din dinţi:

— „Daa! şi doi poorci, şi trei! Da, daaa! Vrrrrau să tresc...

Sculându-se dela masă, cu mâinile în sus, pocni din degete, strigând:

— „Vrrau să trăesc viaţa, vrau... (şi a spus ceva foarte urât). Dă-mi cheia dela nouăăă...

Şi dispare.

A venit îndărăt urlând şi sburlită la cap:

— „Daaa! Vrau să trăesc. Dă-mi cheia de la opt!

A revenit iar, plângând de data asta...

Şi iar a pornit-o sus.

S'a auzit vocea domului Merdler, supărat. Apoi, domnii Ionescu strigau cât îi ţinea gura:

— „Ce neruşinare! Ce-i cu nebuna asta? Ne omoară! Ajutor! Ce-i asta? Affară! Scoateţi nebuna, că ne omoară. Vai, da' cei asta? Săriţi!

— „Vrrrau să trăesc!"

— Eşi, criminalo! Bestie neruşinată! Afară!

Şi iar nu s'a mai auzit nimic.

Când se'mbăta, Maria Magdalena era şi mai puternică. Bieţii skiori, piperniciţi, văzând-o au strigat cu desnădejde:

— „Moartea ne apucă aici!

Maria Magdalena, când a auzit de moarte, a coborît scările, plângând, înjurând şi strigând ca la horă:

— „Fffrumoasă-i viaţa!...

Apoi s'a repezit la Coca şi a sărutat-o.

— „Ah, că bine ne potrivim... Vrrau să trăesc, că nu pot fără asta. Vrrau să beau.

Coca rămăsese trăsnită, în picioare. Nilă văzând, l-a apucat mila şi, când Maria Magdalena s'a dus să mai tragă un gât de spirt de cel alb, a zis:

— „Hai, doamnă cucoană, să plecăm de-aici cât mai repede! Asta nu-i femee. E satana...

Omul care venise cu Maria Magdalena îngheţase afară şi acum, intrând în bucătărie a spus:

— „Plec, fiindcă n'am unde dormi...

— „N'ai unde dormi?

Şi Maria Magdalena scrâşni iar din dinţi pocnind din degete:

— „Sunt atâtea patur aici în bucătărie... Vrrau să trăesc!...

— „Dar unul e al Tiei...

— „Ce? nu poţi dormi cu Tia? şi cu mine şi cu toţi... Vrrau!

Iar a scrâşnit din dinţi urlând şi i-a sărutat pe toţi.

Au început să danseze laolaltă:

— „Nilă! Cântă Nilă, că ţie omor!..

Nilă cânta fricos. Acum toţi erau morţi beţi. Maria Magdalena l-a luat de gât pe omul dela Haţeg şi a spus:

— „Plecăm, plecăm!

Rădeau amândoi şi Maria Magdalena îl ridicase în braţe ca pe un copil, dispărând cu el, ca un hultan. S'a întors, curând fără el.

— „L-a omorât — a spus Nilă plângând.

Ea a cerut iar spirt:

— „Vrrrau să trăesc! Prooşti sunteţi cu toţii!...

Domnişoarele Ţâmbală erau ascunse după casă, cu bagajele 'n mână. Nu mai aveau skiuri. Nilă tot le spunea:

— „Tare urât a făcut cu dumneata!... şi cu mine... Ce crede ea? Că poate să ne batjocorească pe noi. Mia nu-mi trebue d;astea. Sunt om de încredere şi spicialist...

Brutulea a venit şi el, să-şi ia rămas bun pe furiş.

Nilă spunea lui Brutulea:

— „Oare o fi femee sau bărbat?

— „Deee! O fi bărbat, la urma urmei...

— „Da' de unde..E femee! Cine-i cântă noaptea?...

Hai, hai, doamnă cucoană! Să plecăm!

Skiorii adormiseră şi mai adânc. Maria Magdalena putea chiar să-i omoare, că nu mai simţeau nimic.

Domnişoarele Ţâmbală, odată în tren, vorbeau între ele:

— „Ce ghinion! Să nu-i spunem nimic lui Costică...

— „Aerul curat dela munte, care-ţi dă linişte şi viaţă"... Nu mai cred nimic... Ce deziluzie, ma chère!... re!...

GEORGETA MIRCEA CANCICOV

Inamicul public Nr. 2 (către fiul său care se întoarce de la şcoala primară de gangsteri:)
— De ce n'ai luat tu premiul I?
— L.a luat Jim, pe protecţie, fiindcă e fiul inamicului public Nr. 1.

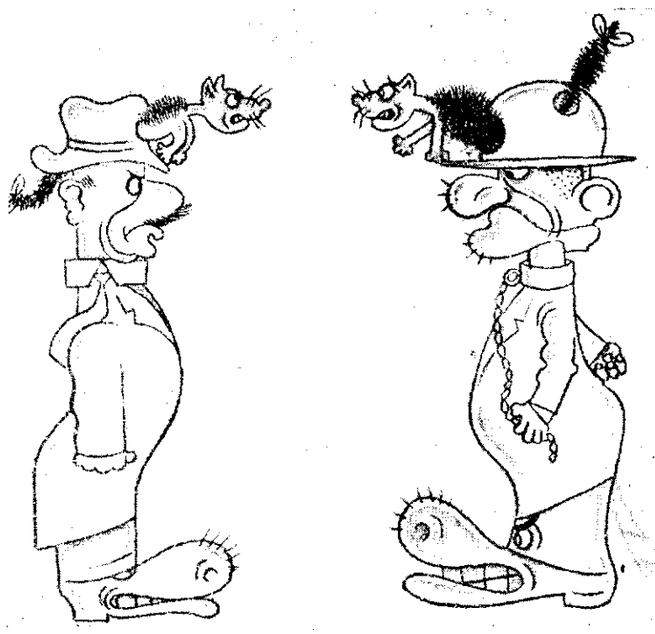

SENTIMENTE ASCUNSE

— Deşi nu-mi place să las să se vadă, află domnule că nu te pot suferi!

— Deşi nici eu nu vreau s'o arăt, află domnule că antipatia e reciprocă.

— Nu se poate plânge, are confort boerul: totul la canal!

PAŞTILE COPILĂRIEI

de GEORGE PUTNEANU

IN AŞTEPTAREA PAŞTILOR

In sătucul nostru de munte, primăvara se face simţită târziu. Nici berzele, nici rândunelele şi nici cucul nu se aventurează să vestească primăvara mai devreme, căci de multe ori le îngheaţă ciocul zăpezile Dochiei, care vin după calendarul vechi, uneori pe la sfârşitul lui April, sau chiar începutul lui Mai.

In anul pe care-l retrăesc azi, primăvara o vestiră şuvoaele repezi, provenite din topirea zăpezilor depe culmi, ghioceii ce-şi scoaseră capul prin pojghiţa subţire de zăpadă şi plânsul mieilor ce aşteptau prânzul să fie daţi la oi să sugă.

Războiul se depărtase de meleagurile noastre. Trecuse repede pe la noi, cu pârjol, morţi şi răniţi. Bubuiturile tunurilor se auziră din ce în ce mai departe, mai rar şi mai încet, până pieiră cu totul în adâncurile munţilor. Doar câte-o arătare mai trecea din când în când pe cer, înfiorând liniştea munţilor cu sbârnâitul ei ciudat.

Noi, copiii, ce stătuserăm până acum mereu ascunşi ca să nu ne răpească duşmanii, am ieşit pe toloacă, bucuroşi că s'a terminat războiul. Ne ţinem fiecare de coada văcuţei ce ne mai rămăsese, ca să nu o pierdem. Tata ne lăsase două vaci şi o pereche de boi. Dar într'o zi veni un ofiţer străin şi ne luă boii şi o vacă, lăsându-ne numai cu una. Degeaba se jelui mama că are copii mici şi datorii pe şura cea nouă ; ofiţerul nu voi să ştie nimic. Ii lăsă nişte hârtii scrise, spunându-i să meargă la comandament ca să i se plătească. Dar cum peste noapte fură alungaţi, mama rămase şi fără vite şi fără bani, numai cu hârtiile. De aceea, singura văcuţă ce ne mai rămăsese o păzeam ca ochii din cap.

Intre timp ne jucam de-a războiul aşa cum văzuserăm făcându-l cătanele. Găsiserăm aruncate prin tufişuri cartuşe, grenade şi arme ruginite. Cu ele făceam exerciţii de războiu. Nu arareori se întâmpla să explodeze câte o grenadă, rănindu-ne. Intr'o zi m'am trezit şi eu cu degetul mare al stângei retezat. Ceilalţi copii mi l-au legat cu petice şi m'au dus acasă. Scâncind, cu frică m'am arătat mamei. Dar de ce mă temeam, tot n'am scăpat. M'am ales cu o bătaie sdravănă, cum nu mâncasem demult una la fel, tocmai din timpul puhoiului, celui mare.

— Nu ţ'am spus să nu ieşi din casă, sfrijitule? Te-ai înhăitat cu golanii, ai? Plisc, pliosc, cu varga peste spate, de crezui că văd stele verzi.

De durere şi de necaz, m'am trântit pe un pat şi începui să plâng înfundat între perne. Mama se apropie încet de pat, se aplecă asupra mea şi mă sărută de mai multe ori.

— Nu-i nimic, unde dă mama, creşte.

— Da, uite cum a crescut, îi zisei eu, arătându-i partea atinsă, şi începui să plâng şi mai tare. Mama continuă să mă mângâe şi-mi spuse că dacă voiu fi cuminte, va veni tata de Paşti acasă, iar ea îmi va face o cămaşă nouă cu floricele. Astfel mă mai îmbună şi încetai din plâns.

Mă făcui băiat cuminte, lăsând naibii golanii, grenadele şi puştile, văzându-mi de rana dela deget şi de văcuţa ce ne mai rămăsese. Aşteptam Paştile cu bucuria cea mare în suflet : vine tata !

— Mamă, cum e tata ?

— Inalt, frumos şi bun ca sufletul lui Dumnezeu.

Observasem că de câte ori vorbea de tata, îi lăcrimau ochii şi ne strângea cu putere la piept, pe mine şi pe Dona, soră-mea, sărutându-ne cu nesaţiu.

— De ce plângi mamă ?

— De bucurie c'o să vie tata...

Mă pregăteam să-i povestesc isprăvile mele de războiu, din care mă întorsesem rănit. Câte n'aveam eu să-i spun ! Parcă numai el a fost la războiu, eu nu ?..

DUMINICA FLORIILOR

Aşa m'au găsit Floriile : harnic şi cuminte, stând tot pe lângă mama, care cosea la cămaşa mea de Paşti. Dona şi-o terminase pe-a ei cu câteva zile înainte şi în seara dinspre Florii o puse împreună cu o oglindă sub un păr înflorit, ca în ziua de Florii să răsară soarele peste ele. Cu cămaşa şi oglinda peste care a răsărit soarele Floriilor, va face vrăji şi farmece de dragoste şi sănătate şi cămaşa va îmbrăca-o apoi în ziua de Paşti.

In Sâmbăta Floriilor, mama făcu plăcinte şi pâinişoare şi le împărţi copiilor săraci, ca să fie de sufletul morţilor ce se scoală azi din mormânt şi aşteaptă la porţile raiului.

Acest obiceiu mama îl ţine cu sfinţenie, ca să nu păţească la fel ca mama copilului Lazăr, cel care a murit de dorul plăcintelor, sau ca fratele bogat, care n'a voit să dea măcar o firimitură lui Lazăr cel sărac spre a-şi potoli foamea şi l-a lăsat afară pe maidan să-i lingă bubele cânii, în timp ce el nuntea în chefuri şi veselie. Din cauză că mama lui Lazăr s'a sgârcit şi n'a voit să facă plăcinte după dorinţa fiului său, acesta a murit în Sâmbăta Floriilor. De supărare, ea a blestemat ca toate femeile care nu vor face plăcinte în Sâmbăta lui Lazăr, să păţească la fel. Iar bogatul care n'a voit să dea măcar o firimitură fratelui său sărac spre a-şi potoli foamea, murind, a ajuns în iad, pe când săracul Lazăr a trecut porţile raiului. Degeaba se roagă acum fratele său. Acesta nu-l aude, cum nu l-a auzit nici el în ziua nunţii. Şi în această Sâmbătă, fiind ziua lui Lazăr şi a tuturor morţilor, mama îi miluieşte cu plăcinte de post, ca să treacă şi ea porţile raiului.

Dona a săpat în grădiniţă şi a răsădit flori, căci după credinţa populară, florile semănate în Sâmbăta Floriilor, înfloresc toate şi se fac frumoase. Chiar şi alte seminţe de legume sau cereale, semănate înainte de Florii, se prefac în flori.

In ziua de Florii, dimineaţa, mama ne găti frumos şi ne trimise la biserică. In mâni aveam câte un buchet de flori, culese de noi în ajun din văile şi depe dealurile împrejmuitoare. Aşa ne învăţase mama. Trebuia să-L întâmpinam şi noi pe Iisus cu flori, în amintirea primirii Sale în Ierusalim cu flori şi ramuri de finic.

In timpul slujbei eu stătui cuminte la locul băeţilor, iar Dona la locul fetelor.

După slujbă, aşteptarăm rândul la mir şi la mâţişoare. Cum le primirăm, am şi înghiţit câte un mâţişor sfinţit, ca să nu ne îmbolnăvim de gâlci, de friguri şi de bube şi să fim uşori şi frumoşi ca florile.

Pe drum spre casă o întrebarăm pe mătuşa Mafta, vecina noastră, de ce se duce răchita la biserică în Duminica Floriilor.

— Răchita-i sfântă, copiii mătuşii, ne răspunse ea. Că pe când era Domnul Iisus răstignit pe cruce de jâduji, Maica Sa neştiind unde se află, s'a încălţat cu opinci de fier, a luat în mână un toiag de oţel şi a plecat în căutarea fiului răstignit. Pe drum s'a întâlnit cu o broască. Cu ochii înlăcrimaţi, Maica o cercetă dacă nu cumva a văzut pe fiul Său.

Broasca a întrebat-o dece plânge, că şi ea a avut nouă pui frumuşei cu ochii băşicăţei şi toţi i-au fost ucişi, şi nu plânge. Maica Domnului a binecuvântat-o ca, murind să nu se împuţească. Şi mergând Maica Domnului mai departe a ajuns la o apă, peste care nu putea trece. Aflându-se pe marginea apei o răchită, Maica Domnului o rugă să se facă punte ca să poată trece. Răchita îi ascultă rugămintea şi Maica Domnului a trecut de cealaltă parte a apei. Drept răsplată, a binecuvântat-o ca în toţi anii să fie dusă de Florii la biserică. Şi de atunci a rămas obiceiul să se ducă răchita la biserică şi să se sfinţească în ziua de Florii.

Ajunşi acasă, mama ne bătu cu ramurele de răchită, ca să fim sănătoşi şi să creştem repede ca ramurile de răchită. Trecu apoi în curte şi bătu văcuţa, oile şi purcelul pentru sănătate. Mâţişoarele le puse apoi, afară sub streaşină. Căci dacă se pun în casă, moare cineva din familie.

Abia mai târziu am aflat că mâţişoarele sunt bune şi contra grindinei şi a furtunilor. Se iese cu mâţişoarele sfinţite înaintea grindinei până nu trece hotarul satului şi se ameninţă cu ele norii, rostindu-se cuvinte dela ajunuri. Atunci grindina apucă alte drumuri.

SĂPTĂMÂNA PATIMILOR

Cuminţi, curaţi şi buni, am păşit în Săptămâna Patimilor. Mama ne-a spus din vreme că, dacă vrem să vină tata de Paşti, să ne purtăm frumos. Mai ştiam noi că nu e bine să ne bată în ajunul Crăciunului, Bobotezei şi în Săptămâna Mare, că se fac bube pe trup. De aceea nu ieşeam din cuvântul mamei.

Eu îmi vedeam de văcuţă şi de oi, dar mă interesam pe furiş şi de mersul pregătirilor. După Paşti urma să se înceapă răsboiul între Putnişoreni şi cei de peste apă. Eu eram regele celor din Putnişoara, ca rănit şi încercat în răsboaie. Dacă ar fi ştiut mama, m'ar fi ucis în bătae, cu toate că era Săptămâna Mare.

Sosi Joia deniilor, colacilor şi focurilor morţilor.

Mama şi Dona erau ocupate cu frământatul aluatului şi împletirea păştii şi colacilor. Eu îngrijeam de lemne pentru cuptor, măturam împrejurul casei şi curăţeam pomii de crengile uscate, pe care le aşezam între crăcanele nucului pentru focul morţilor de diseară.

Seara, Dona a plecat singură la denie — mama fiind ocupată cu coptul — ca să fie şi din casa noastră cineva la ultima mare priveghere, când se citesc cele douăsprezece evanghelii şi se trag clopotele pentru ultima oară până la Paşti.

Iar eu rămăsei acasă să fac focul morţilor. Aceştia se pomenesc începând cu prima Sâmbătă a postului mare şi până astăzi. Azi fiind ziua lor, ei vin pe la vechile lor locuinţe şi stau până în Sâmbăta Rusaliilor, când pleacă, dacă li s'a dat de pomană o oală şi un colac. Sufletele lor se aşează pe streşina casei ca nişte rândunici. Ca să aibă lumină şi să se poată încălzi, se fac focuri în curte sau în bătătură. Se fac atâtea focuri câţi morţi sunt în familie. Eu ştiam de anul trecut că trebue să fac trei focuri : pentru bunicul Simion şi pentru bunicele Domnica şi Maria. Mama însă îmi spuse să fac patru.

Pentru cine al patrulea ? Căci de anul trecut până acum nu murise nimeni din familie.

Lângă fiecare foc pusei şi câte un ulcior cu apă proaspătă, ca să aibă cu ce se spăla în ziua de Paşti bunicii. Mama făcu pentru fiecare câte un colac — patru la număr — şi împreună cu câte o lumânare, oală şi o năframă, îi dădu săracilor de pomană pentru sufletul celor patru morţi. Astfel în Sâmbăta Rusaliilor aveau să se întoarcă la locurile lor din ţintirim.

Când focurile erau în toiu, veni şi mama la ele. Cel mai frumos foc, cu flăcări mari şi rotitoare, era cel de-al patrulea. Mă aşezai pe scaun, lângă mama, la cel de-al patrulea foc.

— Mamă, pentru cine este al patrulea foc ?

Mama coborî capul spre mine. Ochii îi străluceau la lumina focului. In colţul lor zării câte o lacrimă. Mă săurtă pe amândoi obrajii şi se repezi glonţ în casă, ca să vadă dacă nu arde pasca în cuptor.

LEGENDA OUALOR ROŞII

Vinerea Mare o ţinurăm cu post negru şi nu lucrarăm aproape nimic. Casa şi curtea erau oglindă. Mama terminase cu aranjatul şi spălatul în casă şi cu coptorul. Făcuse astfel ca în Vinerea Mare să nu-i rămâie decât roşitul şi închistritul ouălor. Din bătrâni ştia că nu e bine să se spele rufe în această zi. Pe femeea care face leşie în Vinerea Mare, o chinueşte Sfânta Vineri.

Nouă, copiilor, ne rămăsese însă de făcut lucrul cel mai greu şi neplăcut : scăldatul în apa rece a pârăului. Nu-i amintii mamei nimic de scăldat, că doar va uita şi va trece Vinerea Mare fără scăldătoare. Dar ţi-ai găsit !

Suindu-mă printre colori şi ouă, stricai câteva din cele mai frumos închistrite. Era cât pe ce să mă plesnească mama. Avusei noroc ca-şi aduse aminte că nu se bate în săptămâna patimilor.

— Incornoratule, du-te mai bine de te scaldă !

— Să meargă şi Dona, zisei eu înciudat.

— N'avea grija ei. Merge şi ea.

Ne-având încotro, ne luarăm amândoi de mână şi ne duserăm la pârău.

— Dacă ai fi stat molcom într'un colţ şi n'ai fi stricat ouăle, poate nu şi-ar fi adus aminte de scăldătoare, mă dojeni Dona.

— Parcă n'o ştii tu pe mama cum e, îi răspunsei eu necăjit. Dar ştii ce? Să ne udăm pe cap şi pe picioare şi să spunem mamei că ne-am scăldat.

— Ştiu eu cine-mi sunteţi, ne răspunse mama de pe malul înalt. De aceea am venit după voi la pârău. Hai, desbrăcaţi-vă mai repede.

Ne desbrăcarăm şi trecurăm de trei ori ca fulgerul pârâul prin locul unde era mai adânc. Astfel scăparăm de acest obicei neplăcut, care aduce sănătate şi vioiciune copiilor.

Tot pentru sănătate trebui să mergem amândoi la biserică pentru a săruta aerul şi a trece pe sub el.

Dar cea mai mare parte a zilei o petrecurăm pe lângă hârburile cu colori, măsgălind şi noi ouă. Mânile ne erau impestriţate cu colori ce ies foarte greu. Căci mama întrebuinţează la închistritul ouălor colori naturale, extrase din plante : gălbinelele din scoarţă de pădureţ ori laptele cânelui ; roşeţele din şovârv, arin roşu ori pojarniţă : negrelele din arin negru ori coajă de nuc ; verdele din floarea soarelui, brânduşă ori urzică. Colindasem cu Dona toate hrăpile, luncile şi dealurile, ca să adunăm buruieni şi scoarţe pentru coloritul oăulor. Pentru aceasta, mama ne promisese câte cinci ouă frumos închistrite cu frunza bradului, calea păstoriţii, ghiocel, floarea paştelui şi crucea păştii.

Neştiind de ce se fac ouă roşii de Paşti, o întrebarăm pe mama. Ea ne povesti atunci legenda ouălor roşii. Pe când era Domnul Iisus chinuit de jidovi, Maica Sa luă un coş cu ouă şi se duse cu el pe Golgota. Ajunsă aici, îl oferi în dar jidovilor, numai ca să nu-L chinuiască atâta pe Iisus. Dar jidovii îl chinuiră şi mai rău. Atunci Maria a pus coşul sub cruce şi a început să plângă. Din rănile lui Iisus a curs atâta sânge până a înroşit coşul cu ouă.

După Inviere, Maria a făcut ouă roşii şi pască şi cu cine se întâlnea pe drum îi spunea : „Hristos a înviat", şi îi dăruia un ou roşu şi pască. De atunci a rămas obiceiul ca de Paşti să se facă ouă roşii şi pască.

Moş Nicolae, starostele nostru de joacă şi de văcărit, care avea mare necaz pe jaduji fiindcă i-au luat bucăţica de pământ pe nimic, ne povesti altă legendă a ouălor roşii.

După ce-l înmormântară pe Iisus, jidovii, de bucurie că s'au mântuit de El, se adunară într'o casă şi se aşezară cu toţii la o masă, pe care era zeamă de cocoş şi ouă fierte. Inainte de a se apuca să mănânce, unul din ei le aminti cuvintele lui Iisus că va învia a treia zi din morţi. Cel din capul mesei răspunse în batjocură că atunci va învia Iisus când va învia cocoşul din supă şi se vor roşi ouăle din farfurie. Nu termină bine vorba, că ouăle se înroşiră, iar cocoşul învie şi începu să bată din aripi şi să cânte, stropind pe jidovi cu zeamă şi împestriţându-i cu râie. De atunci au ei pistrui pe faţă şi îşi rad capul pe locurile unde au fost stropiţi cu zeamă. Işi lasă numai părul de după urechi, — *perciunii,—unde n'au ajuns stropii.*

De aceea Invierea se face după primul cântat al cocoşilor şi Românii fac ouă roşii ca semn că a înviat Mântuitorul.

INVIEREA DOMNULUI

Sosi şi Sâmbăta Paştilor.

Mama strânse toate găocile ouălor ce le întrebuinţase la copt, le puse într'un coşuleţ şi mă trimise să le arunc pe apă. Nu e bine să rămână găoci goale în casă, căci se ascunde michiduţa în ele, spusese mama.

Spre seară termină cu închistritul ouălor şi se apucă să pregătească blidul pentru sfinţit. Luă coşarca cea nouă, frumos împletită cu cercuri de nuiele negre şi argintii şi colorată în colorarea colacilor rumeniţi, în care puse pasca cea mai frumoasă, ouă aloe şi roşii, sare, slănină, zahăr, mac, rădăcini de iarbă mare, tămâie şi o lumânare. Pasca sfinţită se ia ca anafură înainte de a mânca în toate sărbătorile Paştilor şi cele ce urmează. Ouăle sfinţite nu se strică şi se ţin în casă ca podoaba. Din sarea, macul şi rădăcinile de iarbă mare, sfinţite, se dă vitelor cărora li s'a luat mana laptelui, pentru a o readuce. Din slănina, care ţine fiind sfinţită, se taie felii subţiri şi se pune la tăeturi sau pe bube. Cu zahărul sfinţit la Paşti se face ceai la bolnavi. Tămâia e bună de afumat casa în timpul furtunilor, precum şi oamenii şi animalele, ca să nu se atingă necuratul de ele. Iar lumânarea se aprinde la primejdii mari : furtuni, piatră, cutremur.

Dona se ţinea de vrăji cu cofa şi cămaşa la pârău.

Iar eu eram ocupat cu pregătirea focului pentru priveghere. Căci spre noaptea de Paşti nu se doarme. Aveam de gând să pândesc cum ard comorile şi să prind momentul când se deschide cerul, ca să mi se împlinească dorinţa ce-o aveam în minte : să vie tata.

Din când în când mama mă întrerupea din lucru, chemându-mă acasă, fie să-i aduc lemne, fie să-i strâng de prin sat lucrurile împrumutate. Că zicea ea, nu e bine să laşi lucruri împrumutate pentru Paşti şi nici să dai ceva din casă în timpul sărbătorilor. Şi mi-era tare necaz când mă întrerupea.

— Georgeee... vino fuga acasă să-ţi spun ceva, mă striga mama din pragul tinzii.

— Las'că ştiu eu ce ai să-mi spui ! Să mai meargă şi Dona, îi răspundeam eu înciudat.

— Dona are de lucru.

— Ştiu eu ce are de lucru : îşi farmecă cămaşa ca să fie îndrăgită şi jucată de flăcăi şi să-şi deschidă drum spre măritiş. Ce, ea e de joc şi de măritat, mucoasa ? Las'că-i arăt eu !

— Taci din gură, prichindelule, şi vino mai repede acasă !

Trebuia să las focul neisprăvit pe prund şi să alerg acasă, la mama. E păcat să nu-ţi asculţi părinţii tocmai în Sâmbăta Paştilor !

Târziu reuşii şi eu să-mi înfirip focul, la care să priveghez. Aşteptam să văd arzând comorile pe Dealul Secării. Ne spusese Moş Nicolae Bruţac că sunt două feluri de comori : unele curate care ard cu flacără albăstrie şi se pot apoi desgropa ; altele necurate care ard cu flacără galbenă şi nu se pot atinge, căci sunt păzite de Ştimă. Când te duci şi te apropii de ele, Ştima le vâră în fundul pământului. Nicolae Bruţac a văzut Ştima stând pe comoară sub Stânca Sclotracului. Ţinea oala cu galbeni între genunchi şi rânjea la el. Ochii îi scăpărau ca fulgerul, iar din gură îi ieşea foc. Când s'a apropiat, Ştima a intrat în pământ cu oală cu tot... Dacă te apropii de aceste comori, Ştima te schilodeşte. Ele au fost ascunse de oameni răi şi sgârciţi, ca să nu le poată afla nimeni.

Cele curate însă le poţi lua. Ele sunt puse de oameni buni şi destinate unui oarecare urmaş sau străin. Dacă tu eşti acela, le poţi lua fără să ţi se întâmple ceva.

Privind cerul ca să prind momentul când se deschide, uitai de comori. Aşteptam să se deschidă cerul şi o voce nevăzută să mă întrebe : „Ce vrei". Cum i-aş fi răspuns de repede: **Vreau să vină mâne tata.**

Se apropia de miezul nopţii, când mama mă strigă acasă. Lăsai focul sbătându-se cu moartea. N'au ars nici comorile şi nu s'a deschis nici cerul în noaptea aceea.

Ne spălarăm cu apă neîncepută dintr'o strachină în care a stat de cu seară un ou roş şi doi bănuţi de argint. Ne îmbrăcarăm apoi de sărbătoare şi plecarăm la Inviere.

Cu greu pătrunsei în biserica mânăstirii. Mic cum eram, îmi făcui loc pe sub sumanele şi cojoacele oamenilor şi ajunsei în rândul întâi. Când stareţul bătrân, îmbrăcat în odăjdii strălucitoare, ieşi din altar cu lumânarea aprinsă în mâna-i tremurătoare, zicând : „Veniţi de luaţi lumina", mă repezi, săgeata şi-mi aprinsei cel dintâi lumânarea. Era să mă calce lumea în picioare la năvala. Dar eu nu m'am lăsat până n'am aprins cel dintâi lumânarea.

— Hristos a înviat, murmură cu voce tremurătoare bătrânul stareţ de 80 de ani.

— Adevărat a înviat ! răspunse tunător norodul.

După sfinţitul paştii, care se făcu în zori, ne întoarserăm acasă. Drumul îl făcurăm tăcuţi, singuri noi doi, eu şi Dona. Aveam ceva greu pe inimă, o presimţire rea, că nu va veni tata.

— Dona, tu ce crezi, va veni tata ?

— Poate va veni. Nu fii supărat tocmai în ziua de Paşti. Azi toţi se bucură, până şi animalele.

In timpul mesei ciocnirăm ouă roşii. Eu nu putusem răbda să nu ciocnesc chiar imediat după sfinţitul păştii, cu câţiva copii străini. Imi câştigaseră toate ouăle, căci ale mele se spărgeau întâi. Le-am dat celor ce le câştigaseră, ca să nu le mănânc pe ceea lume împuţite. Şi acasă tot al meu s'a spart primul, apoi al mamei.

— Intâi voiu muri eu, apoi vine rândul tău, mamă.

— Cum să mori tu întâi, cel mai mic dintre noi ?

— Aşa vrea Dumnezeu.

Indată după prânz, mă îmbrăcai cu hainele noui, mi-am luat în sân cele mai frumoase ouă închistrite şi am plecat la vecernie, ca să ocup din vreme un loc la tragerea clopotelor. Incercară unii să mă alunge, dar eu plânsei şi ţinui strâns lipită de piept funia clopotului meu. După primul răstimp o dădui altuia, cu rugămintea să mi-o dea iar.

Când căutai în sân să scot un ou de ciocnit, toate erau turtă lipite de pântece. Strângând funia clopotului la piept, se sfărâmaseră toate. N'avui şi eu parte să ciocnesc la vecernie cu băeţii de seama mea.

Am lăsat clopotul şi vecernia *în seama altora* şi m'am întors acasă, fără să spun însă mamei ce mi se întâmplase.

„TATA E'N ŢARA BLAJINILOR"

Am băgat de seamă că pe unde mergeam cu Dona, auziam bătrâni şi femei şoptind în urma noastră. Unii ne întrebau ai cui suntem şi aflând că suntem ai lui Onofrei, exclamau : „Săracii copii". Nu înţelegeam de ce toată lumea ne compătimea şi ne mângâia aşa călduros. „Săracii copii !". Doar nu eram atât de săraci, încât să fim căinaţi de alţii.

Intorcându-mă acasă dela vecernie, întrebai pe mama de ce toţi oamenii ne spun : „Săracii copii".

— Vă spun aşa fiindcă ei ştiu că n'a venit tata şi crezând că sunteţi necăjiţi din pricina asta, caută să vă mângâie.

— Ne-ai spus că va veni de Paşti. De ce n'a venit ?

— Fiindcă tata e în Ţara blajinilor, ce se află foarte departe, tocmai pe apa Sâmbetei, aproape de Ierusalim. In acea ţară trăesc numai oamenii buni la inimă şi drepţi în faţa lui Dumnezeu. Ei se numesc blajini. Printre ei este şi tata. Ţara lor e înconjurată de ape şi nimeni nu poate trece la ei. Umblă fără haine, trăesc sub umbra pomilor şi se hrănesc cu fructele lor. N'au calendar şi nu ştiu numărul zilelor şi rândul sărbătorilor. Nu ştiu nici când vin Paştile. De aceea noi aruncăm găoci de ouă pe apă. Când găocile ajung în apa Sâmbetei blajinii află că sunt Paştile. Trece însă mult timp până ajung găocile de ou în Ţara blajinilor. Uneori ajung şi a patra zi după Paşti, alte ori şi mai târziu. De aceea n'a venit tata. El nu ştie că azi sunt Paştile, fiindcă n'au ajuns încă la el găocile aruncate pe apă.

— Şi când va veni ?

— ?

— Va veni de Crăciun ?

— Poate va veni.

SFÂNTUL GHEORGHE-ZIUA MEA

Am fost şi sunt mândru că port numele unui sfânt ca un Făt-Frumos, care a ucis balaurul cu şapte capete din poveste şi care deschide cu cheile sale porţile vremii frumoase. De aceea mă socoteam şi eu curajos şi eram totdeauna capul răutăţilor în casă şi pe toloacă.

Căutai deci să cinstesc cum se cuvine ziua mea, care a căzut atunci — ca şi în acest an— Miercuri după Paşti.

In ajun colindai văile şi luncile, culegând flori-calce, ciuboţica cucului, breabăn şi floarea paştelui. Săpai apoi brazde de glie cu iarbă verde, în care înfipsei ramuri înverzite de răchită, îmbinate cu flori. Cu ele împodobii stâlpii porţilor, cornurile casei, uşorii uşelor şi pragurile. Luai apoi cu Dona doniţele pe care le încercuirăm cu cununi de calce şi breabăn şi le umplurăm cu apă, aşezându-le lângă fântână, ca să ne vedem a doua zi norocul şi ca tot anul să ne fie pline cu lapte, brânză şi smântână. Fiecare avea vasul său. Acele animale ne vor purta noroc din al căror păr vom găsi în vas.

Făcurăm apoi şi câte o cununiţă pentru fiecare — trei la număr — şi le aruncarăm pe casă. Cel a cărui cununiţă va cădea peste noapte, acela va muri în timpul anului.

Dona, ca'ntotdeauna, se ţinea de farmece. Aduse dela pârău o cofă cu apă neîncepută şi-şi holbă ochii în ea ca să-şi vadă ursitul. Nu-i apăru însă nici un chip. Era încă departe măritişul. Se duse apoi în pădure, săpă mătrăgună şi năvalnic aducându-le acasă, fără s'o vadă cineva — o văzusem însă eu — le puse după icoană. Când va merge la joc, le va lua sub brâu. Astfel credea ea că va fi jucată la horă şi va avea avere.

Mama descântă şi afumă cu tămâe vaca, oile şi grajdul ca să nu se poată apropia de ele strigoaicele spre a le lua mana. Acestea umblă în noaptea de Sfântul Gheorghe, până la miezul nopţii, pe la grajdurile oamenilor şi le iau mana dela vite prin vrăji. Moş Nicolae Bruţac starostele văcăritului, ne spusese că mana se poate lua în mai multe feluri. Strigoaica ia o strecurătoare pe care o leagă de un picior şi o târăşte dela grajdul ei până la grajdul de unde vrea să ia laptele vacii, şi înapoi. Când ajunge la grajdul străin, intră în grajd şi atingând ţâţa vacii cu strecurătoarea, zice: „sovârv, sovârv, doniţa cu vârv". Altele ies în zorii zilei de Sf. Gheorghe pe imaşul unde pasc vitele satului, se desbracă în pielea goală şi târând strecurătoarea pe pământ, rostesc mai multe vrăjituri. In chipul acesta iau laptele şi grăsimea lui dela alte vaci şi-l aduc la vacile lor.

Ioniaţoaia face însă altfel. In noaptea de Sf. Gheorghe îngroapă sare în pământul pe unde trec vitele oamenilor. A doua zi după ce-au trecut toate la păşune, desgroapă sarea şi o dă vacilor ei în tărâţe. In acest fel le vine lapte mai mult. Iar vacile cărora li s'a luat mana nu dau lapte, slăbesc, şi trebuesc sau descântate, sau să li se citească tărâţe la biserică.

Ca strigoaicele să nu poată lua laptele, vacile proaspăt fătate se ţin trei zile în grajd. In ziua de Sf. Gheorghe nu se scot la păşune, căci atunci se fac cele mai multe vrăji.

Tot dela Moş Nicolae învăţai cum se pot prinde strigoaicele. Aveam mare necaz pe ele, căci furaseră şi mana Murgii noastre deşi era fătată dela Crăciun şi rămăseserăm fără lapte în casă. Bănuiam noi o babă din vecini, dar nu-i puteam face nimic.

In seara de Sf. Gheorghe mă hotării să prind strigoaica. Luai lingura cu care mestecasem ouăle roşii şi o ascunsei sub curea. Luai apoi grapa din şură şi o aşezai cu colţii în sus în faţa grajdului. Apoi legai de un colţ al gropii brăcinarul ismenelor neîmbrăcate încă şi îl legai astfel ca să ajungă cu ambele capete până la locul unde eram ascuns. Imi luai la îndemână şi un ciomag noduros de măcieş. Şi aşteptai.

Noaptea era caldă şi întunecată. Din pământ ieşiseră toate jivinele şi umblau pe de-asupra. Fiecare salt de broască mă speria. Credeam că vine striga. Ţineam strâns într'o mână brăcinarul iar în cealaltă măciuca. Intr'un târziu auzii paşi apropiindu-se. Veneau puţin şi iar se opreau. Murga rágea în grajd şi cânele n'avea astâmpăr în lanţ. Inima mi se făcuse cât un purice. Strânsei bine ciomagul în mână, făcând semnul crucii. O arătare mică se apropie de grajd, rostind: „Scvârv sovârv şi dela vaca Olimpii doniţa cu vârv". Stai că-ţi arăt eu ţie doniţa cu vârv! Mai făcu doi paşi şi călcă pe grapă. Atunci mişcai brăcinarul şi prinsei strigoaica de grumaz. Era într'adevăr baba lui Ioniaţă, pe care o bănuiam. Şi unde am început să mi ţi-o crecesc pe spinare cu ciomagul. Baba striga cât o ţinea gura, chemându-şi surorile: strâgile şi ielele în ajutor. Atunci în toate părţile apărură luminiţe jucătoare, care se apropiau de grajd. Baba mă trăgea după ea spre poartă. Ca să scap teafăr, o lăsai cu brăcinar cu tot şi fugii de-mi scăpărară picioarele până în casă. Că vai de cel ce cade în mânile *strâgilor şi ielelor*. Il schilodesc de nu s'alege nimic din el.

De atunci n'a mai venit strigoaica să ia mana dela vacile noastre.

In ziua de Sf. Gheorghe ne sculărăm de dimineaţă şi ne înrourarăm ochii — ca să fiu harnic, iar Dona frumoasă.

Merserăm apoi la vase să ne vedem norocul. In cofa mea găsii doi peri de vacă. Aveam deci noroc la vite. In cofa mamii găsirăm o pană de găină — noroc în găini. Iar în doniţa Donuţii pluteau de-asupra pe apă un pumn de păr de câine. Avea noroc la câni. Mă prăpădii de râs.

— Hizătule, asta-i treaba ta, mi se adresă ea mie, plină de venin. Intr'adevăr eu i-o făcusem. In timpul nopţii smulsesem păr de câne şi-l pusesem în doniţa ei.

Fiind ziua mea, m'au tras amândouă de urechi, m'au udat cu cofa plină şi m'au urzicat până la urechi, ca să fiu harnic şi iute ca urzica.

Nu ştiu ce mai făcură amândouă acasă. Poate au semănat busuioc cu gura şi l-au udat tot cu gura, sau poate au pus brazde în calea flăcăilor ca să calce pe ele şi s'o ia de nevastă. Cine ştie?

Eu fugii însă în pădure să fac focul viu. Frecai două lemne: unul rotund în altul scobit, până se aprinseră. Făcui focul sub brazi unde avea să fie coliba stânii şi sării de câteva ori peste el.

In jurul lui se strânseseră în curând toţi putnişorenii de seama mea. La sfat, ţinut haiduceşte lângă foc, mă proclamară regele lor şi hotărîrăm ca imediat după Duminica Tomii să pornim cu răsboi împotriva celor de peste apă. Am fi pornit noi răsboiul chiar atunci, dar în săptămâna luminată raiul e deschis şi toţi cei ce mor merg de-adreptul în rai. Şi nu voiam cu nici un chip să meargă vreunul de peste apă în rai.

*

Aşa trecură Paştile. După Duminica Tomii nu mai pornirăm cu răsboi contra Agenilor, Chiriacenilor şi Buzalungenilor, căci într'o zi veniră doi jandarmi şi ne luară armele. Ne pârîse Costea lui Buzălungă—n'ar mai ajunge — că aveam puşti şi cartuşe. Şi prostul de Mitriţă al lui Şuhani, fiind numai puţin tras de urechi de jandarmi, spuse unde le ţineam ascunse.

A trecut şi Paştile Blajinilor şi tata n'a venit. L-am aşteptat la Crăciunul şi Paştile următor şi multe Crăciunuri şi Paşti de-a-rândul, dar n'a mai venit. Abia mai târziu am priceput de ce ne spuneau oamenii, „săracii copii". Al patrulea foc din seara Joii Mari era pentru tata.

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" BUCUREŞTI, STR. BREZOIANU 23 Taxa poştală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24464-938